

„Ex-ante analýza zavedení finančních nástrojů v PRV v období 2021-2027“

HaskoningDHV Czech Republic, spol. s r. o.

Výstup fáze I

Verze 1.1

EVROPSKÁ UNIE
Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova
Evropa investuje do venkovských oblastí
Program rozvoje venkova

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

Obsah

OBSAH.....	2
1. PŘEHLED POUŽITÝCH ZKRATEK A ZÁKLADNÍCH TERMÍNŮ	3
2. MANAŽERSKÉ SHRNTÍ.....	5
3. ÚVOD	7
4. METODICKÝ POSTUP	8
4.1. ANALÝZA SEKUNDÁRNÍCH DAT A INFORMAČNÍCH ZDROJŮ	8
4.2. POLO-STRUKTUROVANÉ POHOVORY	8
4.3. FOKUSNÍ SKUPINA	8
4.4. EXPERTNÍ PANEL	9
4.5. PRE-SCREENINGOVÝ TEST	9
5. REŠERŠE SEKUNDÁRNÍCH ZDROJŮ.....	11
5.1. STRUČNÁ REŠERŠE LEGISLATIVY VZTAHUJÍCÍ SE K FN FINANCOVANÝM Z EZFRV PRO OBDOBÍ 2021–2027.....	11
5.2. ANALÝZA AGRI SEKTORU Z POHLEDU STRUKTURY, PRODUKCE, RŮSTU A ZISKOVOSTI	12
5.3. VÝHLED EKONOMICKÉ SITUACE V AGRI SEKTORU PO ROCE 2020	34
6. VÝBĚR NEJVHODNĚJŠÍCH INTERVENČÍ PRO UPLATNĚNÍ FN	44
6.1. ZDŮVODNĚNÍ VÝBĚRU NEJVHODNĚJŠÍCH INTERVENČÍ	45
7. MAPOVÁNÍ TRŽNÍCH CHARAKTERISTIK A POSOUZENÍ ZKUŠENOSTÍ S VYUŽITÍM FN V AGRI SEKTORU ..	49
7.1. ANALÝZA SELHÁNÍ TRHU A NEOPTIMÁLNÍCH INVESTIČNÍCH SITUACÍ	49
8. DOPORUČENÍ K VYUŽITÍ FN V PRV.....	73
9. ZDROJE DAT POUŽITÝCH PŘI ZPRACOVÁNÍ FÁZE I	75
SEZNAM GRAFŮ	77
SEZNAM OBRÁZKŮ	77
SEZNAM TABULEK	77
10. PŘÍLOHY	78
REŠERŠE ZAHRANIČNÍCH ZKUŠENOSTÍ S VYUŽITÍM FN V AGRI SEKTORU.....	78

1. Přehled použitých zkratk a základních termínů

Zkratka / termín	Význam zkratky či termínu
ARAD	Veřejná databáze informačního servisu České národní banky
Analýza AGRI sektoru	Pro účely této zprávy byla analýza AGRI sektoru zpracována z pohledu struktury, produkce, růstu a ziskovosti za oblast zemědělství, potravinářství a lesnictví
CZV	Ceny zemědělských výrobců
ČBA	Česká bankovní asociace
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
DG REGIO	Generální ředitelství Evropské komise zaměřené na oblast regionálního rozvoje
Dodavatel	Společnost HaskoningDHV Czech Republic, spol. s r. o. a její poddodavatel Deloitte Advisory
EFSI	Evropský fond pro strategické investice
EIB	Evropská investiční banka
EIF	Evropský investiční fond
EK	Evropská komise
ERDF	Evropský fond pro regionální rozvoj
ESI fondy	Evropské strukturální a investiční fondy, souhrnné označení pro Evropský fond regionálního rozvoje, Evropský strukturální fond, Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova a Evropský námořní a rybářský fond a Fond soudržnosti (v rámci programového období 2014 – 2020)
EU	Evropská unie
EZFRV nebo EAFRD	Evropský zemědělský fond rozvoje venkova
EZZF	Evropský zemědělský záruční fond
FI COMPASS	Poradní platforma pro finanční nástroje, zřízená společně z iniciativy EIB a EK
FN	Finanční nástroj/e
HDP	Hrubý domácí produkt
HPH	Hrubá přidaná hodnota
MSP	Malé a střední podniky
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR
MZe	Ministerstvo zemědělství ČR nebo „Zadavatel“
Návrh Nařízení o Strategickém plánu Společné zemědělské politiky	Návrh Nařízení Evropského Parlamentu a Rady, kterým se stanoví pravidla podpory pro strategické plány, jež mají být vypracovány členskými státy v rámci společné zemědělské politiky (strategické plány SZP) a financovány Evropským zemědělským záručním fondem (EZZF) a Evropským zemědělským fondem pro rozvoj venkova (EZFRV), a zrušuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č.

Zkratka / termín	Význam zkratky či termínu
	1305/2013 a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1307/2013.
Návrh Obecného nařízení	Návrh Nařízení Evropského Parlamentu a Rady 2018/0196 o společných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu plus, Fondu soudržnosti a Evropském námořním a rybářském fondu a o finančních pravidlech pro tyto fondy a pro Azylový a migrační fond, Fond pro vnitřní bezpečnost a Nástroj pro správu hranic a víza ze dne 31. 5. 2019 Nařízení Evropského parlamentu a Rady č 1303/2013 ze dne 17. prosince 2013 o společných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu, Fondu soudržnosti, Evropském zemědělském fondu pro rozvoj venkova a Evropském námořním a rybářském fondu, o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu, Fondu soudržnosti a Evropském námořním a rybářském fondu a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1083/2006.
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSA I	OSA I PRV z programového období 2007-2013
OSA III	OSA III PRV z programového období 2007-2013
OSN	Organizace spojených národů
PGRLF	Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond
PRV	Program rozvoje venkova 2014 - 2020
ŘO	Řídící orgán
SP SZP	Strategický plán Společné zemědělské politiky pro roky 2021 - 2027
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
SZP	Společná zemědělská politika
SZÚ	Souhrnný zemědělský účet
ÚZEI	Ústav zemědělské ekonomiky a informací
WTO	Světová obchodní organizace
ZD	Zadávací dokumentace

2. Manažerské shrnutí

Cílem veřejné zakázky „Ex-ante analýza zavedení finančních nástrojů v PRV v období 2021–2027“, na jejímž plnění se podílely společnosti HaskoningDHV Czech Republic, spol. s r.o. a Deloitte Advisory s.r.o., je analýza případného využití finančních nástrojů (FN) Společné zemědělské politiky (SZP) v návazném programovém období. Sběr a analýza dat probíhaly v souladu zejména s „návrhem obecného nařízení“¹, které definuje náležitosti ex ante hodnocení využití FN v ESI fondech. V průběhu plnění byla zohledněna aktuálně platná legislativa, návrhy legislativy na období 2021–2027 a aktuální podoba Strategického plánu SZP pro období 2021–2027.

Evaluační design zakázky se opíral o následující **evaluační metody**: analýzu dat, sběr sekundárních dat a informačních zdrojů, individuální rozhovory a fokusní skupinu. Prostřednictvím evaluačních metod byly zpracovány sekundární **zdroje dat** (IS SZIF, národní a regionální statistiky, odborná literatura a expertní zprávy) a primární data (získaná od zástupců projektů a neúspěšných žadatelů, zástupců ŘO).

Evaluační design byl postaven na provedení stručné rešerše legislativy a výstupů ÚZEI vztahujících se k FN financovaným z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV) pro sledované období a na vypracování **rešerše zahraničních zkušeností** využívajících FN v AGRI sektoru. Dále byla provedena analýza potřeb a zdrojů financování sektoru a vypracována analýza nabídky finančních zdrojů včetně identifikace případného tržního selhání a kvantifikace finanční mezery. Analýza tržního selhání byla provedena pouze pro ty cíle SZP, které mají pro období 2021–2027 vysoký potenciál způsobilosti pro uplatnění FN. Za tímto účelem uskutečnil Dodavatel tzv. „**pre-screeningový test**“, který spočíval v eliminaci cílů, které nejsou pro finanční nástroje vhodné. Tento test byl složen ze 7 parametrů ovlivňujících potenciál FN. Uvažovanými parametry byly existence investiční mezery; profitabilita projektu; velikost investice; výše alokace stanovené na jednotlivé oblasti podpory PRV; schopnost zabezpečit spolufinancování, právní forma, finanční zdraví, historie příjemce; existence bariér – právní a politická rizika, překryv/komplementarita/synergie s jinými programy. Jako doplnění byly provedeny také dílčí analýzy – byl analyzován AGRI sektor z pohledu struktury, produkce, růstu a ziskovosti a nastíněny dva scénáře makroekonomického vývoje. Těžiště evaluačního designu spočívalo v pre-screeningovém testu s vyústěním v hlavní závěry, pro jaké operace je doporučena implementace FN včetně zdůvodnění doporučení.

Z rešerše legislativy vztahující se k FN financovaným z EZFRV nevyplynula zásadní omezení pro využití FN v dalším programovém období, ani rozpor s platnou českou legislativou, zároveň legislativa umožňuje kombinace FN a dotací.

V rámci analýzy sekundárních dat byl AGRI sektor analyzován z hlediska struktury, produkce, růstu a ziskovosti v období 2014–2017. Také její výsledky byly vzaty v potaz při návrhu absorpční kapacity u jednotlivých operací. Avšak co se týče agrární produkce z hlediska výše zmíněných kritérií a ekonomických výsledků v rostlinné a živočišné výrobě a průmyslové produkci potravinářských

¹ Především čl. 52 Návrhu Nařízení Evropského Parlamentu a Rady 2018/0196 o společných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu plus, Fondu soudržnosti a Evropském námořním a rybářském fondu a o finančních pravidlech pro tyto fondy a pro Azylový a migrační fond, Fond pro vnitřní bezpečnost a Nástroj pro správu hranic a víza ze dne 31. 5. 2019

výrobků, je možné konstatovat, že docházelo ve sledovaném období k významným výkyvům v jednotlivých letech napříč jednotlivými roky i napříč plodinami. Jednotlivé dílčí výkyvy na trhu a v trendech se mohou projevit změnou intenzity poptávky po dodatečných finančních zdrojích včetně FN, typ finančního nástroje však spíše neovlivní.

Pro období po roce 2020 byly na základě hlavních trendů v zemědělství modelovány tři scénáře vývoje v tomto odvětví do roku 2033. Hlavními předpoklady, o které se scénáře opíraly a jejichž objem nebo stupeň se v jednotlivých scénářích liší, byly objem přerozdělovaných prostředků v rámci SZP a úroveň liberalizace mezinárodního obchodu se zemědělskými produkty. Dodavatel při hodnocení dopadů jednotlivých scénářů však vychází z předpokladu, že základní typologie FN bude pro všechny předpokládané scénáře stejná. Cílem využití FN v oblasti zemědělství je vhodně doplnit stávající nástroje. Dodavatel navrhuje využití FN typu zvýhodněného úvěru (případně s technickým grantem/mentoringem) a poskytnutí záruky. Dodavatel současně konstatuje, že na základě vývoje (ale i dalších důležitých faktorů např. tempa čerpání) se budou měnit parametry neboli atributy nástroje, nikoliv však nástroj samotný. Nenavrhuje izolované nástroje – nejlepší způsob je jejich vzájemné doplňování a umožnění konečnému příjemci jejich výběr dle aktuálních potřeb.

V souladu s programovým dokumentem PRV a návrhem Obecného nařízení bylo Dodavatelem vytipováno 5 **operací k pilotnímu ověření v PRV**. Další 2 operace, které byly původně vytipované, vyhodnotil Dodavatel jako nevhodné. Argumentem pro vyloučení většiny opatření, resp. operací byla zejména nenávratnost realizovaných aktivit, u ostatních byla za limitující považována systémová a legislativní omezení. Dodavatel jako nejvhodnější z hlediska zavedení podpory FN vytipoval následující operace: **4.1.1 Investice do zemědělských podniků, 4.2.1 Zpracování a uvádění na trh zemědělských produktů, 6.1.1 Zahájení činnosti mladých zemědělců, 6.4.1 Investice do nezemědělských činností a 6.4.2 Podpora agroturistiky.**

Aktuálně schvalovaný Víceletý finanční rámec pro roky 2021–2027 odráží i v oblasti Společné zemědělské politiky (SZP), jež tvoří zhruba 30 % tohoto rámce, nové priority (migrace, vnější hranice, doprava, digitální ekonomika, větší ambice v oblasti ochrany životního prostředí a klimatu), které budou mít dopad také na Českou republiku. Dopad nových priorit na celoevropské úrovni se v ČR projeví zejména na celkovém objemu prostředků pro rozvoj venkova. Ačkoliv 1. pilíř (Evropský zemědělský záruční fond, EZZF) si zachová své výsadní postavení, 2. pilíř (rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova, EZFRV) zaznamená významnější pokles prostředků. Celkový pokles prostředků na SZP bude dále ovlivněn mírou kofinancování ze státního rozpočtu (může dojít k ještě většímu propadu celkových veřejných prostředků pro období 2021–2027). Cílem Ministerstva zemědělství (MZe) jako Řídicího orgánu SZP v období 2021–2027 proto musí být zejména hledání nových způsobů jakými prostřednictvím menšího objemu finančních prostředků podpořit stejný či větší počet žadatelů jako ve stávajícím období. K tomuto jsou nejvhodnějším nástrojem právě finanční nástroje, které reagují na cíle SZP a jejichž hlavní benefity spočívají v tom, že podporují profitabilní žadatele, že jsou ve srovnání s dotacemi méně administrativně náročné, reagují na specifické potřeby žadatelů, které aktuální finanční trh nereflektuje (např. nižší riziková přírážka pro mladé zemědělce), motivují žadatele ke kritickému zhodnocení potřebnosti investice, dokážou podpořit větší počet žadatelů než dotace a mobilizují komerční sektor ke spolufinancování žádoucích investic. Výhodou finančních nástrojů je dále jejich flexibilita. Podmínky lze pro příjemce upravovat průběžně dle situace na trhu a stavu čerpání. FN lze také omezit tak, aby nevytěsňovaly stávající komerční produkty (dobrá praxe německého finančního

nástroje). Finanční nástroje reagují na vybrané cíle SZP pro následující období. Ze zahraničních příkladů je zřejmé, že se je podařilo úspěšně zavést v různých podobách, tak, aby reagovaly na specifické podmínky tamějších trhů. Dodavatel proto doporučuje jejich pilotní zavedení i v prostředí České republiky.

3. Úvod

Výstup fáze I představuje druhý hlavní výstup plnění zakázky „Ex-ante analýza zavedení finančních nástrojů PRV v období 2021–2027“ zpracovávané ze strany společnosti HaskoningDHV Czech Republic, spol. s r. o. a jejího poddodavatele společnosti Deloitte Advisory.

Cílem zakázky je posouzení možnosti zavedení finančních nástrojů v rámci Strategického plánu SZP (dále SP SZP) realizovaného v období 2021 – 2027, konkrétně je cílem posoudit, zda existují i v České republice základní předpoklady pro jejich zavedení, a v případě, že ano, doporučit jejich optimální nastavení v souladu s platnou legislativou ČR i EU.

Hlavním cílem výstupu fáze I je zpracovat podklad pro rozhodnutí, zda v programovém období 2021 – 2027 využívat v rámci EZFRV finanční nástroje. Konkrétně tak výstup fáze I obsahuje stručnou rešerši legislativy vztahující se k FN financovaným z EZFRV, analýzu sekundárních zdrojů popisujících oblast struktury, produkce, růstu a ziskovosti AGRI sektoru, popis možného dalšího ekonomického vývoje, který by případně mohl mít dopad na nastavení finančních nástrojů v budoucnosti. Dále byly v rámci výstupu fáze I zpracovány analýzy potřeb a zdrojů financování investic v AGRI sektoru, analýza nabídky finančních zdrojů včetně identifikace případného tržního selhání a kvantifikace finanční mezery. Na základě všech výše uvedených dílčích vstupů pak byly identifikovány nejvhodnější intervence pro uplatnění finančních nástrojů, na jejichž uplatnění evaluační tým doporučuje finanční nástroje v novém období v AGRI sektoru věcně zaměřit.

Jako doplněk výše uvedených vstupů a dílčích analýz bylo v rámci výstupu fáze I zpracováno také posouzení zkušeností při využití finančních nástrojů v AGRI sektoru v ostatních státech či regionech EU. Toto posouzení zkušeností z jiných států či regionů EU je uvedeno v přílohové části této zprávy.

Bude-li na úrovni ŘO PRV rozhodnuto o implementaci finančních nástrojů v AGRI sektoru v rámci nového programového období, bude následně ze strany evaluačního týmu zajištěno plnění fáze II této zakázky. Fáze II. by přitom byla již zaměřena na přípravu konkrétního návrhu implementace FN pro období 2021–2027.

4. Metodický postup

4.1. Analýza sekundárních dat a informačních zdrojů

Za účelem vypracování prvního výstupu z plnění zakázky „Ex-ante analýza zavedení finančních nástrojů SZP v období 2021–2027“ byla analyzována také sekundární data a informační zdroje. Sekundární zdroje byly analyzovány za účelem:

- provedení rešerše legislativy a výstupů ÚZEI vztahující se k FN financovaným z EZFRV,
- posouzení zkušeností při využití FN v AGRI sektoru v ostatních státech a regionech EU,
- analýzy AGRI sektoru z pohledu struktury, produkce, růstu a ziskovosti,
- popsání ekonomického výhledu v AGRI sektoru po roce 2020.

V souvislosti s uvedenými cíli byla provedena stručná rešerše legislativy a výstupů ÚZEI vztahující se k FN financovaným z EZFRV pro období 2021–2027, zejména pracovní i aktuální verze evropských nařízení, relevantní česká legislativa a Dohoda WTO o zemědělství, byly analyzovány další materiály z FI COMPASSU, „Zelené zprávy“ Ministerstva zemědělství za roky 2014–2016, Zprávy o stavu lesa a lesního hospodářství v České republice Ministerstva zemědělství za roky 2014–2017 a také prognózy makroekonomického vývoje ČR pro nejbližší roky.

4.2. Polo-strukturované pohovory

Dodavatel v průběhu I. fáze zakázky realizoval polo-strukturované rozhovory s vybranými stakeholdery, zejména:

- Zástupci projektového týmu Zadavatele;
- Zástupci ÚZEI zodpovědnými za podkladové materiály analýzy;
- Zástupci PGRLE;
- Garanty vybraných projektových operací PRV;
- Vybranými příjemci dotací z PRV 2014–2020 (telefonicky).

4.3. Fokusní skupina

Fokusní skupina proběhla dne 12. 9. za účasti zástupců hodnotitele, zástupců MZe, zástupce ÚZEI a 8 zástupců příjemců z různých operací PRV (investice do zemědělských podniků, zpracování a uvádění na trh zemědělských produktů, zahájení činnosti mladých zemědělců, investice do nezemědělských činností, podpora agroturistiky, technika a technologie pro lesní hospodářství, technické vybavení dřevozpracujících provozoven).

Cílem fokusní skupiny bylo získat pohled příjemců na vratný způsob financování, diskutovat vhodné podmínky, identifikovat možná rizika, výhody a nevýhody.

Všichni přítomní se aktivně zapojili do diskuze, která probíhala v několika okruzích:

- Okruh I – Zkušenosti s dotacemi,
- Okruh II – Zkušenosti s financováním AGRI sektoru,
- Okruh III – Rizika, výhody, nevýhody FN,
- Okruh IV – Preference v oblasti implementační struktury.

V průběhu jednání zazněla z pohledu příjemců PRV řada názorů a podnětů na případné využití/nevyužití finančních nástrojů, které byly následně vzaty v potaz při zpracování dalších částí zakázky.

4.4. Expertní panel

S cílem doplnění informací k výhledu ekonomické situace v AGRI sektoru oslovil dodavatel v rámci expertního panelu korespondenčně 2 experty, z Ministerstva zemědělství a z Ústavu zemědělské ekonomiky a informací.

4.5. Pre-screeningový test

Pre-screeningový test byl složen ze 7 parametrů, které mají dle zkušeností Dodavatele vliv na potenciál finančního nástroje. Těmito parametry jsou:

1. Existence investiční mezery (Poptávka > Nabídka zdrojů)

Posouzení míry potřebnosti samotné veřejné intervence, bodování na základě rámcového posouzení míry zamítnutých žádostí o dotace v období 2014–2020 nebo dle dat za čerpání prvních výzev PRV nebo vlastní odhad, jak výrazný je převis poptávky po realizaci projektů nad dostupnou alokací PRV (např. u nové aktivity nepodporované v programovém období 2014–2020). Dodavatel v tomto ohledu ověřil s gestory vybraných opatření, zda byly projekty odmítnuté z důvodu nedostatečné alokace nebo z jiných důvodů (typicky nekvalitní projektová žádost).

Jedná se především o schopnost porozumět tomu, zda je daný typ aktivit spíše snadné financovat (ať už z veřejných zdrojů, nebo třeba i na tržním principu) a nabídka zhruba odpovídá poptávce, nebo zda je zásadní problém projektům zabezpečit zdroje, tzn. zajímavé a žádoucí projekty mají obtíže si finance na tyto aktivit zabezpečit.

2. Profitabilita projektu (kladná doba návratnosti)

Posouzení schopnosti typického projektu generovat výnosy - existencí přímých příjmů projektu nebo realizací finančních úspor. Kladné body hodnocení byly přiděleny pouze projektům, kde lze očekávat kladné roční cash flow (bez započtení investice). Posuzování zohledňuje, do jaké míry má projekt potenciál být projektem ekonomicky rentabilním a udržitelným - po dobu realizace dotačního projektu, ale i v období udržitelnosti.

Kladné body byly přiděleny, pokud typický projekt ve sledované oblasti podpory generuje přímé příjmy a úspory, tyto jsou snadno a rychle vyčísleny (např. vyšší produktivita, nové aktivity generující zisk, úspory), nepřímé jsou vnějšimu pozorovateli typicky skryté a hůře se vyčísľují (kvalitnější produkt/služba díky procesním inovacím, větší počet spokojených odběratelů apod.).

3. Velikost investice (s ohledem na transakční náklady)

Posuzování zohledňuje dobrou praxi, kdy se projekty s rozpočtem nižším než 0,5 mil. Kč považují za méně vhodné pro podporu finančními nástroji, a to z důvodu nízké efektivity ve vazbě na spojené administrativní náklady (kapacity řídicího orgánu, poplatky za správu správců FN, apod.).

Vysoké hodnocení získaly ty oblasti podpory SZP, kde projekty mají typicky větší rozpočty. Tyto pak znamenají nižší transakční náklady při konstrukci finančního nástroje (mikro financování je nákladné

a nemusí se vyplatit kvůli němu zcela měnit systém dosavadního fungování financování na dotačním principu).

4. Výše alokace stanovené na jednotlivé oblasti podpory PRV

Posouzení dodržení principu materiality - návrh zapojení FN tak, aby zřízení potřebných implementačních struktur a zabezpečení kapacit bylo efektivní vzhledem k proporcí alokace vyčleněné na sledovanou oblast podpory. Finanční nástroje je vhodné řešit až v okamžiku, kdy je potvrzeno, že náročná příprava nepovede k "projezení" podstatné části alokace, kterou má daná oblast podpory k dispozici. Dle praxe FI COMPASS a expertního názoru Dodavatele by alokace FN neměla být nižší než 15 mil. EUR (zhruba 390 mil. Kč). Uvedený limit platí při vytváření individuálně stojícího nástroje. V případě kombinace více nástrojů do jednoho fondu, nebo využití již stávajících kapacit potenciálních správců, lze uvažovat i o nižší alokaci daného FN.

5. Schopnost zabezpečit spolufinancování, právní forma, finanční zdraví, historie příjemce

Posouzení důvěryhodnosti, spolehlivosti a stability příjemce podpory typického projektu dle standardních analytik finančního trhu - tzn. zhodnocení, zda je on samotný a jeho projekt zajímavý pro bankovní sektor za standardních podmínek bez veřejné intervence, zda lze v dané oblasti očekávat spíše projekty s vyšším tržním rizikem (nedokončení investice, chybovost během procesu posuzování a samotné realizace, riziko platební neschopnosti či nedosažení plánované doby návratnosti, apod.).

6. Existence bariér – právní a politická rizika

Posouzení, zda oblast nepodléhá specifické právní úpravě, která neumožňuje zapojení finančních nástrojů (např. přímé platby), zhodnocení možných politických rizik - např. specifický cíl míří do oblasti, které chybí dlouhodobá strategie a/nebo je projednávána její formulace/aktualizace, oblast podléhá častým (podstatným) legislativním změnám, hrozí zpřísněný dohled EK během období čerpání, hrozí nedočerpání kvůli zpoždění při zahájení čerpání zaváděním novinky, jedná se o novou oblast podpory, apod.

7. Překryv / komplementarita / synergie s jinými programy

Posouzení, zda oblast nebude čelit potenciálnímu odlivu konečných příjemců z důvodu:

- Jiného existujícího nebo připravovaného národního programu.
- Programu či nástrojů nadnárodní úrovně.

Všech 7 oblastí bylo hodnoceno evaluačním týmem Dodavatele. Dodavatel v analýze primárně vycházel z dat programu 2014–2020, které nejpřesněji vypovídají o potřebách konečných příjemců v rámci podporovaných opatření. Každá z oblastí hodnocení má jinou váhu. Hodnocení bylo zprůměrováno (dle váhy parametru) a operace byly rozřazeny do barevného semaforu na operace, u kterých Dodavatel neshledal potenciál pro využití FN (červené), operace, u kterých Dodavatel shledal částečný potenciál pro využití FN (např. v případě úpravy legislativy, budování absorpční kapacity apod., oranžové). Poslední skupinou jsou ty operace a aktivity, u kterých Dodavatel shledal možnost využití FN pro období 2021–2027 (zelené). Závěry pre-screeningového testu byly konzultovány s Objednatelem.

5. Rešerše sekundárních zdrojů

5.1. Stručná rešerše legislativy vztahující se k FN financovaným z EZFRV pro období 2021–2027

Dodavatel provedl rešerši legislativy vztahující se k finančním nástrojům financovaným z EZFRV pro období 2021–2027. Její výsledky jsou prezentovány v této kapitole.

Analyzovaný materiál	Výsledek rešerše
Aktuální podoba Návrhu Nařízení Evropského Parlamentu a Rady, kterým se stanoví pravidla podpory pro strategické plány, jež mají být vypracovány členskými státy v rámci společné zemědělské politiky (strategické plány SZP) a financovány Evropským zemědělským záručním fondem (EZZF) a Evropským zemědělským fondem pro rozvoj venkova (EZFRV), a zrušuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1305/2013 a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1307/2013	Návrh Nařízení o Strategickém plánu Společné zemědělské politiky popisuje mj. možnosti a omezení využití FN (např. pro nákup půdy), které Dodavatel reflektuje v kapitole <i>Operace 6.1.1 Zahájení činnosti mladých zemědělců</i> .
Aktuální podoba Návrhu Nařízení Evropského Parlamentu a Rady 2018/0196 o společných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu plus, Fondu soudržnosti a Evropském námořním a rybářském fondu a o finančních pravidlech pro tyto fondy a pro Azylový a migrační fond, Fond pro vnitřní bezpečnost a Nástroj pro správu hranic a víza ze dne 31. 5. 2019	Návrh Obecného nařízení uvádí zejména možnosti kombinace FN a dotace (např. formou technické asistence, ancillary grantu apod.), které jsou relevantní zejména pro fázi II. této zakázky.
Podkladový dokument pro kulatý stůl Národního konventu o EU o Reformě Společné zemědělské politiky EU ze dne 31. 10. 2018	Materiál popisuje první návrhy nařízení EK o Strategickém plánu SZP z roku 2017, které cílily na povinné využívání FN v příštím období, zejména pak v případě investičních projektů. Ve vazbě na potřebu zaplnit investiční mezeru v unijním zemědělském sektoru a zlepšit některým prioritním skupinám příjemců přístup k finančním nástrojům (např. mladí zemědělci či začínající podnikatelé s rizikovějším profilem) doporučila Evropská komise intenzivnější využívání záruk InvestEU a kombinace grantů a finančních nástrojů. Dodavatel s tímto vyjádřením pracuje při argumentaci potřeby využití FN ve vybraných operacích.
Aktuální podoba Návrhu Nařízení Komise/EU kterým se mění nařízení (EU) č. 651/2014, kterým se v souladu s články 107 a 108 Smlouvy prohlašují určité kategorie podpory za slučitelné s vnitřním trhem (zaslané Zadavatelem)	Dle posouzení Dodavatele nemá změna nařízení dopad na SZP, resp. Využití FN v roce 2021 – 2027. Změna se týká zejména oblastí výzkumu a vývoje (dopad na program MŠMT) a Evropské územní spolupráce (dopad na programy INTERREG).

Platná česká legislativa (zejména Zákon o zemědělství)	Dodavatel neshledal žádný rozpor využití FN s platnou českou legislativou. Rozpor nebyl shledán ani v dřívějších analýzách ÚZEI na toto téma.
Dohoda WTO o zemědělství	Od roku 1995 je celá společná zemědělská politika (SZP) podřízená pravidlům Světové obchodní organizace (WTO). Ačkoliv v diskusích o SZP po roce 2020 vyvstává otázka slučitelnosti s dohodou WTO v případě plateb vázaných na produkci (coupled payments), proti cyklických plateb, podpory produkce ve znevýhodněných oblastech, řízení rizik nebo systémech stabilizace příjmů (spadající do zelené skupiny podpor WTO), Dodavatel neshledal žádná konkrétní omezení pro využití FN.

Z provedené rešerše legislativy vztahující se k FN financovaným z EZFRV nevyplynula zásadní omezení pro využití FN v dalším programovém období, ani rozpor s platnou českou legislativou, zároveň legislativa umožňuje kombinace FN a dotací.

5.2. Analýza AGRI sektoru z pohledu struktury, produkce, růstu a ziskovosti

Cílem této části bylo provést analýzu AGRI sektoru z pohledu struktury, produkce, růstu a ziskovosti na základě studia sekundárních dat. Analýza je založená na následujících dokumentech:

- Analýze ÚZEI s názvem Zpracování podkladů pro předběžnou analýzu zavedení finančních nástrojů v sektoru zemědělství.
- „Zelených zprávách“ za roky 2014-2016.
- Zprávách o stavu lesa a lesního hospodářství v České republice za roky 2014-2017.
- Podkladové analýze pro přípravu SZP v programovém období 2021+ vypracované také ÚZEI.

Kritérium struktury, které bere v úvahu z různých úhlů pohledu odvětví/oblasti zemědělství, potravinářství a lesního hospodářství, odráží všechny kapitoly. Kritérium produkce je zohledněno především kapitolou Agrární produkce a její bilance. Kritéria růstu a ziskovosti jsou postižena především kapitolami Ekonomické výsledky agrárního sektoru, Ekonomická situace vlastníků lesa, Ekonomická situace podnikatelů v lesním hospodářství a Ekonomická situace podniků dle výrobního zaměření. V rámci kapitoly SWOT analýza byly zdůrazněny silné či slabé stránky a příležitosti a hrozby související s příjmovou stránkou subjektů podnikajících v zemědělství, potravinářství, popřípadě lesnickém sektoru.

Analyzováno bylo období 2014-2017. Důvody analýzy tohoto období představovaly skutečnosti, že jde o roky stávajícího programového období a dále to, že dle analýzy ÚZEI „Zpracování podkladů pro předběžnou analýzu zavedení finančních nástrojů v sektoru zemědělství“ dynamičtěji rostly úvěry po ústupu hospodářské recese, kdy je možné konstatovat, že s rostoucím ziskem roste poptávka po investování a bankovních úvěrech. V souvislosti s financováním je třeba mít na zřeteli také skutečnost, že tržní selhání financování určitých sektorů/odvětví může být spojené s určitými ekonomickými jevy, mezi které patří také nestálé nebo nekompletní (dostupná nabídka není

dostatečná k uspokojení potřeb zákazníků) trhy, jež mohou ve svém konečném efektu vést také k zamítnutí financí životaschopným podnikům.

Na druhé straně stávající velmi dobrá finanční situace zemědělských podniků, jež eliminuje vnímání rizikovosti podnikání a tedy i jejich úvěrování ze strany bank, je významným faktorem pro poskytování úvěrů od finančních institucí. Významným hlediskem je tedy ekonomická situace podniku a jeho potenciál úvěr splatit. Posuzování úvěrové žádosti probíhá převážně na celopodnikové úrovni. Poskytovatelé úvěrů testují, do jaké míry je případný úvěr financovatelný podnikem jako celkem, a ne do jaké míry je „rentabilní“ samotná investice. To znamená, že i investice do méně rentabilních sektorů v zemědělství, jako je vepřové, chov skotu apod. nejsou z financování vyloučené z důvodu nerentability. Avšak některé specifické investice, jako jsou například bioplynové stanice, jsou posuzovány z pohledu samotného projektu.

První část analýzy vychází z analýzy ÚZEI Zpracování podkladů pro předběžnou analýzu zavedení finančních nástrojů v sektoru zemědělství. Tato část je zaměřena především na investování a zdroje financování investic v zemědělství, potravinářské výrobě a výrobě nápojů. Hlavní závěry z této části analýzy jsou následující:

V letech 2013 a 2014 se snížil objem investičních dotací v souvislosti s koncem programového období. V období 2015-2017 se zvýšila tvorba hrubého fixního kapitálu v důsledku vyšší aktivity zemědělských podniků. Podniky se smíšenou rostlinnou a živočišnou výrobou, u kterých byl zaznamenán rychlejší nárůst bankovních úvěrů, investovaly více než podniky s převážující polní výrobou. Důvodem těchto trendů může být investičně náročnější živočišná výroba. Polní výroba v posledních dvou sledovaných letech čerpala bankovní úvěry s nejvyšší úrokovou sazbou. V souvislosti se strukturou investičních dotací lze konstatovat, že pro polní výrobu byl charakteristický relativně vysoký podíl podpor z I. osy PRV². Z pohledu zemědělských podniků s převážující živočišnou výrobou, v níž převažovaly dlouhodobější úvěry, byla vyšší investiční aktivita typická pro chovy specializované na produkci mléka, které se nejvíce podílely na celkových investicích, což odpovídá vyšší intenzitě výroby a vyšší potřebě modernizací staveb, strojů a zařízení pro chov dojnic. Objem poskytovaných úvěrů ve sledovaném období u podniků zaměřených na chov prasat a drůbeže v letech 2015-2016 výrazněji vzrostl, což je v souladu s poklesem úrokových sazeb v tomto nestabilním odvětví. Co se týče struktury dotací, bylo v rámci jednotlivých druhů výrob zastoupení dotací na stavby a budovy zhruba stejné jako zastoupení dotací na stroje a zařízení.

5.2.1. Investování

Investování je jedním z hlavních předpokladů zvyšování konkurenceschopnosti podniků. V roce 2011-2014 se zlepšila ekonomická situace zemědělských podniků a vzrostl objem investic. Po období poklesu se zvyšovala tvorba hrubého i čistého fixního kapitálu. Rok 2014 byl výjimkou, tvorba

² V minulém programovém období zahrnovala osa I. opatření I.1.1 Modernizace zemědělských podniků, I.1.2 Investice do lesů, I.1.3 Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům, I.1.4 Pozemkové úpravy, I.3.1 Další odborné vzdělávání a informační činnost, I.3.2 Zahájení činnosti mladých zemědělců, I.3.3 Předčasné ukončení zemědělské činnosti, I.3.4 Využívání poradenských služeb. Osa III. zahrnovala III.1.1 Diverzifikace činností nezemědělské povahy, III.1.2 Podpora zakládání podniků jejich rozvoje, III.1.3 Podpora cestovního ruchu, III.2.1 Obnova a rozvoj vesnic, občanské vybavení a služby, III.2.2 Ochrana a rozvoj kulturního dědictví venkova, III.3.1 Vzdělávání a informace, III.4.1 Ziskávání dovedností, animace a provádění.

hrubého fixního kapitálu se meziročně snížila a spotřeba fixního kapitálu vzrostla díky odpisům většího objemu investic z předchozích let. Tvorba čistého fixního kapitálu byla velmi nízká. V letech 2013 a 2014 se snížil objem investičních dotací v souvislosti s koncem programového období.

Období 2015-2018 se zvýšila tvorba hrubého fixního kapitálu v důsledku vyšší aktivity zemědělských podniků (v zemědělských i nezemědělských činnostech).

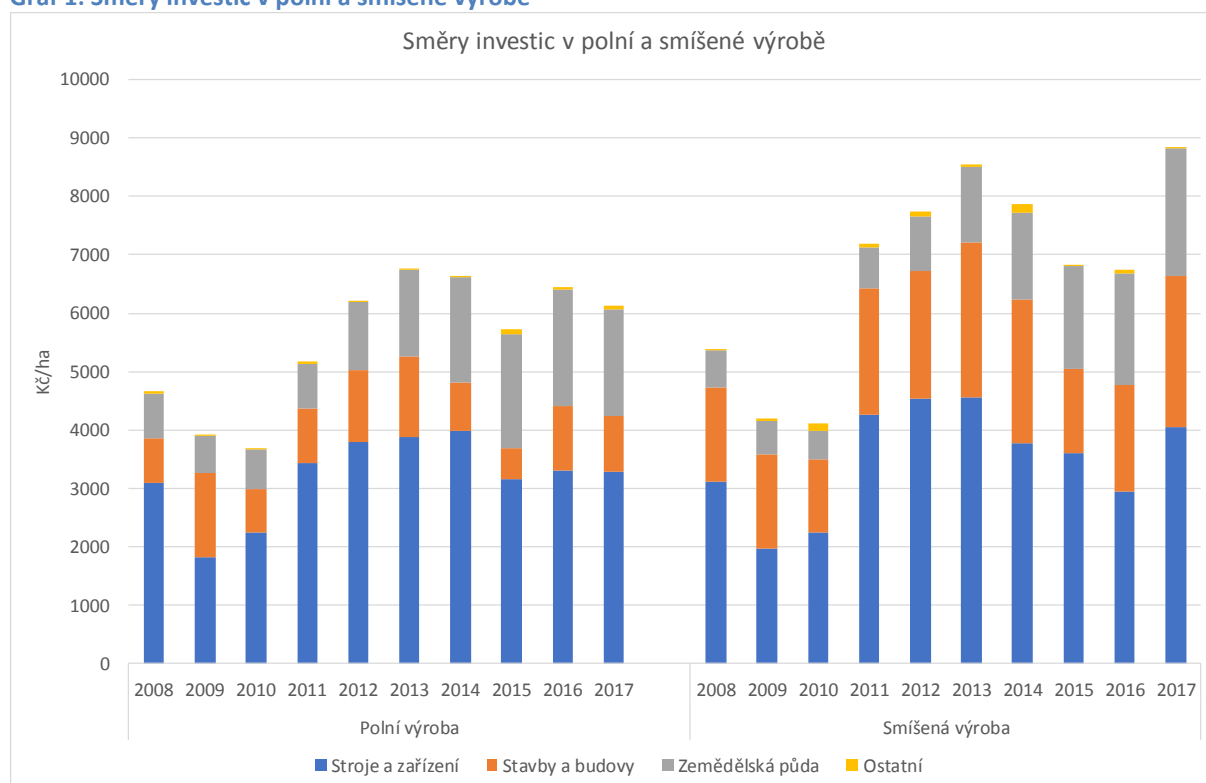
Další část přináší přehled investiční aktivity zemědělských podniků, trhu zemědělských úvěrů v ČR a struktury investičních dotací ve sledovaném období 2014-2017. Dle Podkladů ÚZEI je přehled založený na datech Zemědělské účetní datové sítě FADN ČR. Přehled je zaměřený na hodnocení podniků v tomto období podle výrobního zaměření (polní výroba, smíšená výroba, chov skotu, ovčí, koz a ostatních zvířat zkrmujičích objemnou píci, produkce mléka, chov prasat a drůbeže).

5.2.2. Investování a zdroje financování investic

Zemědělské podniky s převažující polní a smíšenou rostlinnou a živočišnou výrobou

Pro tyto podniky je charakteristické větší zastoupení rostlinné výroby proti podnikům v jiných kategoriích výrobního zaměření. Jak je patrné z grafu 1, podniky se smíšenou rostlinnou a živočišnou výrobou investovaly v přepočtu na hektar zemědělské půdy více než podniky s převažující polní výrobou. Důvodem může být investičně náročnější živočišná výroba. Po roce 2013 (poslední rok starého programového období) zemědělské podniky investovaly méně kvůli prodlevě mezi starým a současným programovým obdobím.

Graf 1: Směry investic v polní a smíšené výrobě

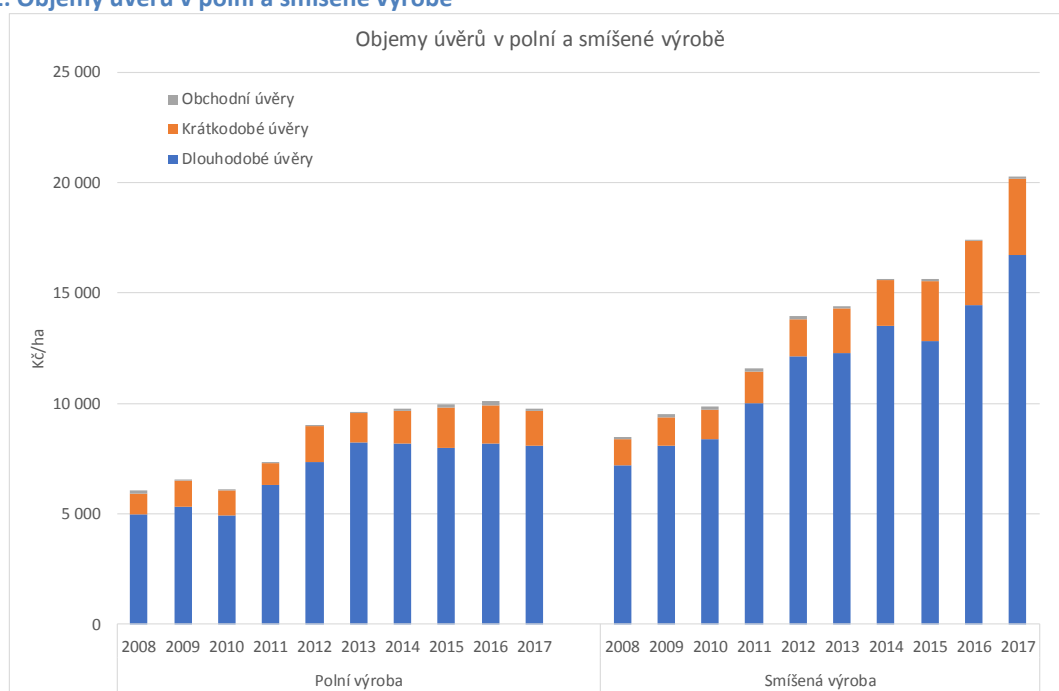

Zdroj: Analýza ÚZEI „Zpracování podkladů pro předběžnou analýzu zavedení finančních nástrojů v sektoru zemědělství“ (FADN ČR)

Polní a smíšená výroba se lišily v dynamice využívání úvěrů, jak vyplývá z grafu 2. Rychlejší nárůst bankovních úvěrů zaznamenaly podniky se smíšenou výrobou, které jsou vyšší než u podniků s převažující polní výrobou. Dynamickou investiční aktivitu v podnicích se smíšenou výrobou lze vysvětlit tím, že většina investic směřovala do živočišné výroby, a to především do chovu skotu a produkce mléka.

Podniky s převažující polní výrobou výrazněji zvýšily investiční aktivitu po ústupu hospodářské recese a v následujících letech zpomalily růst objemu čerpaných investičních úvěrů. Jedním z možných vysvětlení zpomalení růstu investiční aktivity je dle analýzy ÚZEI „Zpracování podkladů pro předběžnou analýzu zavedení finančních nástrojů v sektoru zemědělství“ do značné míry modernizovaná strojní základna pro rostlinnou výrobu a také větší využívání leasingu jako zdroje financování mobilní zemědělské techniky.

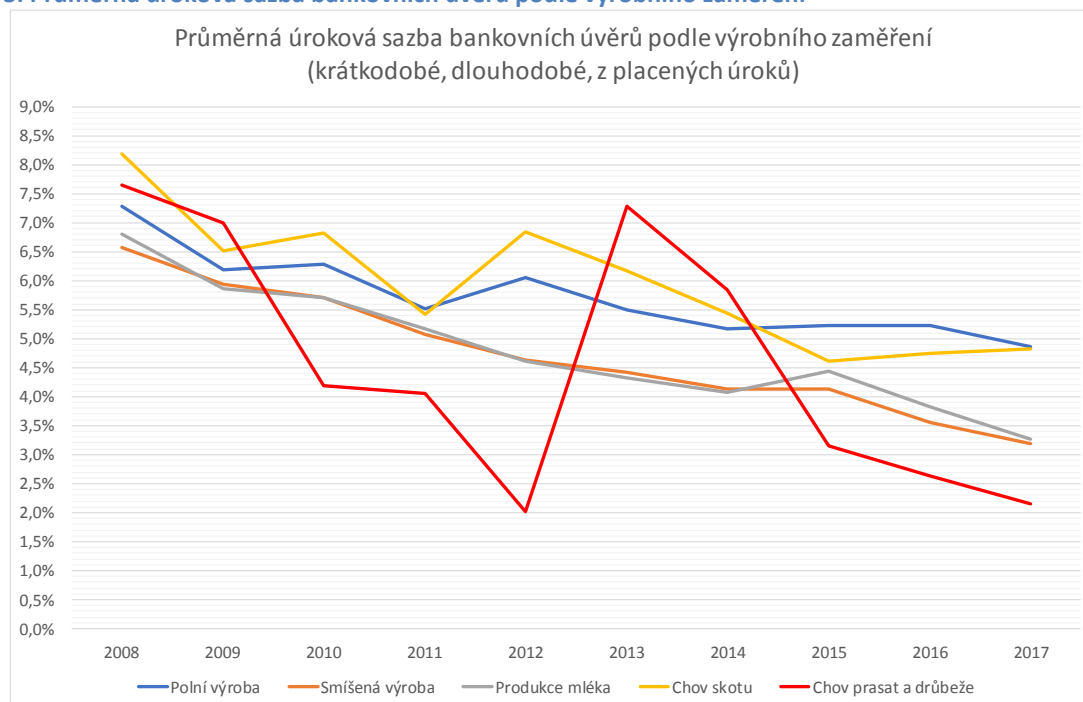
Graf 2: Objemy úvěrů v polní a smíšené výrobě

Zdroj: Analýza ÚZEI „Zpracování podkladů pro předběžnou analýzu zavedení finančních nástrojů v sektoru zemědělství“ (FADN ČR)

Graf 3 zobrazuje průměrné úrokové sazby v jednotlivých kategoriích výrobního zaměření. Polní výroba v posledních dvou sledovaných letech čerpá bankovní úvěry s nejvyšší úrokovou sazbou, úrokové sazby po roce 2014 ve smíšené výrobě mírně vzrostly a v dalších dvou letech klesaly. Vzhledem ke stabilnějšímu ekonomickému vývoji charakteristická relativně nízkými úrokovými sazbami.

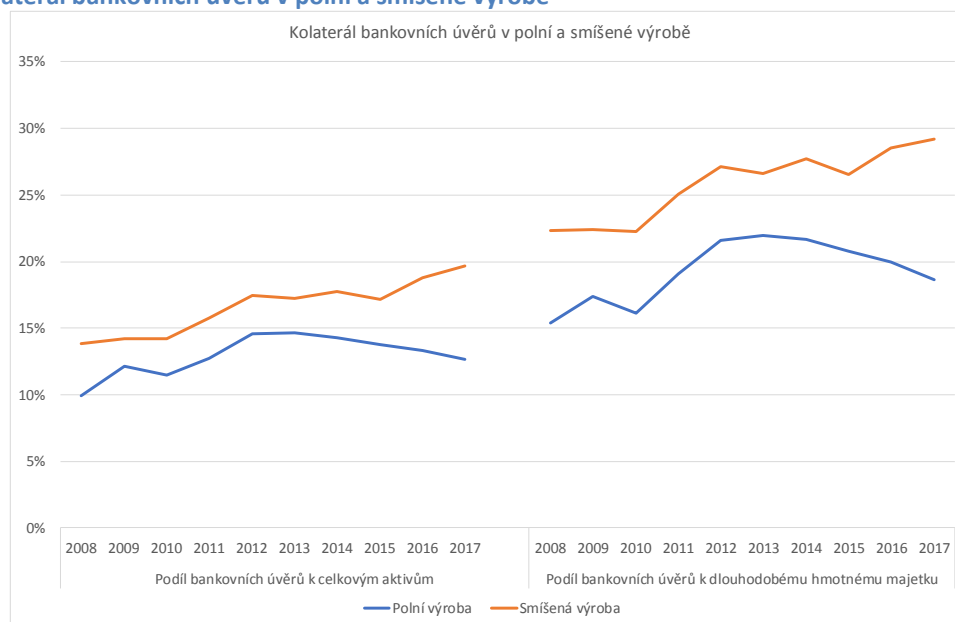
Graf 3: Průměrná úroková sazba bankovních úvěrů podle výrobního zaměření

Zdroj: Analýza ÚZEI „Zpracování podkladů pro předběžnou analýzu zavedení finančních nástrojů v sektoru zemědělství“ (FADN ČR)

Z grafu 4 vyplývá vyšší kolaterál (zástava, která je zde vyjádřena podílem bankovních úvěrů k celkovým aktivům, respektive jako podíl bankovních úvěrů k dlouhodobému hmotnému majetku) u smíšené výroby než u polní výroby. U smíšené výroby se navíc podíl dlouhodobě zvyšuje, zatímco u polní výroby v posledních letech klesá. Pro období 2014-2017 je charakteristický pokles podílu bankovních úvěrů jak k celkovým aktivům, tak dlouhodobému investičnímu majetku po roce 2014 a jeho následný růst v dalších letech ve smíšené výrobě a naopak jeho pokles v tomto období v polní výrobě.

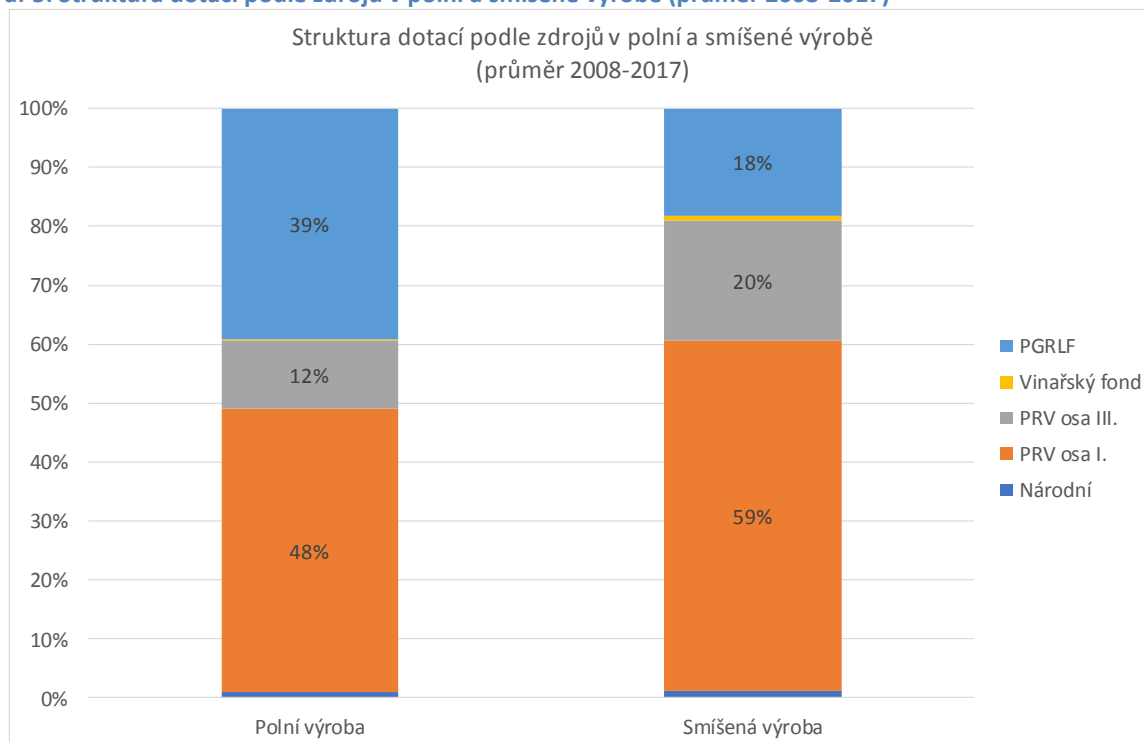
Graf 4: Kolaterál bankovních úvěrů v polní a smíšené výrobě

Zdroj: Analýza ÚZEI „Zpracování podkladů pro předběžnou analýzu zavedení finančních nástrojů v sektoru zemědělství“ (FADN ČR)

Graf 5 ukazuje odlišnost ve struktuře investičních dotací mezi polní a smíšenou výrobou (graf zobrazuje průměrné hodnoty za období 2008-2017). Pro polní výrobu je charakteristický relativně vysoký podíl podpor z PGRLF, v důsledku podpory nákupu strojů a zařízení v rostlinné výrobě. Ve smíšené výrobě převažují podpory z I. osy PRV (modernizace chovu hospodářských zvířat a skladovacích kapacit pro rostlinnou výrobu) a významné jsou i podpory z III. osy PRV vlivem podpor investic do bioplynových stanic, pro něž jsou právě smíšené farmy vhodnou surovinovou základnou.

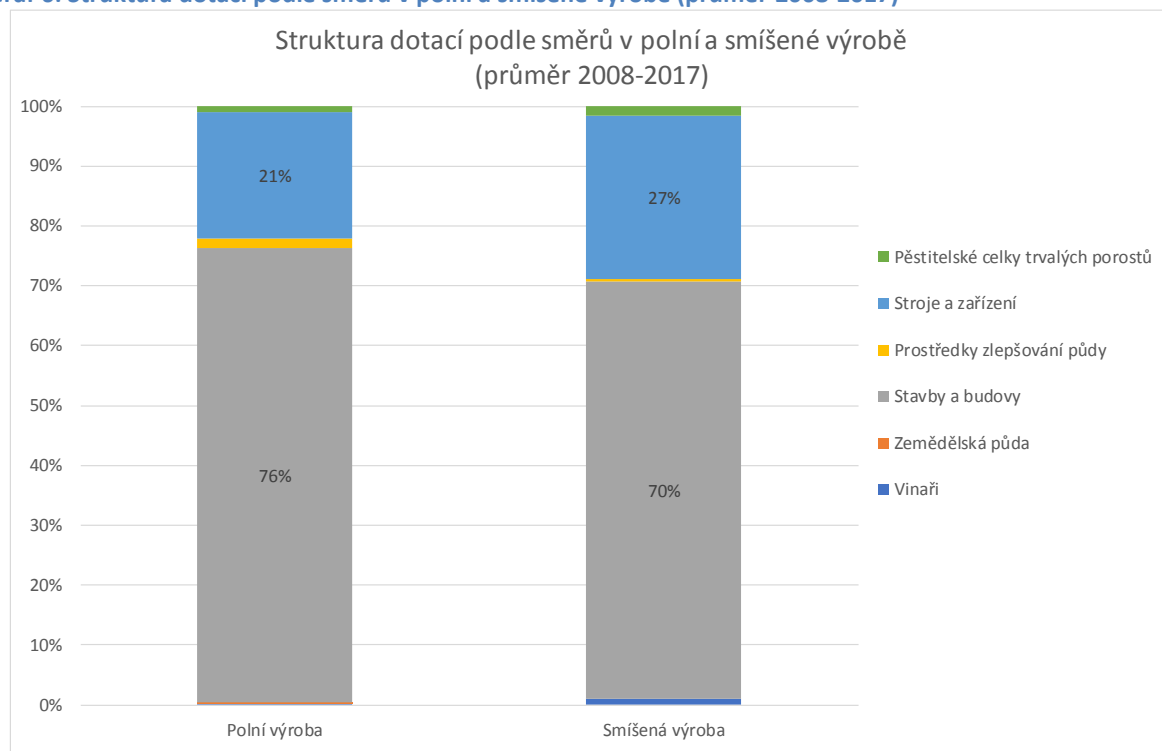
Graf 5: Struktura dotací podle zdrojů v polní a smíšené výrobě (průměr 2008-2017)

Zdroj: Analýza ÚZEI „Zpracování podkladů pro předběžnou analýzu zavedení finančních nástrojů v sektoru zemědělství“ (FADN ČR)

Co se týče struktury investičních dotací podle směrů (graf 6), je zajímavé, že podniky polní výroby investují větší podíl (76 %) do staveb a budov než podniky smíšené výroby.

Graf 6: Struktura dotací podle směrů v polní a smíšené výrobě (průměr 2008-2017)

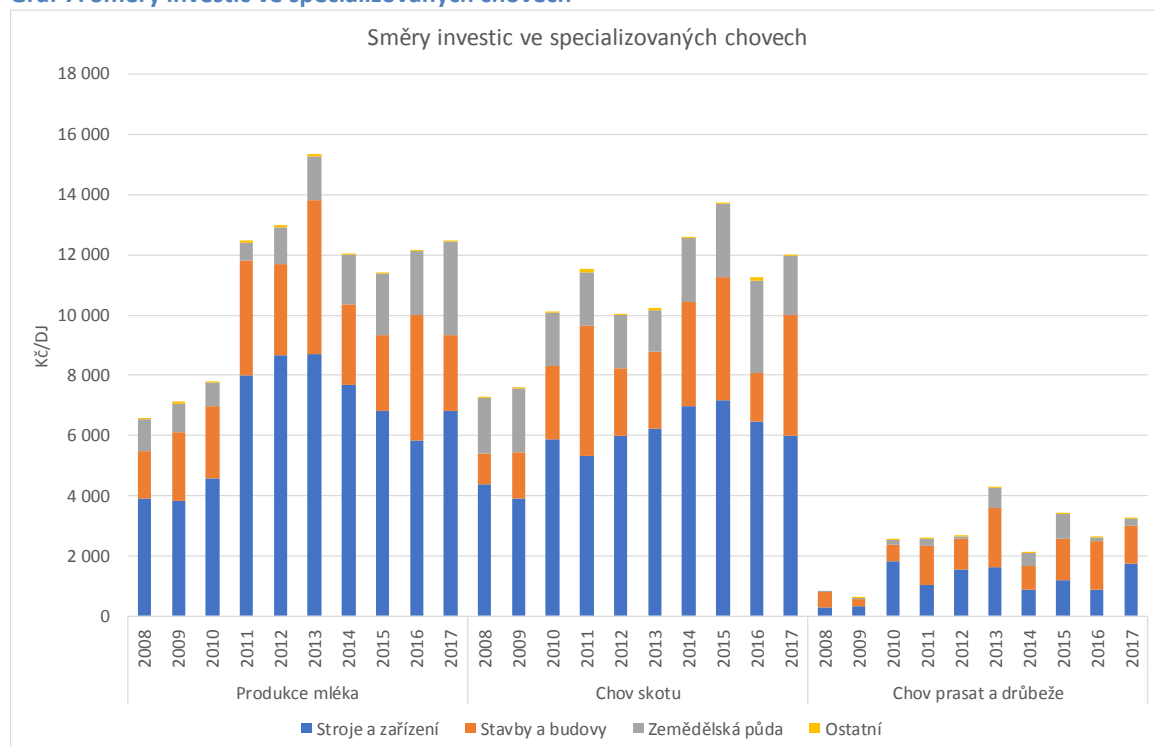

Zdroj: Analýza ÚZEI „Zpracování podkladů pro předběžnou analýzu zavedení finančních nástrojů v sektoru zemědělství“ (FADN ČR)

Zemědělské podniky s převažující živočišnou výrobou

Zemědělské podniky s převažující živočišnou výrobou jsou reprezentovány podniky s chovem skotu, ovcí, koz a ostatních zvířat zkrmlujících objemnou píci, s produkcí mléka a podniky s převažujícím chovem prasat a drůbeže. Důležité je, že značná část produkce mléka, prasat a drůbeže je generována v podnicích se smíšenou rostlinnou a živočišnou výrobou. Závěry nelze zobecnit na celou živočišnou výrobu v ČR. Ukazatele jsou přepočteny na dobytčí jednotku DJ.

Graf 7: Směry investic ve specializovaných chovech

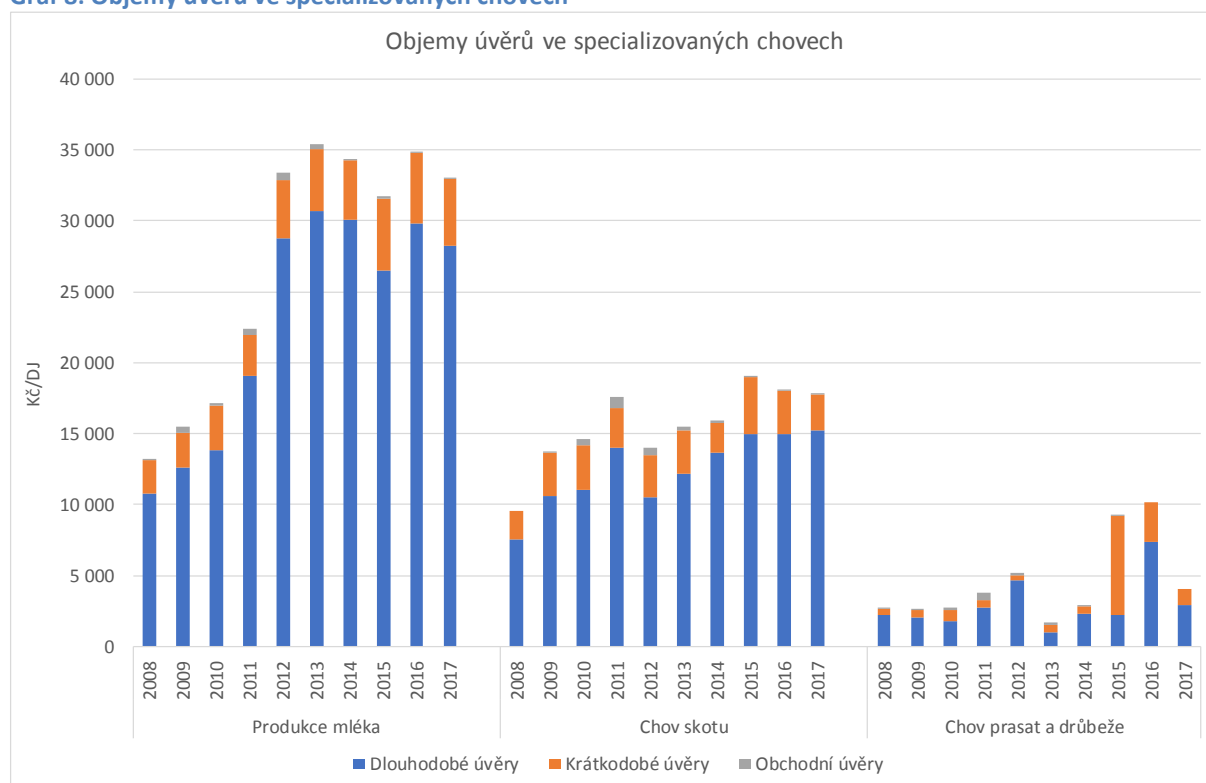
Zdroj: Analýza ÚZEI „Zpracování podkladů pro předběžnou analýzu zavedení finančních nástrojů v sektoru zemědělství“ (FADN ČR)

Vyšší investiční aktivita je typická pro chovy specializované na produkci mléka (graf 7) a odpovídá vyšší intenzitě výroby a vyšší potřebě modernizace staveb, strojů a zařízení pro chov dojníc. Podniky s převažující produkcí mléka investovaly nejvíce v roce 2013 a v období 2014-2017 byla úroveň investic nižší.

Podniky s chovem skotu hospodaří v extenzivnějších produkčních podmínkách a zaměřují se spíše na produkci masa. V těchto podnicích rostly investice ještě v letech 2014 a 2015, v letech 2015-2016 byly investice nižší.

Nejnižší objem investic na DJ vykazují podniky s chovem prasat a drůbeže. Dle Podkladů ÚZEI je celkově relativně nízký objem investic v chovech prasat a drůbeže způsoben jejich dlouhodobou nepříznivou ekonomickou situací a relativně malým objemem provozních dotací a podpor vůči jiným kategoriím podniků.

Graf 8: Objemy úvěrů ve specializovaných chovech

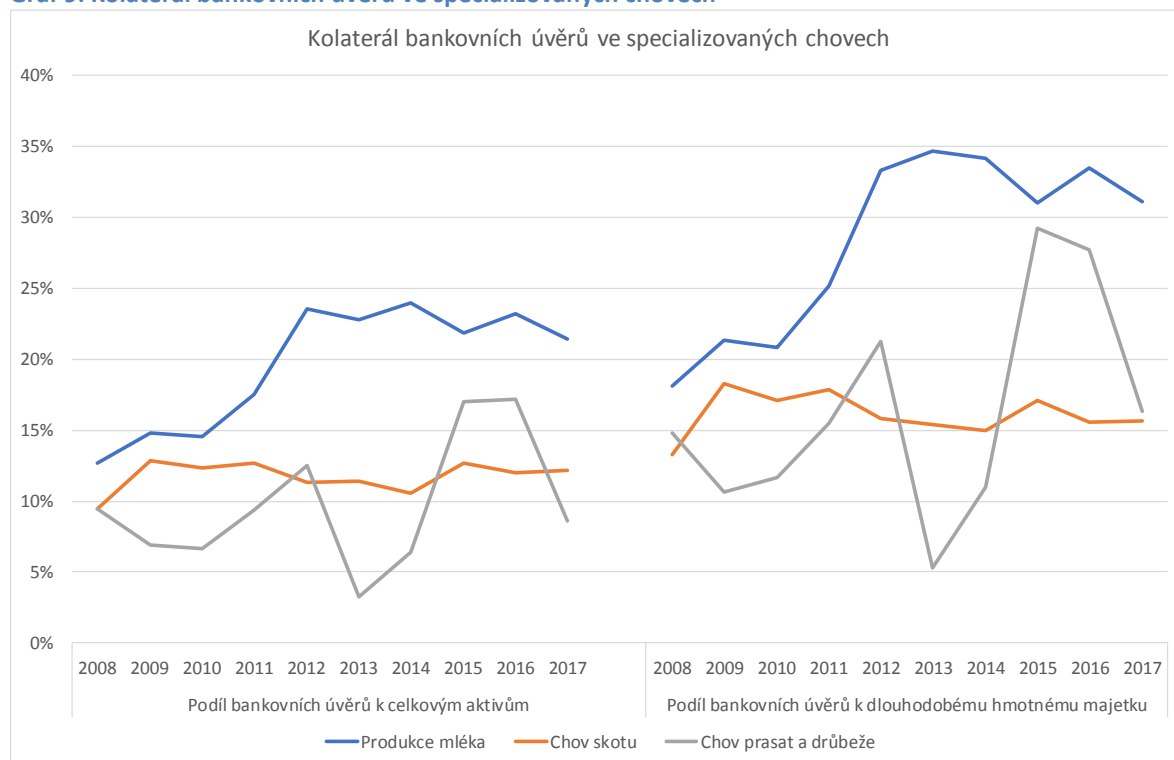
Zdroj: Analýza ÚZEI „Zpracování podkladů pro předběžnou analýzu zavedení finančních nástrojů v sektoru zemědělství“ (FADN ČR)

Intenzitě investiční aktivity odpovídá i objem čerpaných úvěrů (graf 8). I v živočišné výrobě převažují dlouhodobé úvěry.

Objem poskytovaných úvěrů ve sledovaném období u podniků zaměřených na chov prasat a drůbeže v letech 2015-2016 výrazněji vzrostl, což je v souladu s vývojem úrokových sazeb v tomto ekonomicky nestabilním odvětví. Úrokové sazby v těchto letech poklesly (graf 3). Objem úvěrů poskytovaných podnikům specializovaným na chov skotu po roce 2014 vzrostl a v letech 2015-2017 si udržel vyšší úroveň, což opět souvisí s vývojem úrokové míry. Co se týče odvětví produkce mléka, objem čerpaných úvěrů podniků působících v tomto odvětví v období 2014-2017 kolísal.

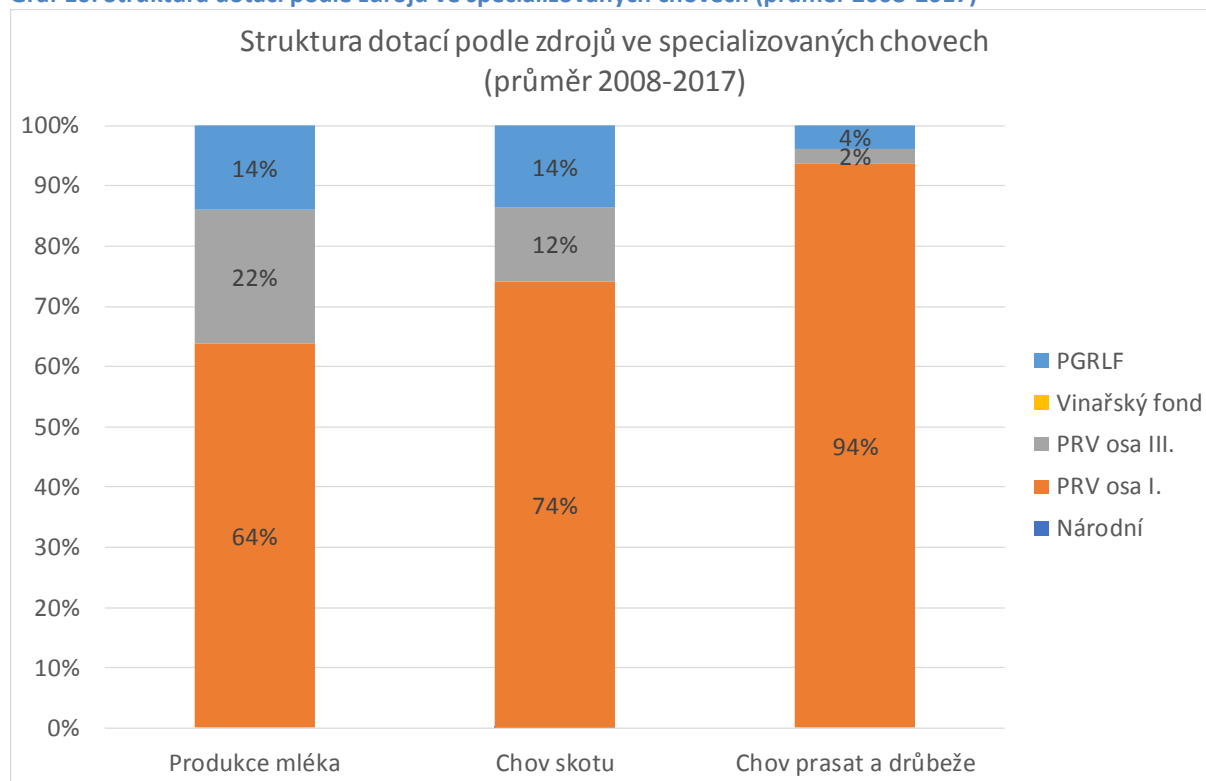
Dlouhodobě nejvyšší úrokové sazby bankovních úvěrů však mají podniky s chovem skotu, ovcí, koz a ostatních zvířat zkrmujičích objemnou píci, které jsou dle Podkladů ÚZEI v zisku pouze díky provozním dotacím a podporám v podobě platby na plochu, dotacím na LFA a agro-environmentálním platbám. Tržní produkce je vzhledem k méně příznivým podmínkám relativně nízká a ekonomická životaschopnost těchto podniků je značně závislá na opatřeních Společné zemědělské politiky. Vyšší rizikovost pro banky také vyplývá z jejich velikostní struktury, převažují mezi nimi malé a střední zemědělské podniky. Vyšší úrokové sazby mohou být i jedním z důvodů, proč má chov skotu, ovcí, koz a ostatních zvířat zkrmujičích objemnou píci relativně stabilní podíl bankovních úvěrů vůči majetku (graf 9).

Graf 9: Kolaterál bankovních úvěrů ve specializovaných chovech

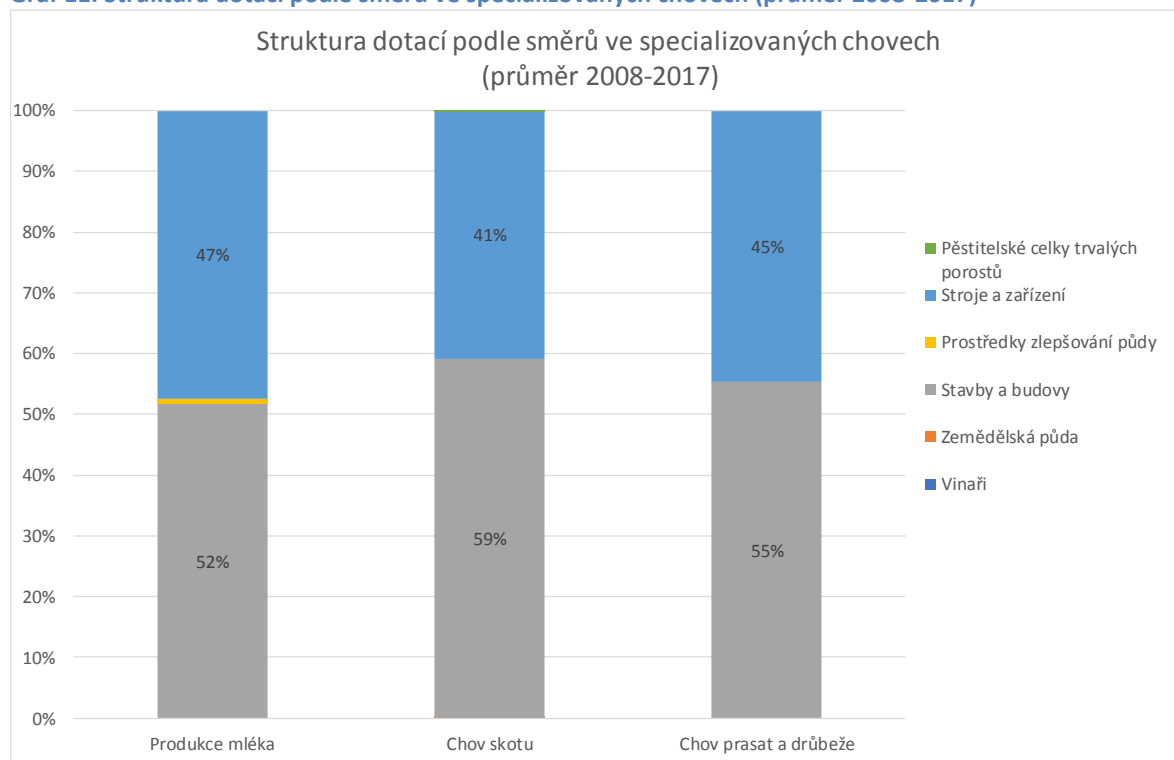
Zdroj: Analýza ÚZEI „Zpracování podkladů pro předběžnou analýzu zavedení finančních nástrojů v sektoru zemědělství“ (FADN ČR)

Graf 10: Struktura dotací podle zdrojů ve specializovaných chovech (průměr 2008-2017)

Zdroj: Analýza ÚZEI „Zpracování podkladů pro předběžnou analýzu zavedení finančních nástrojů v sektoru zemědělství“ (FADN ČR)

Graf 11: Struktura dotací podle směrů ve specializovaných chovech (průměr 2008-2017)

Zdroj: Analýza ÚZEI „Zpracování podkladů pro předběžnou analýzu zavedení finančních nástrojů v sektoru zemědělství“ (FADN ČR)

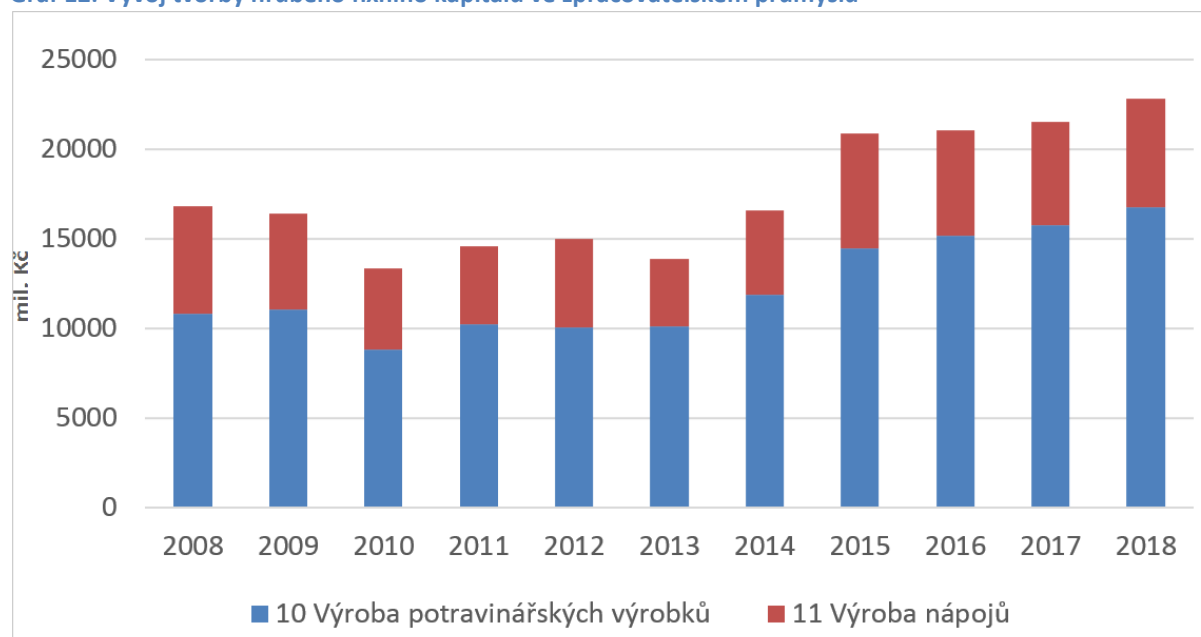
Struktura zdrojů a směry dotací se liší mezi jednotlivými typy (specializacemi) živočišné výroby. Podniky s produkcí mléka mají z uvedených typů výrobního zaměření nejvyšší podíl dotací z osy III PRV. Příčinou je vyšší zastoupení investic do bioplynových stanic a také vyšší investice do zpracování mléka v rámci diverzifikace výrobních aktivit (graf 10). Co se týče struktury dotací podle směrů (graf 11) je zastoupení dotací na stavby a budovy zhruba stejné jako dotací na stroje a zařízení. V chovu prasat výrazně dominují investiční podpory z I. osy PRV, kde převažují dotace na modernizaci strojů a zařízení, ale významné jsou i dotace na rekonstrukci budov.

Z Analýzy ÚZEI „Zpracování podkladů pro předběžnou analýzu zavedení finančních nástrojů v sektoru zemědělství“ na základě zpracovaných dat FADN ČR vyplývá, že se v období 2012-2016 na celkových investicích nejvíce podílely podniky zaměřené na chov skotu, jež byly následované podniky s produkcí mléka a podniky specializujícími se na chov prasat a drůbeže. Na celkovém objemu zprostředkovaných úvěrů se nejvíce podílely podniky smíšené výroby, následované polní výrobou a produkcí mléka. Tato odvětví mají stejné zastoupení na celkové vyráběné produkci.

Potravinářský průmysl a výroba nápojů

Jak vyplývá z analýzy ÚZEI „Zpracování podkladů pro předběžnou analýzu zavedení finančních nástrojů v sektoru zemědělství“, je vývoj investic do potravinářského průmyslu a výroby nápojů (dále jen „potravinářský průmysl“) je dokumentován strukturálními statistikami ČSÚ a EUROSTATu. Graf 12 zobrazuje vývoj tvorby hrubého fixního kapitálu za odvětví zpracování potravin (CZ NACE-10) a výrobu nápojů (CZ NACE-11). Z grafu je zřejmý trend růstu hrubého fixního kapitálu v období 2014-2018 v potravinářském průmyslu.

Graf 12: Vývoj tvorby hrubého fixního kapitálu ve zpracovatelském průmyslu

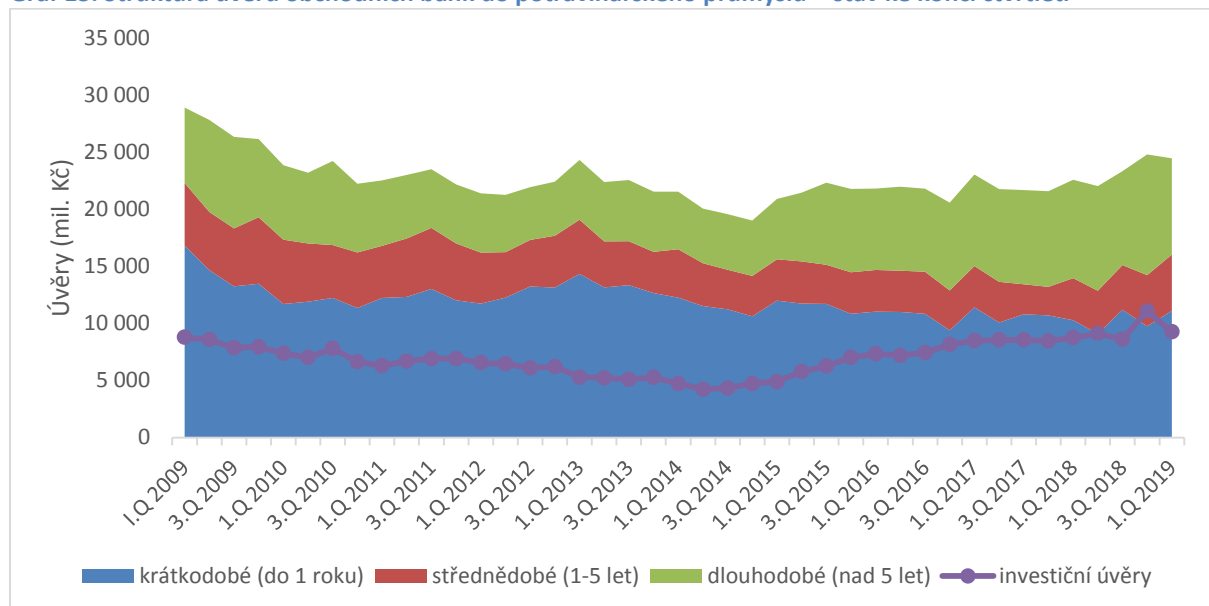
Zdroj: Analýza ÚZEI „Zpracování podkladů pro předběžnou analýzu zavedení finančních nástrojů v sektoru zemědělství“ (ČSÚ – Statistika NÚ)

Z analytických podkladů ÚZEI (Zpracování podkladů pro předběžnou analýzu zavedení finančních nástrojů v sektoru zemědělství) založených na datech Eurostatu, vyplývají následující vývojové trendy:

- Nejlepšími obory z hlediska průměrné absolutní hodnoty hrubých investic na zaměstnance byly ve sledovaném období: 11 (Výroba nápojů), 10.4 (Výroba rostlinných a živočišných olejů a tuků) a 10.9 (Výroba krmiv), které investovaly více než 200 tis. Kč na zaměstnance ročně v letech 2008–17. Naopak nejnižších průměrných hrubých investic na zaměstnance dosáhly obory 10.7 (Výroba pekařských, cukrářských a jiných moučných výrobků) a 10.1 (Zpracování a konzervování masa a výroba masných výrobků), které investovaly v průměru méně než 90 tis. Kč na zaměstnance za rok. Obdobně vycházejí nejlepší a nejhorší obory i podle čistých investic na zaměstnance.
- Nejlepšími obory dle ukazatele průměrné míry investiční aktivity, který zohledňuje jak objem hrubých investic do hmotných aktiv, tak úroveň hospodaření vyjádřenou pomocí přidané hodnoty v nákladech faktoru, byly obory: 10.6 (Výroba mlýnských a škrobářských výrobků), následovaný obory 10.4 (Výroba rostlinných a živočišných olejů a tuků) a 10.5 (Výroba mléčných výrobků). Ukazatel naznačuje, že právě výroba mléčných, ale i pekařských výrobků, z relativně méně příznivých hospodářských výsledků dokáže vyčlenit velký objem investic pro svůj rozvoj. Nejnižší objem investic vzhledem k vytvořené přidané hodnotě měl v období 2008–2016 obor 10.9 (Výroba krmiv).
- Co se týče struktury hrubých investic na zaměstnance v členění na investice do půdy, budov a staveb, strojů a vybavení, byly investice do půdy minimální. Ve všech výrobních odvětvích převažovaly v období 2008–2016 investice do strojů a vybavení, do kterého nejvíce v průměru investuje pekařský a mlékárenský průmysl a výrobci ovoce a zeleniny. Obecně do strojů a vybavení investují více podniky výroby nápojů.

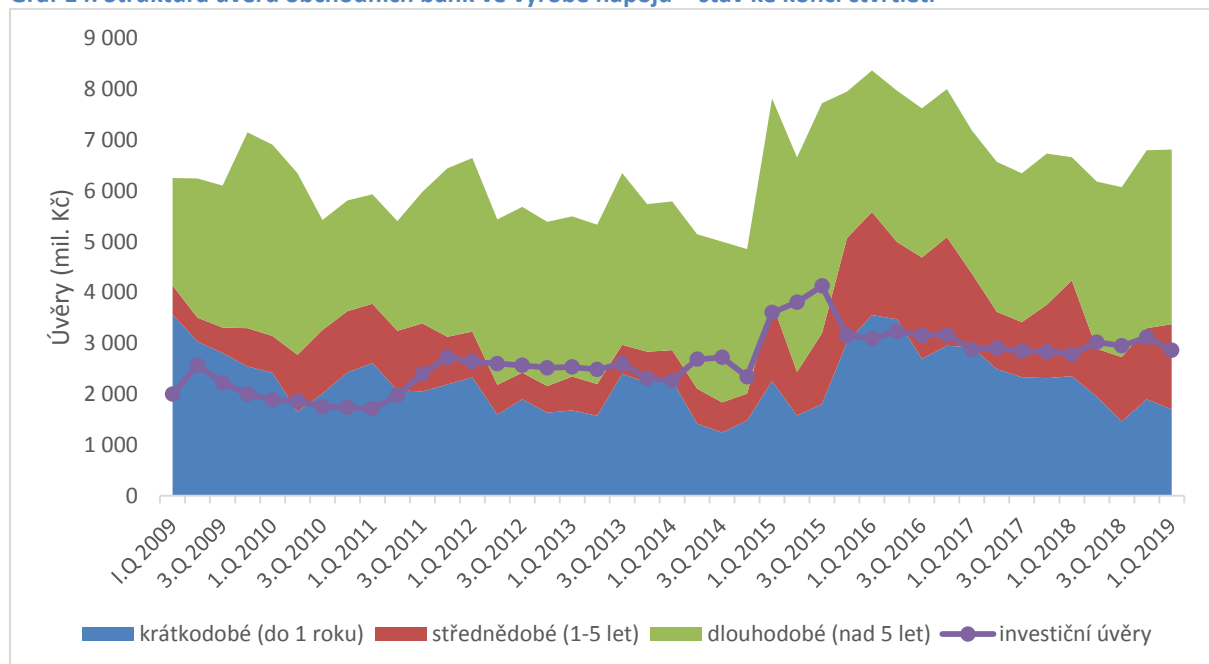
Investiční aktivita je ovlivněna dostupností úvěrů. Grafy 13 a 14 ukazují vývoj stavů bankovních úvěrů v letech 2009–18 v potravinářském průmyslu.

Graf 13: Struktura úvěrů obchodních bank do potravinářského průmyslu – stav ke konci čtvrtletí

Zdroj: Analýza ÚZEI „Zpracování podkladů pro předběžnou analýzu zavedení finančních nástrojů v sektoru zemědělství“ (ČNB)

Graf 14: Struktura úvěrů obchodních bank ve výrobě nápojů – stav ke konci čtvrtletí

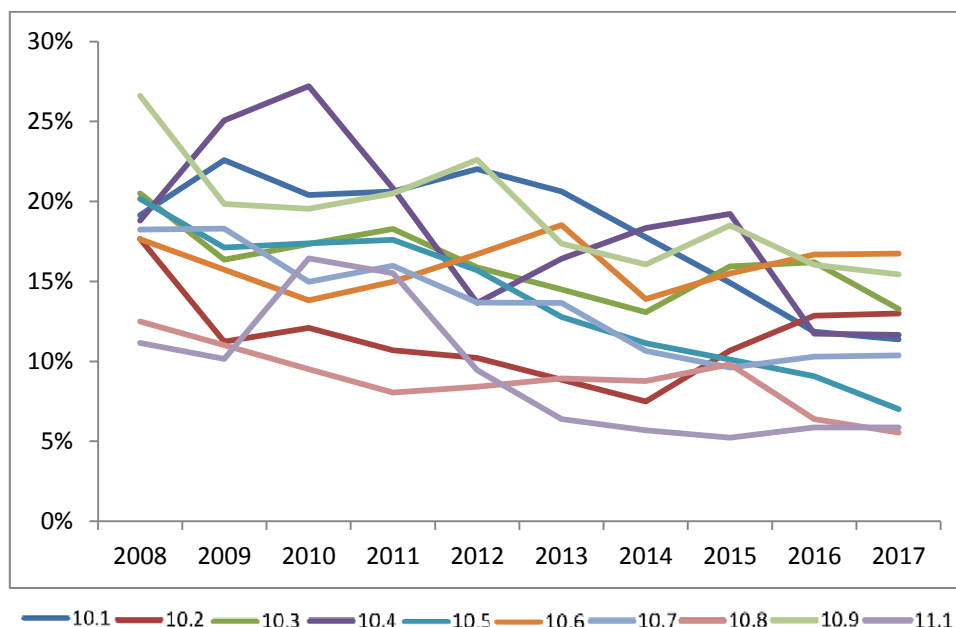

Zdroj: Analýza ÚZEI „Zpracování podkladů pro předběžnou analýzu zavedení finančních nástrojů v sektoru zemědělství“ (ČNB)

V porovnání se zemědělstvím využívají podniky v potravinářském průmyslu relativně velký objem krátkodobých úvěrů. Zatímco stavy úvěrů v zemědělství ve sledovaném období rostly, v potravinářském průmyslu docházelo postupně k poklesu stavů bankovních úvěrů, zejména krátkodobých a střednědobých. Klesající objem bankovních úvěrů v potravinářském průmyslu se projevil v poklesu zadluženosti odvětví bankovními úvěry.

Co se týče zadluženosti bankovními úvěry v potravinářském průmyslu, vývoj zadluženosti v jednotlivých oborech v období 2008–2017 přináší následující graf, z kterého je patrný pokles zadluženosti subjektů působících v potravinářském průmyslu v posledních dvou letech sledovaného období u všech oborů, s výjimkou oborů 10.3 a 10.4, u kterých zadluženost v posledním roce začala opět narůstat.

Graf 15: Zadluženost bankovními úvěry v potravinářském průmyslu

Poznámka: Zadluženost bankovními úvěry = bankovní úvěry a finanční výpomoci / aktiva celkem

Zdroj: Analýza ÚZEI „Zpracování podkladů pro předběžnou analýzu zavedení finančních nástrojů v sektoru zemědělství“ (data Ministerstva průmyslu a obchodu, ČSÚ), vlastní zpracování

Rozlišíme-li NACE 10 a NACE 11, podniky v nápojovém průmyslu využívaly dlouhodobé úvěry větší měrou než podniky s potravinářskou výrobou.

Investiční podpory mohly potravinářské podniky čerpat hlavně z Programu rozvoje venkova, ze zásad MZe (Zásada č. 13 "Podpora zpracování zemědělských produktů a zvyšování konkurenceschopnosti potravinářského průmyslu") a z programů Ministerstva průmyslu a obchodu (Operační program Podnikání a inovace)³.

5.2.3. Vývoj struktury agrárního sektoru⁴

V následujících kapitolách je shrnuto, jak se vyvíjela podnikatelská struktura fyzických a právnických osob v zemědělství a struktura zpracovatelů agrárních surovin v letech 2014-2016. Jak ze souhrnu vyplývá, počet podniků působících v zemědělství byl v letech 2015-2016 nižší než v roce 2014, v souladu s tím se o trochu zmenšila jak rozloha obhospodařované zemědělské půdy, tak rozloha

³ Ministerstvo zemědělství odmítlo poskytnout data o podporách ze Zásad.

⁴ Podrobněji viz kapitoly Strukturální vývoj agrárního sektoru v Zelených zprávách za rok 2014, 2015, 2016: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi-vyrocní-a-hodnotící-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/>

obhospodařované orné půdy. V letech 2014 a 2015 byl zaznamenán nárůst počtu podnikatelských subjektů zařazených do potravinářské výroby a výroby nápojů (NACE 10 + NACE 11). Co se týče konkrétních odvětví, v nichž počet podnikatelských subjektů v období 2014-2016 zůstal stejný nebo se zvýšil, byly výroba rostlinných a živočišných tuků a olejů a výroba nápojů.

Podnikatelská struktura zemědělství

Tabulka 1: Podnikatelská struktura fyzických a právnických osob v zemědělství*

Právní forma	Průměrný počet podniků v období 2014-2018	Obhospodařovaná zemědělská půda – průměrná rozloha v období 2014-2018		Obhospodařovaná orná půda – průměrná rozloha v období 2014-2018	
		ha	%	ha	%
Fyzické osoby celkem	43 566	1 070 132	30,44	632 469	25,4
z toho - zem. podnikatelé**	24 281	955 521	27,38	571 997	23,2
Právnické osoby celkem	4 579	2 446 146	69,56	1 858 656	74,6
Celkem	47 938	3 514 149	100	2 490 950	100

*Zemědělsky aktivní subjekty s velikostními parametry odpovídajícími prahovým hodnotám AGC 2000.

**Zaevidovaní zemědělští podnikatelé - fyzické osoby podle zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství.

Zdroj: Zelené zprávy 2014, 2015, 2016, Zemědělský registr ČSÚ

Celkový počet podniků působících v zemědělství byl, dle Zelených zpráv za příslušné roky, v letech 2015-2016 asi o 1 tis. nižší než v roce 2014. V souladu s tím se také o trochu zmenšila rozloha obhospodařované zemědělské půdy, stejně tak jako rozloha obhospodařované orné půdy (jejíž velikost se mírně zmenšila v roce 2015 a poté mírně vzrostla v roce 2016). Změny v podnikatelské struktuře byly ve sledovaném období 2014–2018 relativně malé. Jak vyplývá z výše uvedené tabulky, průměrný celkový počet subjektů v tomto období činil 47 938, průměrná rozloha obhospodařované zemědělské půdy představovala 3 514 149 ha a průměrná rozloha obhospodařované orné půdy odpovídala rozloze 2 490 950 ha.

Podnikatelská struktura zpracovatelů agrárních surovin⁵

Celkový průměrný počet subjektů - zpracovatelů agrárních surovin v potravinářském průmyslu ve sledovaném období 2014–2018 přináší následující tabulka. Podle údajů z registru ČSÚ byl v průběhu celého období zaznamenán nárůst počtu podnikatelských subjektů zařazených do potravinářské výroby a výroby nápojů (NACE 10 + NACE 11). Zároveň docházelo ke změně podnikatelské struktury v tomto průmyslu, nejvíce se rozrostl počet firem fyzických osob. Počet právnických osob v tabulce odráží pouze právní formy s.r.o., a.s. a družstva, jiné právní formy nebyly příliš zastoupeny.

⁵ Podrobnější informace obsahují Zelené zprávy za roky 2014-2016: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotící-zprávy/zprávy-o-stavu-zemedelstvi/>

Tabulka 2: Podnikatelská struktura fyzických a právnických osob v zemědělství

Právní forma	Průměrný počet podniků v období 2014–2018
Fyzické osoby	17 409
Právnické osoby (s.r.o., a.s., družstva)	5 282
Celkem	22 691

Zdroj: Zelené zprávy 2014, 2015, 2016, registr ČSÚ

5.2.4. Agrární produkce a její balance⁶

Co se týče agrární produkce z hlediska objemu produkce a soběstačnosti, rentability a cen zemědělských výrobců v rostlinné výrobě, živočišné výrobě a průmyslové produkci potravinářských výrobků za období počínající roky 2014/15 a končící roky 2016/17, je možné konstatovat, že z hlediska těchto kritérií dochází ve sledovaném období k významným výkyvům v jednotlivých letech. Není proto možné vysledovat jednoznačnou trendovou tendenci, která by charakterizovala vývoj jednotlivých komodit, což je níže dokladováno na příkladu rostlinné výroby.

V oblasti rostlinné výroby byl pro roky 2014/15 a 2016/17 charakteristický růst produkce hlavních plodin a rentability. Na počátku období rostla produkce všech hlavních komodit, především u brambor, což bylo způsobeno vyššími výnosy. Ke konci období došlo především k růstu produkce obilovin (ozimá pšenice, ječmen, kukuřice) a cukrové řepy, jejíž rentabilita se zvýšila. Došlo také k nárůstu produkce brambor, u nichž byla posílena soběstačnost. Naproti tomu ke zhoršení výnosů a produkce došlo u révy. Obecně na počátku období docházelo většinou i k růstu míry soběstačnosti u jednotlivých komodit. U většiny obilovin, u řepky, cukrovky a vína klesly v roce 2014 průměrné ceny zemědělských výrobců (CZV) a zhoršila se rentabilita jejich produkce. Naopak zvýšení cen brambor vedlo ke zvýšení jejich rentability i soběstačnosti. Naopak v roce 2015/16 došlo k poklesu produkce obilovin, a to i přes vysoce nadprůměrnou sklizeň. Pokles rentability byl v tomto roce typický pro zrnovou kukuřici, cukrovou řepu a chmel.

Jak je vidět na příkladu rostlinné výroby, nelze vysledovat zcela jednoznačný trend. K výraznějším rozdílům docházelo napříč jednotlivými roky i napříč plodinami. Jednotlivé dílčí výkyvy na trhu a v trendech se mohou projevit změnou intenzity poptávky po dodatečných finančních zdrojích včetně FN, typ finančního nástroje však spíše neovlivní.

⁶ Podrobněji k bilanci jednotlivých komodit, výrobků a plodin viz Zelené zprávy za roky 2014-2016: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotící-zprávy/zprávy-o-stavu-zemedelstvi/>

5.2.5. Ekonomické výsledky agrárního sektoru⁷

Ve vazbě na vývoj agrární produkce v jednotlivých letech se vyvíjejí i ekonomické výsledky AGRI sektoru, jež odráží bilanci agrární produkce. Z hlediska objemu produkce a soběstačnosti, rentability a cen zemědělských výrobců dochází ve sledovaném období k významným výkyvům v jednotlivých letech, což znamená, že ekonomické výsledky jsou v jednotlivých letech proměnlivé a není možné vysledovat jednoznačný trend v průběhu sledovaného období. Jednotlivé roky jsou charakterizovány výkyvy v produkci, spotřebě, soběstačnosti, a tedy i ve výnosech, rentabilitě a růstu hrubé i čisté přidané hodnoty. Tyto výkyvy se odrážejí v hodnotě čistého provozního přebytku a podnikatelského důchodu v příslušných letech. Ve vztahu k FN je zemědělský sektor ze strany bank hodnocen jako rizikovější vzhledem k faktoru počasí a celkově vis maior. Rozdíl v úrokových sazbách oproti jiným subjektům se pohybuje na trhu na úrovni cca 2 procenta. Menšími výkyvy bylo charakteristické lesnictví. Průměrný hospodářský výsledek vlastníků lesa ve sledovaném období klesal, k čemuž přispělo převážně hospodaření ve státních lesích. Celkový hospodářský výsledek podnikatelů v lesním hospodářství ve sledovaném období postupně rostl s výjimkou roku 2016.

Potřeby a relevantní zjištění ze SWOT analýz za oblast zemědělství, potravinářství a lesnictví ve vazbě na kritéria struktury, produkce, růstu a ziskovosti jsou shrnuty v další kapitole.

5.2.6. SWOT analýza - zemědělství

V této části jsou zdůrazněny aspekty SWOT analýzy uvedené v PODKLADOVÉ ANALÝZE PRO PŘÍPRAVU SZP V PROGRAMOVÉM OBDOBÍ 2021+ ÚZEÍ se zřetelem na kritéria struktury, produkce, růstu a ziskovosti.

Silné stránky

- Dlouhodobě stabilizované příjmy většiny podniků umožňující jejich investiční rozvoj.
- Podniky vnímají diversifikaci příjmů jako jeden z nástrojů stabilizace příjmů.
- Část podniků využívá výhody z rozsahu produkce k posílení příjmů z farem a jejich stabilizaci.

Slabé stránky

- Vysoká závislost příjmů zemědělských podniků na provozních podporách, včetně ad hoc kompenzací.
- Nízký zemědělský příjem nejmenší kategorie podniků (do 100 ha) a celkově jejich nižší životaschopnost.
- Nevyvážená úroveň příjmů mezi podniky mimo ANC a podniky v ANC regionech.
- Nižší úroveň příjmů v podnicích s vyšším podílem ŽV (chovu přežvýkavců).
- Omezení příjmu z hospodaření v důsledku legislativního opatření v oblastech Natura 2000

Příležitosti

- Pokračující relativně nízké riziko meziročního propadu příjmů velkých podniků o více než 20 %, resp. 30 %.

⁷ Shrnutí ekonomických výsledků a ekonomické výsledky oborů zpracovávajících zemědělské suroviny obsahují příslušné podkapitoly v Zelených zprávách, kapitola Ekonomické výsledky agrárního sektoru <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotící-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/>

- Synergický efekt plynoucí z podpory příjmů s efektivně nastavenými kondicionalitami (vč. přímé platby v podobě ekoschémata optimálně rozdělených mezi TTP, ornou půdu a ostatní kultury).

Hrozby

- Rizika značné volatility cen, počasí a nálezových situací v globalizovaných podmínkách českého zemědělství.
- Růst bariér v zahraničně obchodních vztazích zejména v rámci EU, selhávání principů jednotného trhu EU.
- Nedostatek prostředků a politická neochota financovat ad-hoc výpomoci (kompenzace) ze státního rozpočtu.
- Pokračující dynamický růst mezd v průmyslu, který nebude v relaci s růstem mezd v zemědělství a tím prohlubující se disparita příjmů s následným působící na nedostatek kvalifikovaných pracovníků.

VYHODNOCENÍ POTŘEB

Potřeba	Odůvodnění potřeby
Posílit orientaci zemědělců generovat příjem z trhu a současně zvýšit jejich schopnost odolávat rizikům	Zemědělství ČR vykazuje poměrně stabilní, srovnatelný a v posledních letech nadprůměrný příjem ve srovnání s ostatními sektory NH. V roce 2017 důchod z faktorů, hodnocený nejdůležitějším ukazatelem – ČPH na pracovníka v běžných cenách dosahoval 20 tis. EUR a převyšoval průměr EU 28 o zhruba 2 tis. EUR (v přepočtu na paritu kupní síly dosahoval tento ukazatel 30 tis. EUR). Poměr zemědělského příjmu na pracovníka vůči celkové mzdě v NH již dosahuje 150 %. Přes pomalu zvyšující se produktivitu a účinnost využívání zdrojů je zásadní příčinou převážně vysoký podíl provozních podpor na přidané hodnotě (77 %), jehož ukazatel převyšuje většinu států EU. Ve znevýhodněných regionech často objem veřejných podpor převyšuje objem produkce. Rozpočtové úspory a produkční rizika mohou výrazně ohrozit tímto způsobem generované zemědělské příjmy.
Posílit společensky účinnější tvorbu příjmů mezi kategoriemi podniků s přírodním znevýhodněním, velikostí a výrobním zaměřením vzhledem k jejich dlouhodobému společenskému významu	Přetrvává příjmová disparita mezi podniky do 50, 100 resp. nad 100 ha, jako důsledek odlišných technologických, manažerských a tržních strategií. Ty se následně projevují v různém vztahu vůči životnímu prostředí a krajině. Podniky s převahou ŽV vykazují obecně nižší příjmy z trhu, i přes vysokou dosavadní závislost na provozních podporách, podniky specializující se na intenzivní chov přežvýkavců, částečně vepřové a drůbeží příjmově znevýhodněné. Vysoká úroveň příjmů v podnicích se zaměřením na polní výrobu, která je dána vysokými provozními podporami a příznivými tržními podmínkami.

5.2.7. SWOT analýza – potravinářství

V této části jsou zdůrazněny aspekty SWOT analýzy uvedené v PODKLADOVÉ ANALÝZE PRO PŘÍPRAVU SZP V PROGRAMOVÉM OBDOBÍ 2021+ ÚZEI se zřetelem na kritéria struktury, produkce, růstu a ziskovosti.

Silné stránky

- Vstup zahraničního kapitálu především do mlékárenského a nápojového průmyslu
- Široké spektrum produkce potravin

- Možnost využití podpory výrobků s vyšší přidanou hodnotou
- Možnost využití podpory investic u mikro, malých a středních podniků
- Možnost využití podpory inovací všech velikostních kategorií podniků

Slabé stránky

- Nízká produktivita práce při komparaci s EU
- Nízká investiční aktivita a nedostatečné technologické vybavení u některých výrobců
- Relativně nízké mzdy v potravinářství
- Produkce výrobků s nižší přidanou hodnotou

Příležitosti

- Nové způsoby odbytu (specializace, regionální produkce)
- Růst trhu s regionálními produkty v rámci řetězců (lokální produkty v místní prodejně řetězce)
- Zlepšení marketingu a osvěty – zvýšení preference domácí produkce (zejména původ masa jako suroviny) u spotřebitelů

Hrozby

- Vysoká fluktuace cen vstupních zemědělských surovin

VYHODNOCENÍ POTŘEB

Potřeba	Odůvodnění potřeby
Zvýšit efektivitu agrárního zpracovatelského průmyslu	V českém potravinářství převažuje produkce výrobků s nižší přidanou hodnotou, což se projevuje i v ukazateli přidaná hodnota na pracovníka. Produktivita práce v ČR činí zhruba 16,9 tis. EUR na pracovníka, zatímco průměr EU představuje 45,4 tis. EUR. Nižší produktivě pracovních sil odpovídá i nižší mzdová úroveň, která přímo působí na rostoucí nedostatek pracovních sil. Současně dochází k prohlubování záporného salda agrárního zahraničního obchodu s produkty s vyšší přidanou hodnotou. Potravinářské podniky se potýkají i s tlaky obchodních řetězců v oblasti cenové politiky a dochází tak k nestabilnímu ekonomickému vývoji potravinářských podniků.

5.2.8. SWOT analýza – lesnictví

V této části jsou zdůrazněny aspekty SWOT analýzy uvedené v Analýze problémových témat k řešení v rámci programového období 2021-2027 ÚZEI se zřetelem na kritéria struktury, produkce, růstu a ziskovosti.

Silné stránky

- Aktuální dostatek dřevní hmoty jako přírodní obnovitelné suroviny
- Zkušenost s produkcí krytokořeného sadebního materiálu (vzhledem k zalesňování kalamitních ploch)
- Národní program ochrany a reprodukce genofondu lesních dřevin a jeho zavedení v lesnickém provozu

Slabé stránky

- Kriticky nízká diverzifikace příjmů lesních podniků z hospodářské činnosti spočívající z významné části jen v produkci dřeva
- Nízká přidaná hodnota produkce dřeva u lesních podniků a jejich pilařských provozoven, nízké inovace.
- Nevyhovující stav lesnické infrastruktury (nízká hustota, špatný stav)
- Racionalizace a zefektivnění produkce sadebního materiálu lesních dřevin

- Nevyužitý potenciál pro zvyšování rekreační funkce lesů - nedostatečná rekreační infrastruktura a její udržitelnost
- Nedostatečná motivace vlastníků lesů zajišťování kvalitního reprodukčního materiálu
- Převažující využívání reprodukčního materiálu lesních dřevin univerzálního původu
- Nízká veřejná dostupnost informací o zdrojích reprodukčního materiálu prostřednictvím Národního programu ochrany genofondu lesních dřevin
- Nízká diverzifikace příjmů v rámci lesního hospodářství.

Příležitosti

- Zvýšený zájem o zdroje reprodukčního materiálu související s kůrovcovou kalamitou

Hrozby

- Propad cen dříví (hlavní zdroj příjmu lesnických podniků) při kalamitách
- Vyšší náklady na pěstební činnosti - obnovu po nahodilých těžbách, výchovu a zajištění nově vzniklých porostů v důsledku měnícího se klimatu a dále těžko předvídatelný nárůst nákladů na těžbu z důvodu razantního nárůstu plochy holin
- Růst mezd v ostatních odvětvích národního hospodářství způsobující odliv pracovníků
- Nevyrovnanost věkových tříd – nárůst holin v důsledku klimatické změny

VYHODNOCENÍ POTŘEB

Specifický cíl B: Zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství a posílení orientace na trhu	
Potřeba	Odůvodnění potřeby
Zajistit ekonomickou udržitelnost a životaschopnost lesního hospodářství	Hlavní zdroj příjmů (80-90 %) lesních podniků jsou tvořeny prodejem dřevní hmoty. Zvyšující se provozní náklady základních úkonů lesnických prací v důsledku klimatické změny spolu s výraznými výpadky na straně příjmů vlivem propadajících se cen dříví na trhu a klesajících odbytových možností, ohrožuje ekonomickou podstatu lesních podniků. Tyto skutečnosti, díky velkorysým kalamitním stavům eskalovaným přímými projevy dlouhodobých vlivů klimatické změny, ohrožují samotnou existenci celé řady podniků hospodařících v lese. Dalším problémem je výrazný nedostatek pracovní síly v lesích, což se v kontextu probíhající kůrovcové kalamity a tlaku na objem práce a čas stává kritickým problémem. Zachování životaschopnosti lesnických podniků je silným veřejným zájmem.
Zajistit investiční rozvoj souvisejících oborů	Základní vybavení lesních školek je výrazně za hranicí samé životnosti strojů a ostatní lesní podniky a OSVČ podnikající v lesích rovněž vlastní lesnickou techniku značného stáří. Myšlenkou podpory malých pil je snaha o zajištění odbytu dříví vlastníků lesa v místě (do 50 km) udržení existence menších lokálních pil, které ještě zbyly a částečně se vymanit z područí nadnárodních velkých dřevozpracujících gigantů, v případě kalamitních stavů zajistit efektivní zpracování a odbyt dřevní hmoty. Smyslem je investiční podporou přiblížit se potenciálu stávajících dřevozpracujících podniků a navýšit tak možnosti objemu pořezu.
Doplnit chybějící infrastrukturu lesních podniků	Celková délka lesních cest v ČR je 50 171 km a hustota cestní sítě je 18,78 m/ha lesa. Je potřeba dostavět 7 700 km (odpovídá investici 31 mld. Kč) a opravit či rekonstruovat 15 000 km lesních cest stávajících (průměrně odpovídá investici 4,25 mld. Kč/rok). Vzhledem k probíhající a do budoucna trvající kalamitě je nutné počítat s vysokým zatížením lesních cest navýšením frekvence a hmotnosti odvozu dříví, proto identifikovaná potřeba bude pravděpodobně podhodnocená. Pro potřeby pokrytí mezeročního nárůstu objemu těžeb o dvojnásobek je potřeba navýšit skladovací plochu alespoň o polovinu na

	hodnotu 150 ha pro kapacitu 1,5 mil m³ kalamitního dříví. Cílový ukazatel zlepšení struktury lesní dopravní sítě – navýšení hustoty (m/ha) byl stanoven v minulém programovém období na 0,23 m/ha a je plněn ve výši 0,01 m/ha.
Specifický cíl D: Příspěvek k přizpůsobení se změnám klimatu a jejich zmírnění	
Potřeba	Odůvodnění potřeby
Zajistit obnovu, péči a výchovu lesních porostů k plnění funkcí lesa na kalamitních holinách	Uvažovaná plocha zaujímá 33 % plochy státu, v rámci PUPFL tedy 100 %. Veřejný zájem v tomto ohledu spočívá ve strukturální stabilizaci lesních porostů tak, aby byly schopny v daných stanovištních a klimatických podmínkách přežít a zároveň plnit všechny funkce lesa, pokud možno rovnoměrně.
Specifický cíl F: Ochrana přírody a krajiny	
Potřeba	Odůvodnění potřeby
Revitalizovat lesy v imisních oblastech	Celkový součet ploch v průřezu všech krajů napříč ČR, která jsou zařazena do pásu imisního ohrožení v kategoriích A a B, je 130 724 ha, což z celkové rozlohy lesních pozemků v ČR tvoří téměř 5 %. Z toho kraj Karlovarský a Ústecký zaujímá plochu těchto porostů na 83 033 ha. Celková výměra porostů náhradních dřevin a v přeměně jen v Krušných horách činí 41 060 ha, z čehož dle šetření roku 2017 je třeba naléhavě řešit cca 18 800 ha. Vzhledem k rozsahu, finanční náročnosti a potřebě zajistit celospolečensky významné neproduktivní funkce je vhodné zajistit rekonstrukci porostů náhradních dřevin pomocí veřejných zdrojů. Bez uvedené intervence by došlo k velkoplošnému rozpadu lesních porostů v imisních oblastech a kolapsu základních funkcí lesních porostů.

5.2.9. Shrnutí

V průběhu analýzy sekundárních dat v souvislosti s investováním a zdroji financování byly srovnány podniky **s převažující polní a smíšenou** rostlinnou a živočišnou **výrobou**. Bylo zjištěno, že ve sledovaném období 2014–2017 rychleji rostly bankovní úvěry čerpané podniky se smíšenou výrobou. U podniků s převažující polní výrobou došlo ke zpomalení růstu objemu čerpaných investičních úvěrů. Jedním z vysvětlení tohoto zpomalení může být dle analýzy ÚZEI „Zpracování podkladů pro předběžnou analýzu zavedení finančních nástrojů v sektoru zemědělství“ modernizovaná strojní základna pro rostlinnou výrobu. Polní výroba v posledních dvou letech sledovaného období čerpala bankovní úvěry s nejvyšší úrokovou sazbou. Vyšší podíl bankovních úvěrů vůči majetku (tzv. kolaterál) byl zaznamenán u smíšené výroby, tento podíl se dlouhodobě zvyšuje. Opačná situace je u polní výroby, u níž byl zaznamenán nižší kolaterál, který v posledních letech sledovaného období klesal. Pro polní výrobu byl charakteristický relativně vysoký podíl podpor z PGRLF, zatímco ve smíšené výrobě převažovaly podpory z I. osy PRV.

Co se týče podniků s **převažující živočišnou výrobou**, z analýzy vyplynulo, že vyšší investiční aktivitu vyvíjejí chovy specializované na produkci mléka, což je v souladu s vyšší intenzitou výroby a vyšší potřebou modernizace staveb, strojů a zařízení pro chov dojníc. Úroveň investic byla u těchto podniků v období 2014–2017 nižší než v roce předcházejícím.

Na **celkových investicích** se v období 2012–2016 nejvíce podílely podniky zaměřené na chov skotu, podniky s produkcí mléka a podniky specializující se na chov prasat a drůbeže. Z celkového objemu

poskytnutých úvěrů pak ve stejném období připadal největší podíl na podniky smíšené výroby, které byly následované polní výrobou a podniky zaměřenými na produkci mléka. Tato odvětví mají i stejné zastoupení na celkové vyráběné produkci.

Co se týče **investic a potravinářského průmyslu a výroby nápojů**, byly ve sledovaném období nejlepšími obory dle ukazatele průměrné míry investiční aktivity: výroba mlýnských a škrobářských výrobků, výroba rostlinných a živočišných olejů a tuků a výroba mléčných výrobků. Výroba mléčných, ale i pekařských výrobků, dokáže z relativně méně příznivých hospodářských výsledků vyčlenit relativně velký objem investic pro svůj rozvoj. Nejnižší objem investic vzhledem k vytvořené přidané hodnotě byl v období 2008–2016 zaznamenán u oboru výroby krmiv. Ve všech výrobních odvětvích převažovaly v období 2008–2016 investice do strojů a vybavení, do kterého nejvíce v průměru investuje pekařský a mlékářský průmysl a výrobci ovoce a zeleniny. Obecně do strojů a vybavení investují více podniky výroby nápojů.

Co se týče **agrární produkce z hlediska objemu produkce a soběstačnosti, rentability a cen** zemědělských výrobců v rostlinné výrobě, živočišné výrobě a průmyslové produkci potravinářských výrobků za období 2014–2017, je možné konstatovat, že z hlediska těchto kritérií docházelo ve sledovaném období k významným výkyvům v jednotlivých letech. K výraznějším rozdílům docházelo napříč jednotlivými roky i napříč plodinami. Jednotlivé dílčí výkyvy na trhu a v trendech se mohou projevit změnou intenzity poptávky po dodatečných finančních zdrojích včetně FN, typ finančního nástroje však spíše neovlivní.

Z výše uvedeného vyplývá, že i **ekonomické výsledky** jsou **v jednotlivých letech** proměnlivé a není možné vysledovat jednoznačný trend v průběhu sledovaného období. Jednotlivé roky jsou charakterizovány výkyvy v produkci, spotřebě, soběstačnosti, a tedy i ve výnosech, rentabilitě a růstu hrubé i čisté přidané hodnoty. Tyto výkyvy se odráží v hodnotě čistého provozního přebytku a podnikatelského důchodu v příslušných letech. Ve vztahu k FN je zemědělský sektor ze strany bank hodnocen jako rizikovější vzhledem k faktoru počasí a celkově vis maior. Rozdíl v úrokových sazbách oproti jiným subjektům se pohybuje na trhu na úrovni cca 2 procenta. Menšími výkyvy bylo charakteristické lesnictví.

Jak pro sektory **zemědělství a potravinářství**, tak pro sektor **lesnictví** byly na základě analýzy sekundárních dat v této kapitole **specifikovány potřeby** s vazbou na kritéria struktury, produkce, růstu a ziskovosti, na které se tato dílčí kapitola měla dle zadávací dokumentace primárně zaměřovat. V rámci zpracovaných analýz tak bylo přihlíženo právě k těmto výše uvedeným kritériím.

Z těchto analýz jednoznačně vyplývá, že u jednotlivých komodit a odvětví dochází v jednotlivých letech k významným výkyvům v produkci, výnosech, rentabilitě a růstu přidané hodnoty. Dodavatelem byly však mapovány a vytipovány oblasti a opatření vhodné pro podporu prostřednictvím FN bez přímé vazby na konkrétní typ produkce. Výše uvedené analýzy jsou proto spíše informativní a na konkrétní nastavení FN nemají přímý vliv.

5.3.1. Střednědobý výhled vývoje světové a české ekonomiky do roku 2030

V této části je nastíněn střednědobý výhled vývoje ekonomiky do roku 2030, který je opřený o data OECD. Výhled je zaměřen na tempo růstu produktu a vývoj úrokové míry. Tempo růstu produktu má naznačit obecně růstový potenciál ekonomiky jako celku a vývoj úrokové míry skutečnost, jak obtížný nebo snadný bude přístup subjektů působících v AGRI sektoru k finančním prostředkům, které potřebují pro svoji činnost. Vývoj úrokové míry je tedy důležitý také pro přístup k nastavení FN a jeho průběžným úpravám.

Střednědobý (a dlouhodobý) výhled světové ekonomiky OECD se přiklání ke scénáři postupné, ale ambiciózní fiskální konsolidace a strukturálních reforem, které by mohly vyústit jak ve významný růst, tak v omezení celého spektra rizik, především v konsolidaci veřejných financí a běžných účtů platební bilance. Model predikce scénáře je založen na vzájemném působení technologického pokroku, vlivu demografických změn, konsolidace veřejných financí, nerovnováhy běžných účtů bilance a strukturální politiky. Dlouhodobá verze scénáře pro dalších 40 let počítá s tím, že tempo růstu ekonomik mimo OECD bude i nadále větší než tempo růstu ekonomik v rámci OECD. I přes rychlejší růst v chudších ekonomikách budou i nadále přetrvávat velké rozdíly v HDP na obyvatele. Mezi ekonomikami OECD pravděpodobně zaznamenají nejrychlejší nárůst HDP na obyvatele země s nižšími příjmy včetně zemí východní Evropy. Scénář upozorňuje na to, že absence ambiciózních změn politik (snahy o konsolidaci veřejných financí, strukturální reformy) by mohla postupně růstové ambice oslabovat.

Scénář OECD představuje spíše pozitivnější výhled na vývoj světové ekonomiky. Pro země OECD přitom počítá pro období 2018 - 2030 s 2,25% průměrným ročním růstem produktu, pro Českou republiku scénář vyčíslil pro toto období 3% růst. Zároveň však upozorňuje na hlavní makroekonomické hrozby, kterými jsou vysoký vládní dluh, vzrůstající nerovnováhy běžných účtů platební bilance a rostoucí tlak na úrokové míry. Reálná úroková míra je pro země OECD předpovídána 3,1 % v roce 2020, 3,1 % v roce 2025 a 3,0 % pro rok 2030.

5.3.2. Scénáře vývoje hrubé přidané hodnoty a zaměstnanosti v zemědělství do roku 2033

Na výhled ekonomické situace navazují v této části tři scénáře vývoje, jež byly na základě analýzy sekundárních dat analyzovány specificky pro odvětví zemědělství. Scénáře se opírají o data Prognózy zaměstnanosti v odvětví zemědělství do roku 2033⁸, jež byla uveřejněna v březnu 2015. Tyto scénáře se věnují výhledu vývoje hrubé přidané hodnoty a zaměstnanosti v zemědělství.

⁸ Základní prognóza HPH a zaměstnanosti je založena na projekci Cedefopu. Z této projekce uskutečněné pro široce definované odvětví zemědělství (NACE 01, 02, 03) bylo nutné vyjmout úzce definované zemědělství (NACE 01). Za tímto účelem byl projektován trend vývoje podílu produkce (HPH) NACE 01 na NACE 01-03 za použití dat ze statistik národních účtů. Tento podíl ve sledovaném období 20 let klesal z hodnoty 80 % na hodnotu 66 % v roce 2013. Pro období do roku 2025 byl očekáván mírný pokles, jež byl do projekce HPH do roku 2025 zohledněn, stejně tak jako do roku 2033. Obdobným způsobem byl projektována prognóza pro vývoj zaměstnanosti v sektoru zemědělství. Pro projekci pro úzce definované zemědělství (NACE 01) byla použita

Zemědělství představuje strategicky významné odvětví z hlediska zajištění potravin a dalších vedlejších funkcí, jako je péče o krajinu a ochrana životního prostředí, jeho váha však v národní ekonomice dlouhodobě klesá. V prvním desetiletí tohoto století hrubá přidaná hodnota⁹ (HPH) klesala jak v relativním vyjádření k celé ekonomice, tak ve vyjádření v absolutních číslech, byla pro ni typická mírně klesající tendence, a to především v druhé polovině tohoto období. Vývoj přidané hodnoty pro jednotlivé scénáře ilustruje graf 16. Odvětví je charakteristické následujícími trendy:

- Pro odvětví je charakteristická silná závislost na zahraniční poptávce, ve sledovaném období byla více než polovina produkce vyvážená do zahraničí, přičemž k významným obchodním partnerům patřily Slovensko, Polsko, Německo.
- K silným stránkám patří komparativní výhoda v rámci EU spočívající v nižších nákladech na pracovní sílu, rozvoj poptávky po potravinách s vyšší přidanou hodnotou a dobré klimatické předpoklady.
- Naopak ke slabým stránkám českého zemědělství patří nedostatek kapitálu, nízká úroveň produktivity, roztržitěná vlastnická struktura půdy a lesů, převaha nájemních vztahů k půdě, nízká úroveň příjmů v zemědělství, a tedy nízký zájem mladých lidí o práci v tomto odvětví.

Jednotlivé scénáře vycházejí z následujících předpokladů:

- Na základě expertních odhadů považují za zásadní pro další vývoj odvětví především objem prostředků rozdělovaný v rámci společné zemědělské politiky (SZP).
- Jako další faktory s významným vlivem na další vývoj odvětví považují zejména: úroveň liberalizace mezinárodního obchodu se zemědělskými produkty a vývoj regulace v oblasti ochrany životního prostředí.

Základní scénář (nejpravděpodobnější)

Základní scénář vývoje odvětví zemědělství, o nějž se opírá projekce hrubé přidané hodnoty a zaměstnanosti v odvětví, vychází z následujících předpokladů:

- Snižování prostředků na SZP EU
- Mírná liberalizace obchodní politiky EU v podobě snižování tarifních cel a vývozních subvencí
- Koncentrace zemědělské výroby

Jako nejpravděpodobnější do roku 2033 je očekáván postupný pokles prostředků rozdělovaných v rámci SZP, a to zejména přímých plateb. Současný program SZP na období 2014-2020 poukazuje na hlavní trendy, kterými jsou konvergence plateb ve členských státech, větší důraz na ochranu životního prostředí, vyšší stupeň provázanosti plateb s rozsahem plnění veřejných služeb a mírné snižování reálných výdajů na SZP. Do roku 2033 bude SZP dle tohoto scénáře sloužit k přerozdělování finančních prostředků směrem k zemědělským producentům, jsou však předpokládány reformy, jež povedou k větší finanční disciplíně a efektivnosti využití výrobních faktorů a nižším výkyvům tržního

data Výběrového šetření pracovních sil. Co se týče zaměstnanosti, podíl zaměstnanosti v úzce definovaném zemědělství na NACE 01-03 se v období 1993-2012 pohyboval 81 - 83 %, do budoucna byl předpokládán podíl 82 % s lineárně klesajícím trendem do roku 2033.

⁹ Hrubá přidaná hodnota vyjadřující výsledný efekt odvětví představuje rozdíl mezi celkovou produkcí, oceněnou v základních cenách, a spotřebou, oceněnou v kupních cenách.

prostředí. Očekává se, že tento předpoklad povede k mírnému poklesu produkce a k relativně většímu poklesu zaměstnanosti v odvětví.

V globálním měřítku je možné do roku 2033 očekávat rostoucí poptávku po zemědělských produktech v důsledku rostoucí kupní síly a životní úrovně obyvatel rozvojových zemí. Dle odhadu OECD bude do roku 2050 nutné zvýšit zemědělskou produkci oproti současnému stavu o 60 %¹⁰. To, jak ovlivní poptávka v rozvojových zemích české zemědělství, není jednoznačné. V současnosti jsou produkty evropského zemědělství na globálním trhu konkurenčně spíše znevýhodněné, a to v důsledku vyšších nákladů práce a náročnějších požadavků na výrobní proces. V tomto scénáři se nepředpokládá výrazné snížení regulace pracovního trhu či požadavků, kterým musí zemědělci vyhovět. A z tohoto důvodu základní scénář nepředpokládá, že by rostoucí globální poptávka po zemědělských produktech měla vliv na velikost produkce odvětví v ČR.

Dalším předpokladem, o který se základní scénář opírá, je částečná liberalizace obchodní politiky EU v podobě snižování tarifních cel a vývozní subvence. Ale protože Evropská unie bude i nadále zachovávat velkou část opatření na ochranu vnitřního trhu s cílem zachovat konkurenceschopnost evropských zemědělců, lze v tomto scénáři předpokládat pouze mírně negativní dopad pronikání levnějších zemědělských výrobků na evropský trh na produkci a zaměstnanost českého zemědělství.

Scénář předpokládá postupnou koncentraci zemědělských výrobců v ČR, která může přispět k mírnému navýšení zemědělské produkce, ale vzhledem ke zvýšení produktivity práce se očekává dopad na zaměstnanost spíše negativní a oproti ostatním faktorům (zejména SZP) spíše méně významný. Právě koncentraci zemědělských výrobců opakovaně zdůrazňuje Zemědělský svaz ČR jako prostředek k dosažení větší vyjednávací síly a stability v krizových obdobích.

V rámci základního scénáře se tedy očekává:

- Mírně klesající trend HPH v zemědělství.
Pro období 2012-2033 se očekává pomalejší pokles v průměru o 0,4 % ročně, který bude ve druhé polovině postupně zrychlovat. Očekává se, že produkce v roce 2033 bude dosahovat 92 % úrovně roku 2012.
- Dále postupující klesající trend zaměstnanosti, jež v roce 2033 dosáhne 74 % úrovně roku 2012.
Očekává se, že v roce 2033 bude v sektoru zemědělství zaměstnáno okolo 85 tis. pracovníků. Pro období 2012-2033 je očekáván průměrný meziroční pokles o 1,4 % ročně.
- Pokles zaměstnanosti bude výraznější než pokles produkce.
- Mírně pomalejší průběh růstu produktivity práce než v posledních letech.

Optimistický scénář

Hlavním předpokladem optimistického scénáře budoucího vývoje produkce zemědělství v ČR je spíše konzervativní přístup EU v oblastech SZP a obchodní politiky. Tento scénář nepředpokládá v delším období konsenzus mezi představiteli členských států s odlišnými zájmy, a nepředpokládá tedy ani podstatnější reformy v oblasti financování SZP.

Výchozími předpoklady optimistického scénáře jsou:

¹⁰ <http://capreform.eu/the-cap-budget-in-the-mff-agreement/>

- konzervativní SZP;
- zachování současného stavu ochrany vnitřního trhu;
- pokračování v trendu využívání zemědělských produktů v energetice a mírné zvýšení jejich využívání v dopravě.

V optimistickém scénáři se nepředpokládá otevírání evropského trhu producentům z třetích zemí a předpokládá se zachování cel na dovoz zemědělských produktů a dotací na současné úrovni. Poptávka po biopalivech bude v tomto scénáři mírně růst, a to zejména v důsledku politické podpory a odpovídajících fiskálních opatření.

V rámci optimistického scénáře se očekává:

- stagnující vývoj zemědělské produkce;
- růst produktivity práce průměrně o 1 % ročně (stejný předpoklad existuje v základním scénáři);
- mírný pokles zaměstnanosti v zemědělství. V roce 2033 lze dle tohoto scénáře očekávat, že zemědělství bude zaměstnávat okolo 92 tisíc pracovníků.

Vzhledem k tomu, že tento scénář nepředpokládá výraznou změnu v přerozdělování prostředků v rámci SZP, ani v oblasti ochrany vnitřního trhu, je oproti základnímu (nejpravděpodobnějšímu) scénáři považován za optimistickou variantu.

Pesimistický scénář

V pesimistickém scénáři se předpokládá liberalizaci zahraničního obchodu a výraznější pokles prostředků přerozdělovaných v rámci SZP. Celkově lze tento scénář charakterizovat menší snahou EU zasahovat do fungování trhu, a to jak v oblasti vnitřní, tak zahraniční politiky.

Tento scénář předpokládá:

- výrazné omezení bariér mezinárodního obchodu;
- výraznější pokles prostředků přerozdělovaných v rámci SZP, zejména přímých plateb;
- v souladu s všeobecnou liberalizací také odklon od podpory biopaliv;
- rychlejší růst produktivity práce než v základním scénáři, a to vzhledem k specializaci produkce českých zemědělců.

V důsledku omezení bariér mezinárodního obchodu bude evropská zemědělská produkce vystavena konkurenci zemědělců z třetích zemí. Vzhledem k vyšší nákladovosti jejich produkce bude pozice evropských zemědělců na vnitřním trhu EU značně ohrožena. Než dojde k adaptaci evropských zemědělců na podmínky panující na globálním trhu, lze předpokládat jen nízkou schopnost cenově konkurovat zemědělským výrobcům z mimoevropských států. Evropští zemědělci tak budou nuceni přistoupit ke specializaci směrem ke kvalitním potravinám s vysokou přidanou hodnotou, v jejichž produkci mají konkurenční výhodu.

V souvislosti s výrazným poklesem prostředků jejich přerozdělování směrem k zemědělcům bude u evropské veřejnosti ztrácet legitimitu a zemědělská produkce bude stále více v souladu s tržními principy.

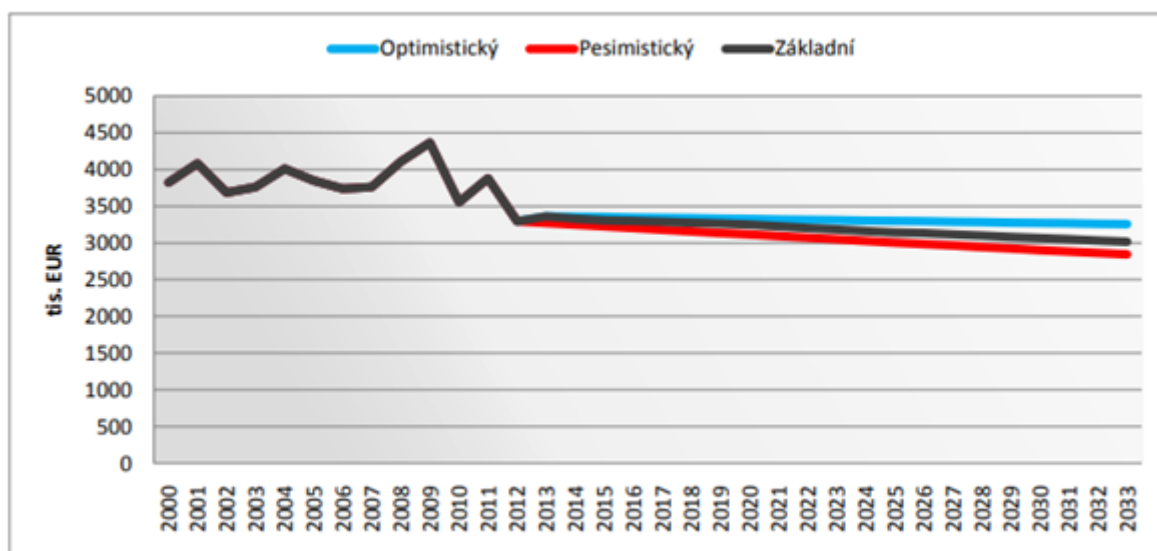
V tomto scénáři se očekává odchýlení od základního scénáře v podobě:

- rychlejšího poklesu zemědělské produkce. Produkce bude klesat průměrně 1% tempem ročně.

- Zrychlený nárůst produktivity práce přispěje k výraznějšímu snížení zaměstnanosti. Očekává se, že v roce 2033 bude zaměstnanost pohybovat na úrovni okolo 75 tisíc osob.

Vzhledem k předpokládaným výrazným změnám jak v objemu přerozdělovaných prostředků SZP, tak v oblasti ochrany vnitřního trhu, je tento scénář považován za pesimistickou variantu (oproti nejpravděpodobnějšímu základnímu scénáři).

Graf 16: Scénáře vývoje hrubé přidané hodnoty v zemědělství

Zdroj: Prognóza zaměstnanosti v odvětví zemědělství do roku 2033 (Projekce Cedefop a projekce NVF)

Na základě hlavních trendů v zemědělství byly modelovány tři scénáře vývoje v tomto odvětví. Hlavními předpoklady, o které se scénáře opíraly a jejichž objem nebo stupeň se v jednotlivých scénářích liší, byly objem přerozdělovaných prostředků v rámci SZP a úroveň liberalizace mezinárodního obchodu se zemědělskými produkty. Základní scénář, opírající se o předpoklad snížení objemu přerozdělovaných prostředků SZP a mírnou liberalizaci obchodní politiky, se jeví jako nejpravděpodobnější. Tento scénář ve svém důsledku předpokládá mírně klesající HPH, postupující pokles zaměstnanosti a mírnější nárůst produktivity práce. Optimistický scénář nepředpokládá konsenzus v oblasti snižování výdajů na SZP, ani podstatnější reformy v této oblasti a současně se opírá o zachování současného stavu ochrany vnitřního trhu. Předpokládá se, že tento scénář povede, na rozdíl od základního scénáře naznačujícího klesající HPH, ke stagnaci vývoje zemědělské produkce, mírnému poklesu zaměstnanosti, a stejnému růstu produktivity práce jako v základním scénáři. Pesimistický scénář předpokládá nejvýraznější pokles přerozdělovaných prostředků v rámci SZP a výraznou liberalizaci mezinárodního obchodu spojené ve svém důsledku s rychlejším růstem produktivity práce než v předchozích scénářích. Lze předpokládat, že objem finančních prostředků plynoucích do odvětví, stejně tak jako konkurence a efektivita odvětví, které se v jednotlivých scénářích liší, budou ovlivňovat přístup k FN.

5.3.3. Významné faktory odvětví, které mohou ovlivnit další vývoj

Dodavatel v této části upozorňuje na významné skutečnosti, které mohou vývoj v odvětví ovlivnit. Očekává však, že se atributy FN budou měnit spíše na základě čerpání než okolními změnami.

Úroveň liberalizace mezinárodního obchodu, pro kterou jsou významné následující obchodní vztahy

- Obchodní vztahy s Ruskem. Česká republika těží ze zavedení ruského embarga, ochrany ruského zemědělského trhu a jeho snahy o soběstačnost. S Ruskem má ČR v posledních letech kladné saldo obchodní bilance, které odpovídá hodnotě 2 – 2,5 mld. Kč. Rusko poptává především speciální zboží - v případě ČR jde o pivo, maková semena, nečokoládové cukrovinky, nápoje, chmel či krmiva pro domácí mazlíčky. Rusko má také zájem o obory, které mají pomoci rozvoji ruského zemědělství a potravinářství, kterými jsou genetický materiál, násadová vejce, plemenná zvířata, semena a technologie, a i v těchto oborech dochází k rozvoji vzájemné obchodní spolupráce mezi ČR a Ruskem. V Rusku je i zájem o české zemědělské stroje, které Rusko potřebuje k udržení soběstačnosti v produkci obilí, brambor a jiných plodin. Čeští exportéři se osvědčili díky kvalitě, doprovodnému servisu a financování a pojištění, které jim poskytují Česká exportní banka (ČEB) a Exportní garanční a pojišťovací společnost (EGAP). Těžiště pozornosti začíná Rusko přesouvat ke zpracovatelskému a potravinářskému průmyslu a perspektivními obory se pro české exportéry stávají mlékárny, masné provozy, zpracování obilí a olejnin a další potravinářské obory, v nichž roste poptávka. Pro budoucí implementaci a použití FN je účelné vzít v úvahu také situaci, kdyby se zákaz dovozu obrátil také směrem k ČR.
- Obchodní vztahy EU – USA, pro které platí větší protekcionismus ze strany EU. EU uvaluje vysoká cla na dovoz amerických agrárních produktů (údaje pro rok 2018). Pro budoucí implementaci a použití FN je účelné vzít v úvahu tedy také situaci, kdyby došlo k uvolnění ochrany evropského trhu, a tudíž přílivu amerických konkurenčních zemědělských produktů.

Obchodní politika EU

- Pro obchodní politiku EU je charakteristická stagnace obchodního multilateralismu, aniž by na druhé straně odpovídajícím způsobem narůstaly bilaterální dohody, které by zmírnily protekcionistické tendence a obchodní konflikty – to jsou skutečnosti, které ovlivňují trend v mezinárodním obchodu od počátku roku 2019 a které mohou i nadále pokračovat.

InvestEU a EIB – podmínky a objem plánovaných finančních prostředků do zemědělství

Nezanedbatelné jsou také podmínky investování v programu InvestEU a objem plánovaných finančních prostředků EIB určených pro období po roce 2020 v oblasti zemědělství. Podpora z fondu InvestEU má směřovat do čtyř oblastí politiky, kterými jsou udržitelná infrastruktura, výzkum, inovace a digitalizace, malé a střední podniky, sociální investice a dovednosti.

Evropská komise a EIB letos již zpřístupnily balíček úvěrů ve výši 1 miliardy EUR, jež je určený mladým zemědělcům. Právě mladým zemědělcům bylo v roce 2017 zamítnuto 27 % žádostí o úvěr, které předložili bankám, ostatním zemědělským podnikům bylo zamítnuto pouze 9 % žádostí. Na úrovni členských států budou do budoucna program spravovat banky a leasingové společnosti s celoevropskou působností. Zúčastněné banky by měly poskytnout stejnou částku, jakou vyčlenila EIB, a celková částka by tak mohla činit až 2 miliardy EUR.

Vývoj regulace, zejména v oblasti ochrany životního prostředí

Důležitý pro vývoj AGRI sektoru jsou také předpisy v oblasti ochrany životního prostředí, resp. v dalších souvisejících oblastech jako je např. animal welfare. Jejich zpřísnění by mohlo také vést k významným změnám na trhu. Stejný dopad jako změna regulace by však mohly mít i zpřísněné standardy významných odběratelů jakými jsou např. obchodní řetězce. I tyto změny by se následně promítly do podmínek na trhu se zemědělskými produkty.

5.3.4. Shrnutí dopadu scénářů na nastavení FN v PRV

Dodavatel při hodnocení dopadů jednotlivých scénářů vychází z předpokladu, že základní typologie FN bude pro všechny předpokládané scénáře stejná. Cílem využití FN v oblasti zemědělství je vhodně doplnit stávající nástroje, nevytlačovat privátní zdroje a působit tam, kde je to opravdu potřeba. V návrhové části tohoto dokumentu Dodavatel navrhuje využití FN typu zvýhodněného úvěru (případně s technickým grantem/mentoringem) a poskytnutí záruky. Na základě vývoje (ale i dalších důležitých faktorů např. tempa čerpání) se budou měnit parametry neboli atributy nástroje. Nikoliv nástroj samotný. Na základě předchozích zkušeností Dodavatel nenavrhuje izolované nástroje – nejlepší způsob je jejich vzájemné doplňování a umožnění konečnému příjemci jejich výběr dle aktuálních potřeb.

Podrobnější nastavení jednotlivých atributů nástrojů je předmětem další fáze projektu. V tabulce níže tak jsou uvedeny předpokládané atributy, ty se mohou v budoucnu měnit nebo doplňovat. Jejich seznam tedy není vyčerpávající a definitivní.

Tabulka 3: Shrnutí dopadu scénářů na nastavení FN v PRV

Parametry nástroje	Zvýhodněný úvěr v oblasti zemědělství (ukázka, dopracováno bude v další fázi projektu)	Změna na základě scénáře
Základní popis	• Podpora ze zdrojů PRV pro definované projektové operace • Návratná podpora ve formě zvýhodněného úvěru/poskytnutí záruky • Volitelnou součástí je bezplatné poradenství ohledně strategických	• Nepředpokládá se
Způsobilé výdaje	• Investiční výdaje	• Nepředpokládá se
Maximální výše poskytnuté podpory konečnému příjemci	• není aktuálně definováno	• Nepředpokládá se
Okruh oprávněných žadatelů	• není aktuálně definováno, Zpracovatel předpokládá primárně malé a střední podniky	• Může dojít ke změně na základě vývoje, do okruhu oprávněných žadatelů pak mohou být zařazeny i velké podniky
Investiční strategie	• není definováno	• Může dojít ke změně na základě vývoje –

Parametry nástroje	Zvýhodněný úvěr v oblasti zemědělství (ukázka, dopracováno bude v další fázi projektu)	Změna na základě scénáře
		typicky je možné strategii uvolnit, zjemnit v případě nedostatečného zájmu nebo krizového vývoje
Atribut nástroje – úroková sazba	- Úvěr je poskytován se sníženou úrokovou sazbou od 0 % p. a. - Žádné dodatečné poplatky	Může dojít se změně parametru – v závislosti na vývoji úrokových sazeb u bankovních subjektů
Atribut nástroje – splatnost	Není aktuálně definováno, předpoklad v rozmezí 5-10 let dle typu podporované aktivity	Může dojít ke změně parametru na základě vývoje
Atribut nástroje – odklad splátek	Není aktuálně definováno – předpoklad v rozmezí 12 – 36 měsíců	Může dojít ke změně parametru – v případě neúrody nebo výpadku produkce by správce FN měl mít možnost i v průběhu splácení operativně reagovat
Atribut nástroje – poradenství	- Není definováno, nicméně předpoklad následujících charakteristik: - Bezplatné, pro žadatele (příprava projektu) i příjemce (realizace) - Strategická povaha – strategické cíle, obchodní strategie, marketing, právo, IT a personalistika - Finanční poradenství, tvorba finančního plánu, dlouhodobě udržitelné financování	Nepředpokládá se
Schválená pilotní alokace	Není aktuálně definováno	Alokace není primárně vázána na scénář, ale na tempo čerpání a zájem o finanční nástroj
Zvláštní požadavky a předpoklady	Zajištění dostupnosti v území, aktivní marketing ze	Potřebné po celou dobu fungování FN

Parametry nástroje	Zvýhodněný úvěr v oblasti zemědělství (ukázka, dopracováno bude v další fázi projektu)	Změna na základě scénáře
	strany správce	

Dodavatel na základě analýzy aktuálního portfolia možností financování aktivit v rámci zemědělského sektoru v ČR nebude navrhovat vznik duplicitních FN k již existujícím. V tomto případě bude navrhováno vložení finančních prostředků operačního programu do již fungujících a etablovaných nástrojů. Výše uvedený návrh základních kategorií tak může být zúžen na základě dohody se správcem/poskytovatelem daného FN.

6. Výběr nejvhodnějších intervencí pro uplatnění FN

Na základě programového dokumentu PRV a návrhu Obecného nařízení bylo Dodavatelem provedeno vstupní posouzení jednotlivých oblastí podpory s cílem vyloučení mapování oblastí, které nemají vhodné parametry pro možnost využití FN. Argumentem pro vyloučení většiny opatření, resp. operací byla zejména nenávratnost realizovaných aktivit.¹¹ V dalším kroku realizoval Dodavatel sérií polo-strukturovaných rozhovorů se zástupci ÚZEI, PGRLF, gestory vybraných operací a členy projektového týmu MZe. Na základě výsledků těchto rozhovorů a po důsledné analýze Dodavatel zúžil výčet potenciálně vhodných operací na sedm, které dále diskutoval s příjemci dotační podpory z PRV v předmětných operacích (za období 2014–2019). Tato kapitola rekapituluje výsledky hodnocení těchto sedmi operací expertním týmem Dodavatele na základě všech sebraných výstupů. Závěry hodnocení jsou sumarizovány v tabulce níže. Zásadním argumentem pro nevhodnost majority operací PRV je již zmíněná nenávratnost realizovaných aktivit. Realizací veřejné intervence nedochází k aktivaci potenciálu, který by návratnost umožnil. V ostatních případech jsou za limitující považována systémová a legislativní omezení.

Tabulka 4: Hodnocení vybraných projektových operací PRV 2014-2020 z hlediska vhodnosti využití FN

#	Projektové operace PRV	Výsledek hodnocení Dodavatele
4.1.1	Investice do zemědělských podniků	
4.2.1	Zpracování a uvádění na trh zemědělských produktů	
4.3.1	Pozemkové úpravy	
4.3.2	Lesnická infrastruktura	
6.1.1	Zahájení činnosti mladých zemědělců	
6.4.1	Investice do nezemědělských činností	
6.4.2	Podpora agroturistiky	
6.4.3	Investice na podporu energie z obnovitelných zdrojů	
8.3.1	Zavádění preventivních opatření v lesích	
8.4.1	Obnova lesních porostů po kalamitách	
8.4.2	Odstraňování škod způsobených povodněmi	
8.5.1	Investice do ochrany melioračních a zpev. Dřevin	
8.5.2	Neproduktivní investice v lesích	

¹¹ Např. v operaci 8.5.2 Neproduktivní investice v lesích jsou 100% dotací podporovány projekty zajišťující rekreační funkce lesa. Tyto investice nejsou pro příjemce (vlastník lesa) profitabilní.

#	Projektové operace PRV	Výsledek hodnocení Dodavatele
8.5.3	Přeměna porostů náhradních dřevin	
8.6.1	Technika a technologie pro lesní hospodářství	
8.6.2	Technické vybavení dřevozpracujících provozoven	
16.1.1	Podpora operačních skupin a projektů EIP	
16.2.1	Podpora vývoje nových produktů, postupů a technologií v zem. Prvovýrobě	
16.2.2	Podpora vývoje nových produktů, postupů a technologií při zpracování produktů a jejich uvádění na trh	
16.3.1	Sdílení zařízení a zdrojů	
16.4.1	Horizontální a vertikální spolupráce mezi účastníky krátkých dodavatelských řetězců a místních trhů	
16.6.1	Horizontální a vertikální spolupráce při udržitelném zajišťování biomasy pro výrobu energie a v průmyslových procesech	
19.2	Podpora provádění operací v rámci místní rozvojové strategie	
19.3	Příprava a provádění činnosti spolupráce místních akčních skupin	

Všechny zbývající projektové operace Dodavatel vyhodnotil jako nevhodné pro podporu formou finančního nástroje (červená barva). Tyto operace nejsou dále rozepsány, neboť nesplňují základní požadavky pro úspěšné zavedení FN (návratnost investice apod.). U následujících 7 vybraných operací Dodavatel níže zdůvodnil výběr operace pro pilotní ověření FN v PRV. Dále v textu budou z hlediska poptávky, nabídky a případného tržního selhání podrobněji analyzovány pouze zeleně označené operace.

6.1. Zdůvodnění výběru nejvhodnějších intervencí

4.1.1 Investice do zemědělských podniků

Tato oblast je z hlediska analýz ÚZEI¹² i Dodavatele nejvhodnější z hlediska zavedení podpory FN. V programovém období 2014- 2020 byla v každém kole navyšována stanovená alokace, což dokazuje

¹² ÚZEI. Zpracování podkladů pro předběžnou analýzu zavedení finančních nástrojů v sektoru zemědělství. 2017. Str. 62.

velkou poptávku žadatelů. Většina techniky a strojů, které lze ve stávajícím programovém období pořídit dotačně, je v střednědobém horizontu návratná. V této aktivitě je možné na podporu využít FN.

4.2.1 Zpracování a uvádění na trh zemědělských produktů

V oblasti zpracování a uvádění na trh zemědělských produktů jsou investice do strojů a technologií v střednědobém horizontu návratné. Zároveň je v tomto sektoru přístup k financování zejména pro malé a střední podniky obtížný, úroková sazba pro tyto subjekty je zpravidla vyšší.¹³ Zároveň již na evropské úrovni existuje příklad využití kombinace dotace a FN za tímto účelem (Itálie). Sub-optimální tržní situaci lze napravit využitím FN.

6.1.1 Zahájení činnosti mladých zemědělců

Generační obnova je pro udržení konkurenceschopnosti českého zemědělství zásadní. Přístup mladých zemědělců k financování a zemědělské půdě je dle dostupných analýz omezen. Pro napravení této sub-optimální tržní situace je možné využít dotaci v kombinaci s FN jako dalším zdrojem financování na založení, resp. další rozvoj zemědělských podniků vedených mladými zemědělci.

6.4.1 Investice do nezemědělských činností

Cílem operace jsou investice na založení nebo rozvoj nezemědělských činností vedoucích k diverzifikaci příjmů zemědělských podnikatelů. Většina typických projektů směřuje do nákupu strojů a technologií. Tyto investice jsou v střednědobém horizontu návratné (podnikatel očekává z činnosti příjem). V této aktivitě je proto možné na podporu využít FN.

6.4.2 Podpora agroturistiky

Cílem operace je rozvoj nezemědělské činnosti vedoucí k diverzifikaci příjmů zemědělských podnikatelů. Obdobně jako v operaci 6.4.1 lze za tímto účelem (zejména stavba nebo rekonstrukce malokapacitních ubytovacích zařízení) využít FN.

8.6.1 Technika a technologie pro lesní hospodářství

Mezi hlavní problémy lesnictví v České republice patří rychle klesající ekonomická životaschopnost a konkurenceschopnost lesních podniků. Příčinou je:

- nedostatečné technologické vybavení lesních podniků (včetně jejich lesních školek a pilařských provozoven);
- dlouhodobá nevyrovnanost příjmů zejména u menších lesních majetků, která snižuje jejich schopnost realizovat své investiční plány.

Současný rozsah kalamit v lesích střední Evropy tento problém ještě umocňuje, přičemž díky rychle klesající ziskovosti lesních podniků i dalším doprovodným negativním jevům v blízké budoucnosti nebude v ekonomických možnostech lesních podniků posilovat své technické i personální kapacity

¹³ Více viz Samostatná kapitola 4.2.1 Zpracování a uvádění na trh zemědělských produktů.

pro zvládání kalamit na potřebnou úroveň ani zvládnout ekonomickou náročnost obnovy lesních porostů po probíhajících velkoplošných kalamitách.

Dodavatel z hlediska možnosti využití FN v dané oblasti posuzoval 7 parametrů. Aktuálně identifikoval bariéru zejména ve třech z těchto parametrů. Zejména se jedná o:

- *Překryv FN s dotační podporou.* Vláda ČR schválila 30. července 2019 dotační program na zmírnění dopadu kůrovcové kalamity pro nestátní vlastníky lesů a z vládní rezervy na tento účel vyčlenila 2,5 mld. Kč, přičemž odborná veřejnost hovoří o potřebě 7 – 8 mld. Kč.¹⁴
- *Překryv FN s národní podporou formou FN.* Program Investiční úvěry Lesnictví (PGRLF) je určen pro podnikatele, kteří se zabývají odpovídajícími činnostmi z oblasti lesního hospodářství nebo lesní školkařskou činností, vlastníky lesa a obce. Úvěr může být poskytnut ve výši od 100 tis. Kč do 10 mil. Kč. V rámci programu je možné poskytnout podporu v režimu de minimis na snížení jistiny úvěru, jejíž výše činí maximálně korunový ekvivalent částky 50 000 EUR (20 000 EUR) a zároveň maximálně do výše 50 % z celkové výše poskytnutého úvěru.
- *Časté legislativní změny v oblasti.* Zákonný rámec pro výplatu dotační podpory poskytne až schválení právě projednávané novely zákona o lesích.¹⁵ Tento zákon je v souvislosti s kůrovcovou kalamitou poměrně často aktualizován.
- *Nedostatečná absorpční kapacita.* Klesající počet pracovních sil v oboru nelze kompenzovat pouze nasazením výkonných těžebních a dopravních technologií a využíváním přirozené obnovy lesa při pěstební činnosti. Při aktuálním odlivu kvalifikované pracovní síly z lesního hospodářství do jiných odvětví nelze současné kalamity včas zpracovat a zamezit tak dalšímu šíření škodlivých činitelů. Stav na trhu práce (nedostatek lesních pracovníků) v lesním hospodářství se tak stává kritickým problémem z hlediska trvalé udržitelnosti hospodaření v lese.

Při současném stavu lesů a od nich se odvíjející situace nestátních vlastníků lesů Dodavatel v této operaci zavedení FN prozatím nedoporučuje. V případě zmírnění situace na trhu (včetně zlepšení situace na trhu práce) by však bylo zavedení FN možné. Dotace nyní např. neumožňují pronájem strojů nebo jejich využití mimo pozemek vlastníka. Při využití FN by mohl příjemce v budoucnu vlastnictví specializovaných strojů komercializovat. **V tomto ohledu však Dodavatel doporučuje vložit prostředky do již existujícího investičního úvěru od PGRLF, nežli tvořit vlastní samostatně stojící nástroj.** Při odstranění stávajících bariér je zde potenciál pro návratnost investic.

8.6.2 Technické vybavení dřevozpracujících provozoven

Pilařské provozovny v rámci lesních podniků i samostatné drobné pilařské provozovny na venkově v současnosti disponují spíše vyhovující kapacitou pořezu (dlouhodobě využitou dokonce jen zčásti), ale **problémy s odbytem jejich stěžejní produkce** (řeziva) jim brání využít disponibilní pořez a navýšit tak tedy i odběr pilařské kulatiny z lesního hospodářství. Tato situace je v budoucnosti řešitelná pouze orientací těchto provozoven na inovační investice zvyšující přidanou hodnotu či míru finalizace jejich produkce. Pokud by pilařské provozovny organizačně propojené s lesními podniky dokázaly produkovat alespoň jednoduché výrobky pro hobby aktivity, komunální služby nebo místní

¹⁴ Alokace pro tuto operaci v PRV 2014 – 2020 tvořila 0,7 mld. Kč tedy zhruba 1/3.

¹⁵ Novela byla v září 2019 schválena Poslaneckou sněmovnou a nyní čeká na projednání v Senátu.

řemeslníky, podařilo by se pak zlepšit diverzifikaci lesních podniků dosud závislých na prodeji nezpracované dřevní suroviny za jakoukoliv cenu. **V tomto případě by využití FN bylo možné. Aktuálně však celé odvětví bojuje s kůrovcovou kalamitou.** Ceny za odkup dříví klesly zhruba o ½ (v roce 2018 byla cena za kubík dříví zhruba 1800 Kč, na začátku roku 2019 již 800 Kč)¹⁶, zpracovatelé tak mohou na zpracovaný výrobek nasadit vyšší marži. Kůrovcové dřevo však nelze skladovat řadu let. Jsou zapotřebí tzv. mokré sklady, které jsou z hlediska provozu poměrně náročné (pronájem pozemků a jeho stav, charakter vodního zdroje, nutnost ostrahy apod.). Odběrateli zpracovaného dříví jsou tradičně Rakousko a Německo, které však aktuálně také bojují s kůrovcovou kalamitou. V této situaci není výstavba mokrých skladů pro zpracovatele dostatečně návratná.

Dodavatel dále i v této operaci identifikoval stejné typy bariér, jako v operaci 8.6.1, zejména:

- Nedostatečnou absorpční kapacitu (odliv pracovní síly);
- Časté legislativní změny.

Dodavatel proto prozatím využití FN v této oblasti nedoporučuje. V případě zmírnění situace na trhu by však bylo zavedení FN možné (na nákup specializované technologie, i výstavbu mokrých skladů).

Shrnutí

Na základě analýzy sekundárních dat jakož i vlastního šetření Dodavatele, bylo v úvodu fáze I. vybráno 7 operací, které Dodavatel dále analyzoval z hlediska možnosti podpory aktivit v těchto operacích formou finančních nástrojů. Z analýzy vyplynulo, že **5 ze 7 operací lze skutečně podpořit finančními nástroji**. Podrobná analýza nabídky a poptávky po financování, jakož i popis tržního selhání, je v kapitolách, které se věnují těmto operacím detailně, níže v textu. **Ve dvou „oranžových“ operacích Dodavatel doporučuje ponechání dotační podpory a znovu ověření stávajících limitů implementace FN v těchto operacích v aktualizaci ex ante analýzy.**

¹⁶ Odhad Dodavatele na základě rozhovorů s příjemci operace 8.6.1, 8.6.2.

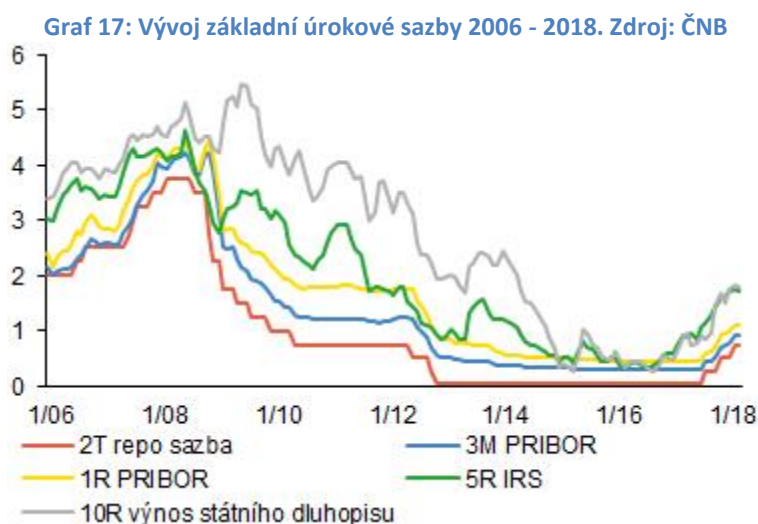
7. Mapování tržních charakteristik a posouzení zkušeností s využitím FN v AGRI sektoru

7.1. Analýza selhání trhu a neoptimálních investičních situací

Operace 4.1.1 Investice do zemědělských podniků

Investování je jedním z hlavních předpokladů zvyšování konkurenceschopnosti podniků. Přispívá též k environmentálním cílům, zlepšování pohody zvířat a dobrému pracovnímu prostředí. Je jednou z priorit Společné zemědělské politiky (SZP) v rámci Programu rozvoje venkova 2014–2020 (PRV), v potravinářském a nápojovém průmyslu také jednou z priorit Ministerstva průmyslu a obchodu (MPO). České zemědělství je ve srovnání se svými evropskými protějšky zatíženo nižším podílem strojového vybavení na jednotku půdy, což je dáno vyšší koncentrací půdy v jednom subjektu a celkově nižší kapitálovou vybaveností a mírou čistých investic. Ta se v posledních letech zvyšuje, z programového dokumentu PRV jakož i současných analýz nicméně vyplývá, že investiční činnost zemědělských podniků je dlouhodobě významně ovlivněna strukturálními podporami.¹⁷

Dle podkladových analýz ÚZEI je v současné době na makro úrovni zemědělský sektor v dobrém finančním stavu, což znamená, že finanční instituce (na makro úrovni) nevnímají sektor zemědělského podnikání jako rizikovější než ostatní sektory. Argumentem, jenž finanční zdraví zemědělských podniků dále podporuje, je údaj o velmi nízké míře prodlení při splácení úvěrů /nesplácení (default rate) v zemědělském sektoru, která se pohybuje v řádech do 2 % na celém portfoliu.¹⁸ **Při detailnější analýze je však možné pozorovat, že ve vybraných sektorech zemědělské výroby není současná investiční situace optimální.** V roce 2018 se úrokové sazby zvýšily pětikrát a i v roce 2019 dále rostou.

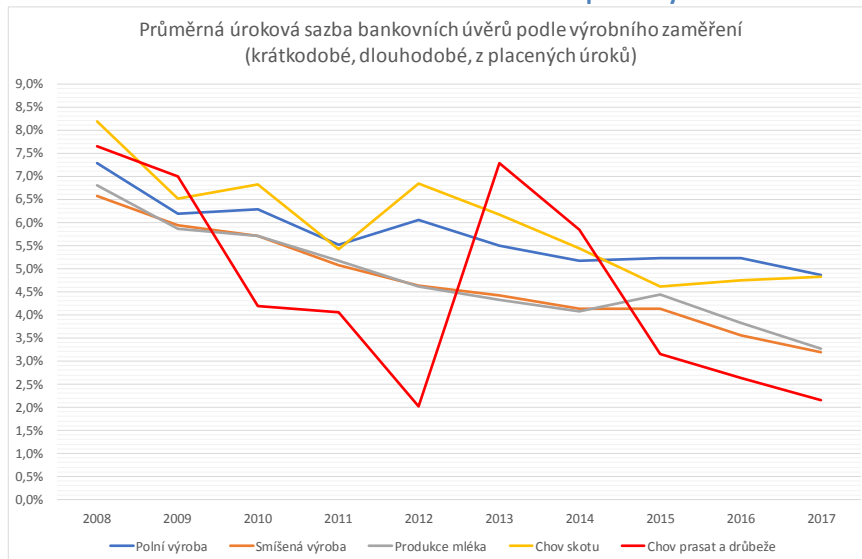
Průměrná sazba z bankovních půjček firmám (ve všech sektorech) tak podle České národní banky (ČNB) v roce 2018 přesáhla poprvé po šesti letech 3 %. Při srovnání tohoto údaje s průměrnými

¹⁷ V období 2005 - 2007 se investiční dotace z těchto programů (OP Zemědělství) podílely ve výši 8,22 % na celkové tvorbě hrubého fixního kapitálu a v období 2010 – 2012 (PRV) již 16,88 %.

¹⁸ Více viz. https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.STROM_KOREN

úrokovými sazbami ve vybraných výrobních sektorech zemědělství (graf 18, níže) je zřejmé, že **průměrná úroková sazba je v těchto sektorech až o 2 % vyšší.**

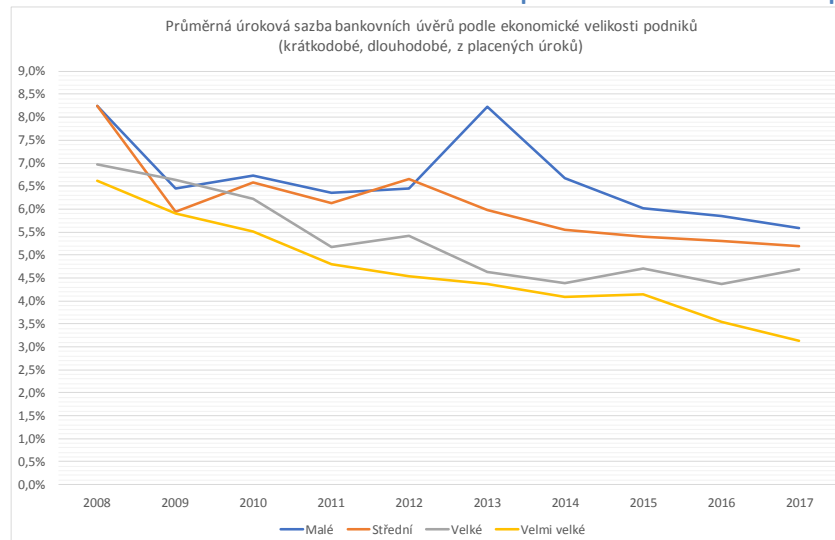
Graf 18: Průměrná úroková sazba bankovních úvěrů podle výrobního zaměření

Zdroj: ÚZEI 2019

Dále, při srovnání s úrokovou sazbou v zemědělství dle velikosti podniku je zřejmé, že v roce 2017 (kdy byla průměrná úroková sazba pro všechny sektory nižší než 3 %) dosahovaly hranice tří procent pouze velké podniky. Naopak úroková sazba malých podniků se pohybovala na úrovni minimálně 5,5 %. Lze předpokládat, že i v letech 2018, 2019 je rozdíl v úrokových sazbách v závislosti na velikosti podniku obdobný¹⁹.

Graf 19: Průměrná úroková sazba bankovních úvěrů podle ekonomické velikosti podniku

Zdroj: ÚZEI

¹⁹ Aktuálnější data nejsou v době odevzdání výstupu dostupná.

Pokud bude úroková sazba hnaná inflací i nadále růst²⁰, budou se investice podnikům (vč. zemědělských) stále více prodražovat. Důvodem pro rozdíl v průměrné úrokové sazbě ve všech odvětvích a ve vybraných sektorech zemědělství může být **riziková přirážka**, kterou banky subjektům v těchto sektorech ukládají např. na základě velikosti podniku, krátké podnikatelské historie či volatility daného odvětví. Je-li cílem **České republiky podporovat růst investic vedoucí ke zvýšení konkurenceschopnosti českého zemědělství, je tato investiční situace (minimálně ve vybraných sektorech) sub-optimální. Pro její napravení lze doporučit využití finančního nástroje.**

Charakter strany nabídky

Investice do zemědělských podniků mohou být **interní** (z vlastních zdrojů podniků) nebo **externí**. U externích zdrojů se v českém prostředí jedná zejména o:

- Bankovní firemní úvěry,
- Investiční dotace,
- Záruky
- Leasingy.

Bankovní firemní úvěry

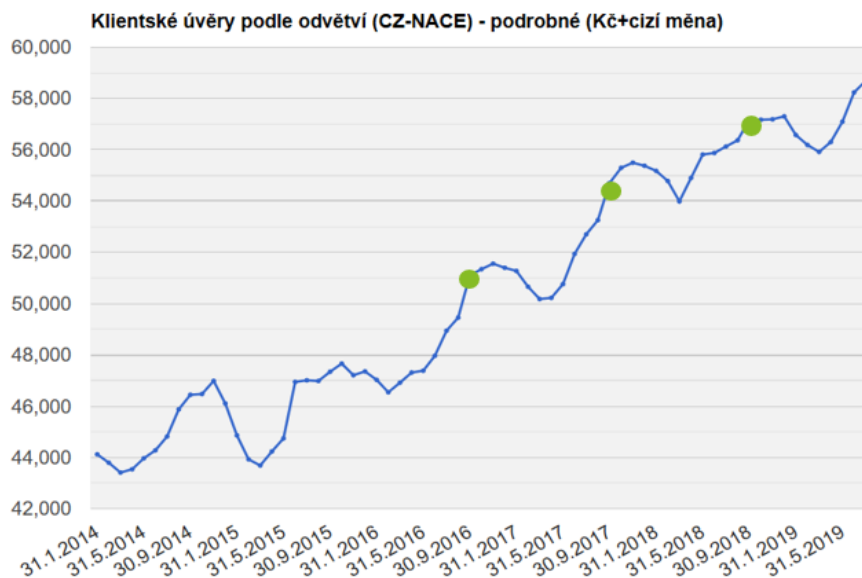
Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond (PGRLF), který poskytuje dotaci části komerčních úroků, spolupracuje s téměř všemi finančními institucemi na českém bankovním trhu. Historicky nejaktivnější bankou, díky které klienti Fondu získali úvěr, byla v roce 2018 Komerční banka a dále Moneta Money Bank a Česká spořitelna.²¹ Jak je patrné z grafu 20, objem bankovních úvěrů v odvětví rostlinné a živočišné výroby vzrostl v průběhu současného programového období ze 44 mld. na téměř 59 mld. Kč. Vrcholy za každý rok celkem přesně odrážejí vyhlášení jednotlivých kol dotačních výzev z PRV (zelené body v grafu 20).²² Údaje lze interpretovat tak, že velká část těchto bankovních úvěrů je investičních a že tyto investice jsou podmíněné získáním dotace.

²⁰ Více viz. Makroekonomická prognóza ČBA Q3 - Odhad ekonomického vývoje ČR pro léta 2019-2020 i nadále komplikují přetrvávající vnější rizika. Dostupné na: <https://www.czech-ba.cz/cs/media-servis/tiskove-zpravy/makroekonomicka-prognóza-čba-q3-odhad-ekonomického-vývoje-cr-pro-léta-2019-2020-i-nadále-komplikují-přetrvávající-vnější-rizika>

²¹ PGRLF, Výroční zpráva za rok 2018, str. 24. Dostupné na: https://www.pgrlf.cz/wp-content/uploads/2019/08/VZ_2018.pdf

²² 3. kolo výzvy v operaci 4.1.1 vyhlášeno v posledním čtvrtletí roku 2016, 5. kolo vyhlášené v posledních čtvrtletí roku 2017, 7. kolo vyhlášené v posledním čtvrtletí roku 2018).

Graf 20: Klientské úvěry podle odvětví - rostlinná a živočišná výroba, myslivost a související činnosti a vyhlášení kol výzev 4.1.1 PRV, zdroj: Databáze časových řad ARAD²³ a PRV

Legenda: Zelené body značí vyhlášení kol dotačních výzev v operaci 4.1.1

Z dostupných analýz tak vyplývá, že nabídka možnosti komerčního financování zemědělských podniků je poměrně dobrá (úvěry poskytují všechny finanční instituce) a objem komerčně poskytnutých finančních prostředků v období 2014–2019 vzrostl o 15 mld. Kč.

Kromě standardních komerčně nabízených úvěrů mohou podnikatelé v AGRI sektoru využívat mj. také investiční úvěry od PGRLF. Tyto úvěry jsou zaměřené na pořízení investičního majetku, který souvisí se zemědělskou prvovýrobou, se zpracováním zemědělských produktů, lesním hospodářstvím nebo zpracováním dřeva. PGRLF tento typ úvěru poskytuje od roku 2016 na max. 15 let. Výše úvěru se pohybuje mezi 100 tis. Kč a 10 mil. Kč. Dle výroční zprávy PGRLF z roku 2018 poskytl v daném roce fond tímto nástrojem 0,59 mld. Kč a vyčerpal tak celkovou alokaci.²⁴ Skutečnost dokazuje, že o tento finanční nástroj je v současném programovém období velký zájem.

Investiční dotace

PRV podporuje investice do zemědělských podniků v operaci 4.1.1 svého programu. Mezi podpořené aktivity operace patří:

- Stavby a technologie v živočišné výrobě;
- Stavby a technologie pro rostlinnou a školkařskou výrobu;
- Peletárny;

²³ Více viz.

https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=1&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=44871&p_uka=2&p_strid=AABBAC&p_od=201401&p_do=201907&p_lang=CS&p_format=4&p_decsep=%2C

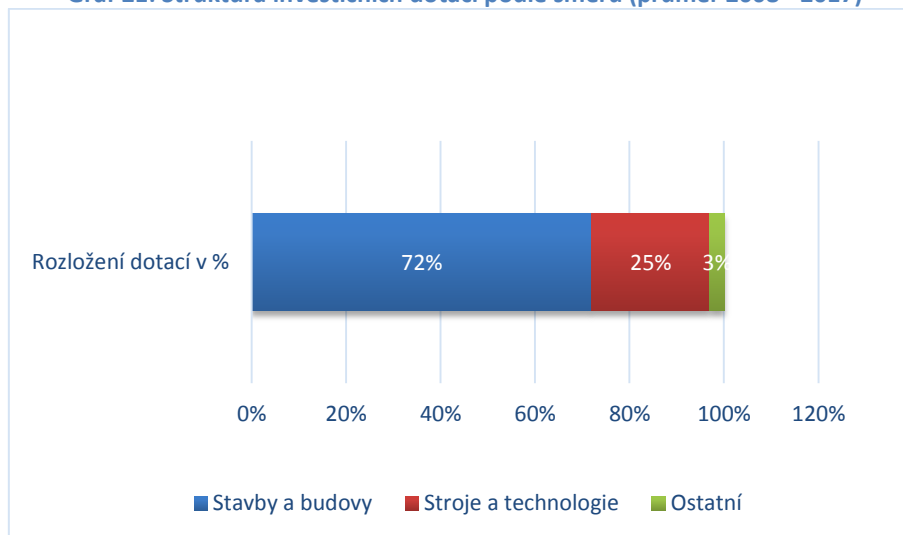
²⁴ PGRLF poskytuje také program Investiční úvěr – Zemědělec, ve kterém mohou malé a střední podniky žádat o úvěr i podporu snížení jistiny úvěru. Tento program není veden v režimu de minimis, vyčerpaný limit podpory de minimis poskytnutí podpory neovlivňuje.

- Nákup speciálních mobilních strojů pro zemědělskou výrobu;
- Nákup nemovitostí.

Procentuální výše podpory nezávisí na velikosti podniku a typu projektu. Míra podpory dosahuje od 40 – 60 % způsobilých výdajů, přičemž je navýšená o dalších 10 % pro mladé, začínající zemědělce a ohrožené oblasti. Z údajů o dosavadním čerpání PRV (2014–2020) vyplývá, že v operaci 4.1.1., která je zaměřená na investice do zemědělských podniků, je aktuálně největší převis poptávky nad nabídkou v rámci všech operací. V každém z vyhlášených kol v této operaci tak byla navyšována alokace právě na základě poptávky. Celkově byla ve stávajícím programovém období finanční alokace této operace stanovena na zhruba 11 mld. Kč. **Jedná se o finančně největší operaci programu, která tvoří 53 % všech projektových operací.**

Z údajů o struktuře dotací zpracovaných ÚZEI pro roky 2008–2017 je patrné, že zhruba ¼ všech dotací je poskytována na stroje a zařízení, zatímco necelé ¾ dotací směřují do výstavby a rekonstrukcí staveb a budov.²⁵

Graf 21: Struktura investičních dotací podle směrů (průměr 2008 - 2017)

Zdroj: ÚZEI

Kromě dotací z PRV je zemědělcům poskytována možnost dotace části úroků z úvěrů poskytnutých komerčními subjekty zemědělským podnikatelům na investice. Program Zemědělec (mj.), jenž je spravován PGRFL lze od roku 2015 kombinovat s dotací z PRV. V roce 2018 v rámci tohoto programu žádalo o podporu 8580 žadatelů. Komerční úvěry byly v tomto roce v objemu 7 mld. Kč a podpora PGRFL činila 505 mil. Kč.²⁶ Celkem tedy 1/3 finančních prostředků, které Fond v roce 2018 získal ze státního rozpočtu (celkový objem činil 1,5 mld. Kč) tak směřovala do subvencí úrokové sazby. Již samotná existence tohoto nástroje tak dokazuje sub-optimální investiční situaci, kdy v zájmu rozvoje konkurenceschopnosti českých zemědělců stát uměle snižuje cenu zemědělských půjček.

²⁵ Dodavatel ověřil i na základě interních dat Zadavatele o způsobilých výdajích v operacích 4.1.1 a 4.2.1, kde stroje a technologie také tvořily 25 % celkových způsobilých výdajů.

²⁶ Více viz: <https://www.pgrlf.cz/wp-content/uploads/2018/04/programy.pdf>

Záruky

Česko moravská záruční a rozvojová banka (ČMZRB) nabízí Záruku k financování aktivit na rozvojových trzích (program Záruka zahraniční rozvojové spolupráce). Projekt může být zaměřen na udržitelné nakládání s přírodními zdroji či zemědělství a rozvoj venkova. Žadatelé mohou zaručovaný úvěr využít na:

- Pořízení a technické zhodnocení dlouhodobého hmotného majetku,
- Pořízení dlouhodobého nehmotného majetku,
- Náklady spojené s transferem,
- Náklad spojený s realizací projektu v cílové rozvojové zemi²⁷

Jedná se nový program (spuštěn v dubnu 2019), prozatím tedy není zřejmé, zda je o tento nástroj zájem. Z pohledu FN v PRV je však nástroj nerelevantní, neboť je zaměřen na podnikání v zahraničí.

Také PGRLF poskytuje zemědělcům garance. Z přehledu z roku 2017 (poslední dostupné údaje) vyplývá, že v daném roce PGRLF poskytlo záruky v objemu zhruba 34 mil. Kč, což činí 1/5 objemu Fondem poskytnutých úvěrů v daném roce. Z konzultace se zástupci Fondu, jakož i z fokusní skupiny s příjemci z PRV vyplývá, že aktuálně není o záruky pro zemědělce na trhu zájem.

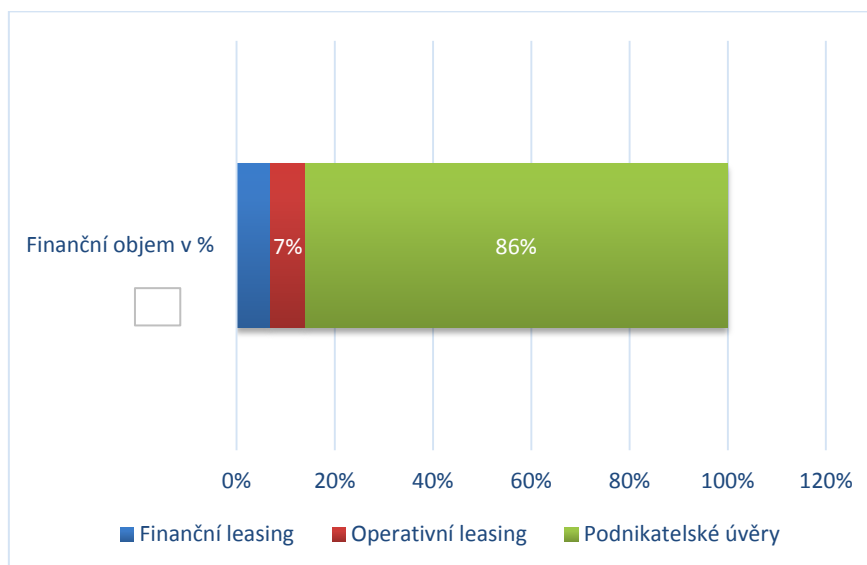
Leasing

Leasing patří k poslednímu stěžejnímu způsobu externího financování zemědělských aktivit. V roce 2007 činil podíl leasingového financování na celkovém financování zemědělství 28 %, od tohoto roku má tento trend však sestupnou tendenci. Stávající úroveň se tak pohybuje na 5 %²⁸. Důvodem je především možnost spojená úvěrového financování s dotačními programy Evropské unie nebo PGLRF, s doprovodnými službami (např. pojištěním), jakož i samotné rozšíření nabídky úvěrů ze strany leasingových společností. Podle Zprávy o stavu a vývoji nebankovního leasingového, úvěrového a factoringového trhu v ČR se v oblasti leasingu přesouvá zájem od finančního k operativnímu leasingu, v rámci něhož je stroj využíván po smluvně dohodnutou dobu nebo počtu ujetých kilometrů a klient nenesl rizika spojená s vlastnictvím stroje. Služba může být doplněná o přednostní právo na koupi stroje po ukončení smlouvy.

²⁷ Více na: <https://www.cmzrb.cz/podnikatele/zaruky/zaruka-zrs/?rc>

²⁸ Zdroj: ÚZEI. Zpracování podkladů pro předběžnou analýzu zavedení finančních nástrojů v sektoru zemědělství. Červen 2019. Str. 11.

Graf 22: Struktura nabízených služeb leasingových společností pro zemědělce a lesníky v roce 2015

zdroj: ÚZEI

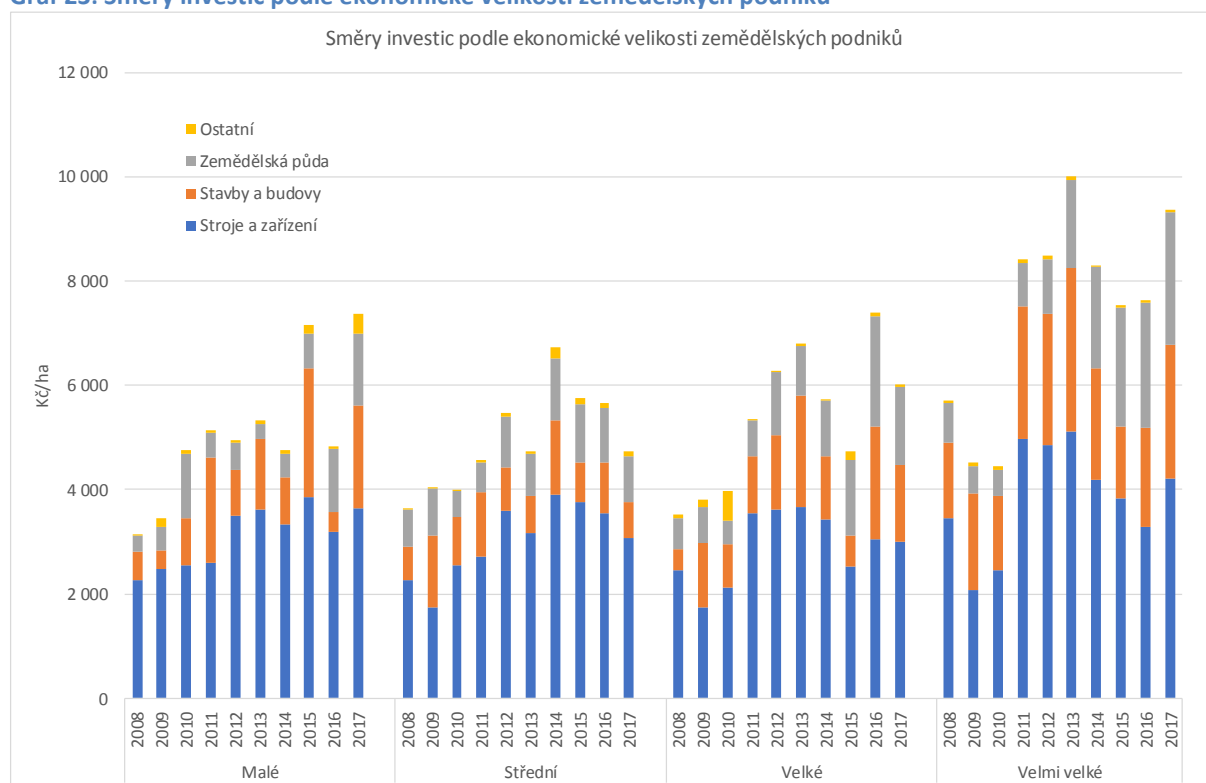
Jak je patrné z grafu 22, v roce 2015 poskytly České leasingové a finanční asociace na financování zemědělských a lesnických strojů 431 mil. Kč (7%) prostřednictvím finančního leasingu a 430 mil. Kč (7%) formou operativního leasingu. Největší objem prostředků (5,07 mld. Kč, celkem 86%) bylo poskytnuto formou podnikatelských úvěrů.²⁹

Charakter strany poptávky

Jak již bylo uvedeno v úvodu této podkapitoly, poptávka po zdrojích financování investic do zemědělských podniků je dlouhodobě pozitivně ovlivněná nenávratnou podporou (dotacemi). Směry investic se liší v závislosti na velikosti podniků.

²⁹ Zdroj: ÚZEI. Zpracování podkladů pro předběžnou analýzu zavedení finančních nástrojů v sektoru zemědělství. Červen 2019. Str. 11-12.

Graf 23: Směry investic podle ekonomické velikosti zemědělských podniků

Zdroj: ÚZEI, 2019

Klientské úvěry mají dlouhodobě vzestupnou tendenci (graf 23), což dokazuje zvyšující se poptávku po investicích. Z pohledu všech projektových operací PRV je operace 4.1.1. Investice do zemědělských podniků nejvíce poptávanou. Výsledkem je tak již zmíněné opakované navyšování alokace. Dodavatel realizoval v rámci analytické části Projektu fokusní skupinu s žadateli a příjemci. Většina příjemců uvedla, že v rámci programového období žádala o dotace v rámci několika operací, s operací 4.1.1 měli zkušenost téměř všichni zúčastnění. Ačkoliv ze zavedení finančních nástrojů namísto dotací panovaly v rámci fokusní skupiny částečné obavy, někteří příjemci uvedli, že by byli schopni si zejména jednoduché stroje v rámci tohoto opatření pořídit prostřednictvím finančního nástroje namísto dotace. Stávající stav (dostupné dotační financování) je nemotivuje k využívání vlastních prostředků či opravám vlastněných strojů. Programy PGRLF také neumožňují poskytnutí finančních prostředků na opravy stávajícího strojového vybavení. Příjemci jsou využitím dotace limitováni i v některých dalších ohledech. Např. nemohou stroje pronajímat třetím osobám nebo je využívat jinde než na vlastním majetku. V případě využití FN by bylo možné tyto překážky v efektivním využití pořízených strojů a technologií odstranit.

Shrnutí a doporučení k implementaci FN v operaci 4.1.1

Investice do zemědělských podniků mají rostoucí tendenci, což dokládají bankovní úvěry v odvětví rostlinné a živočišné výroby, které vzrostly v průběhu současného programového období o 15 mld. Kč. Kromě standardních komerčních úvěrů a dotací využívají zemědělské podnikatelé k investování také dalších finančních nástrojů, zejména dotací části úroku z komerčních úvěrů (od PGRLF) či vlastních investičních úvěrů. Dále, zhruba 0,8 mld. ročně je zemědělcům a lesníkům na stroje

poskytováno formou finančního a operativního leasingu. Výše uvedené faktory, jakož i opakované navýšení alokace operace dokazují existenci investiční mezery. Z analýzy ÚZEI³⁰ vyplývá, že malé a střední podniky mají částečně omezený přístup k financování (např. kvůli objemu výroby, délce podnikatelské zkušenosti apod.), který řeší zejména využitím podpor od PGRLF nebo dotacemi z PRV. Tento stav lze označit za sub-optimální investiční situaci. I z tohoto důvodu stát (prostřednictvím PGRLF) dlouhodobě subvencuje část úrokové sazby na komerčních úvěrech. Cílem Evropské komise je prostřednictvím finančních nástrojů poskytnout státům možnost revolvingu a opětovného využití finančních zdrojů. Subvence části úrokové sazby tento proces neumožňuje – je prostou dotací. V případě využití finančních nástrojů by bylo možné existující tržní selhání narovnat, jakož i efektivněji znovu využít omezené finanční prostředky. Vzhledem k návrhům Obecného nařízení lze předpokládat, že celkový rozpočet pro nový program bude pro ČR o zhruba 17 % nižší, než rozpočet stávajícího programového období. Většina finančních prostředků by zároveň měla cílit na podporu zelené architektury. V tomto kontextu poroste potřeba efektivnějšího nakládání s dostupnými finančními zdroji s cílem poskytnutí podpory co největšímu počtu žadatelů. Finanční nástroje lze v rámci aktivit operace 4.1.1. využít zejména na nákup strojů a technologií. Dodavatel odhadl potenciální návratnost těchto investic v horizontu 5 - 10 let³¹. Ostatní aktivity podporované v této operaci (nákup nemovitostí, stavby, které nejsou napojené na technologie vedoucí k ziskové činnosti) Dodavatel nevyhodnotil ve střednědobém horizontu jako spolehlivě návratné. Je možné je také doporučit k podpoře FN, avšak pouze v případě, že je samotný žadatel v podnikatelském plánu vyhodnotí jako střednědobě profitabilní.

Návrh opatření nápravy tržního selhání v oblasti investic do zemědělských podniků

Ve stávajícím programovém období byla stanovená alokace pro opatření 4.1.1. ve výši 11 mld. Kč. V případě podpory nákupu strojů i staveb Dodavatel uvažuje, že návratnost strojů je v horizontu od 5 – 10 let, v závislosti na typu stroje. Ačkoliv návratnost u speciálních strojů může být delší, v případě využití FN by mohl příjemce stroj využívat i mimo svoji zemědělskou půdu (např. zřídit sdružení s jinými menšími zemědělci a v rámci něj jej využívat)³². Tímto způsobem může návratnost stroje, který je jinak využíván např. pouze 14 dní v roce, výrazně zkrátit. Návratnost investic do staveb nelze odhadnout obecně. Pokud je na investici do stavby napojená technologie, prostřednictvím níž může zemědělec nebo potravinář tvořit zisk, je možné projekt považovat za potenciálně profitabilní. I zde je však potřeba návratnost projektu posoudit případ od případu. Dodavatel odhaduje, že zhruba 70 % „stavebních“ projektů je spojeno s technologiemi, jedná se tedy o alokaci zhruba 5,8 mld. Kč. Na základě dobré tuzemské i zahraniční praxe Dodavatel uvažuje, že za výhodně nastavených podmínek a při neposkytování paralelní dotační podpory na tuto aktivitu³³ by finanční nástroj mohl využít zhruba 2/3 stávajících žadatelů. Dodavatel proto dále ponížil uvažovanou alokaci o 1/3 na 1,83 mld. Kč v případě strojů a 3, 85 mld. Kč v případě staveb. Na základě fokusní skupiny s příjemci a analýzy sekundárních dat Dodavatel navrhuje, aby byly žadatelům nabídnuty zvýhodněné úvěry i

³⁰ Zdroj: ÚZEI. Zpracování podkladů pro předběžnou analýzu zavedení finančních nástrojů v sektoru zemědělství. Červen 2019. Str. 17.

³¹ Odhad Dodavatele. Investiční úvěr na nákup strojů od PGRLF je splatný za 15 let, průměrně lze předpokládat 10letou návratnost.

³² Dodavatel realizoval telefonické dotazování žadatelů o dotaci v rámci operace 16.3.1, kdy jeden ze žadatelů uvedl, že technika o kterou žádá, nemá pro malého zemědělce (jednotlivce) ekonomický význam. Zároveň typ práce vyžaduje spolupráci (např. během sekání pšenice je potřeba ji i odvážet). Využitím stejné techniky u 3 členů sdružení dochází k lepšímu využití techniky a spolupráci při zemědělské činnosti.

³³ Včetně nahrazení dotací úroků části komerčního úvěru novým finančním nástrojem.

garance, které by mohli využívat dle své aktuální potřeby. Dodavatel uvažuje, že pákový efekt je u garance zhruba 1:8. Expertním odhadem proto stanovil pilotní alokaci navrhovaného finančního nástroje na 5,1 – 5,7 mld. Kč. Dodavatel považuje poskytnutí garance a zvýhodněného úvěru za rovnocenné nástroje. Upřesnění parametrů a kombinace obou nástrojů bude předmětem konkrétního nastavení investiční strategie v závislosti na domluvě s vybraným správcem FN.

Operace 4.2.1 Zpracování a uvádění na trh zemědělských produktů

Operace 4.2.1 PRV je zaměřena na zvýšení efektivity výroby a celkové konkurenceschopnosti malých a středních podniků v oblasti zpracování zemědělských produktů. Podpora investic do zařízení, která souvisejí se zpracováním zemědělských produktů a uvedením výrobků na trh, umožňuje zemědělským podnikatelům, výrobcům potravin a krmiv využít moderních technologií. Operace také přispívá k rozvoji místních trhů a zkrácení dodavatelských řetězců. Z programového dokumentu PRV vyplývá, že upřednostněny jsou ty investice, které navazují na rozvoj zemědělské prvovýroby (tzn. operaci 4.1.1). Typickým projektem je např. pořízení specializované technologie na výrobu sýra či zpracování masa³⁴.

Charakter strany nabídky

Jak již bylo zmíněno v subkapitole 4.1.1 výše, také zpracovatel zemědělských produktů má možnost financovat své investice interně (za využití vlastních zdrojů) nebo externě. U externích způsobů financování má na výběr stejně jako prvovýrobce využití návratných způsobů financování – komerčních úvěrů a leasingu, jakož i nenávratného způsobu v podobě dotace, dotace části úroku komerčního úvěru či dotace na snížení jistiny za komerční úvěr.³⁵ Ve všech případech je situace pro zpracovatele a prvovýrobce velmi podobná, průměrná výše úroku komerčního bankovního úvěru je pro zpracovatele vyšší, než je průměrná výše úroku pro celý podnikatelský sektor. I zde je evidentní sub-optimální tržní situace, kterou lze řešit využitím finančního nástroje³⁶. *Podpůrné programy ČMZR pro odvětví potravinářské výroby*

Z analýzy ÚZEI vyplývá, že kromě uvedených externích způsobů financování mohou potravinářské podniky v programovém období 2014 – 2020 využívat vybrané programy ČMZR.

Program INFIN poskytuje bezúročný úvěr pro financování inovativních projektů v Praze. Alokace programu je 400 mil. Kč. Podporu lze využít na pořízení nových strojů a zařízení; výstavbu a technické zhodnocení staveb a pořízení dlouhodobého nehmotného majetku. Žadateli jsou MSP se sídlem či provozovnou v Praze. Podmínky úvěru jsou stanovené v závislosti na podnikatelské historii subjektu – u podniků s krátkou historií je na subjekt stanovená částka 750 tisíc – 3 mil. Kč. Splatnost je nastavená na max. 6 let, odklad splátek až na 2 roky. Pro podniky s podnikatelskou historií je výše úvěru 1 – 15 mil. Kč, splatnost až 10 let a odklad splátek až 3,5 roku.³⁷

³⁴ Příklad na základě fokusní skupiny s příjemci PRV.

³⁵ Více viz. 4.1.1. Investice do zemědělských podniků.

³⁶ Ibid.

³⁷ Více na: <https://www.cmzrb.cz/podnikatele/uvery/infin/?rc>

Kromě tohoto programu mohou potravinářské podniky využít také program Záruka³⁸, Úspory energie/ENERG, program Expanze či program JIHOČECH³⁹, taktéž od ČMZRB. Dosavadní využití těchto programů potravinářskými podniky je dle závěrů ÚZEI omezené.

Investiční dotace

Kromě návratných forem podpory mají zpracovatelé zemědělských produktů možnost financovat své investice prostřednictvím dotací z operace 4.2.1. Na rozdíl od operace 4.1.1 je tato operace zaměřená pouze na mikro, malé a střední podniky. Žadatelem může být zemědělský podnik, výrobce potravin určených pro lidskou spotřebu či výrobce krmiv. Min. částka dotace je 100 tisíc Kč, max. částka činí 30 mil. Kč na projekt, přičemž % dotace se pohybuje od 30 – 45 % v závislosti na velikosti podniku a vybraném záměru.⁴⁰ Žadatel však může žádat opakovaně, v tom případě může činit max. částka na jednoho příjemce v současném programovém období 300 mil. Kč. Alokace na stávající programové období byla vyčíslená na zhruba 3,5 mld. Kč, přičemž lze očekávat, že do roku 2020 zůstane zůstatek v objemu zhruba 350 mil. Kč.⁴¹ Při počtu zhruba 1500 žadatelů tak průměrná dotace činí zhruba 2 mil. Kč. Lze však předpokládat, že počet unikátních žadatelů je menší, neboť žadatelé mohou žádat o tuto podporu opakovaně.

Mezi způsobilé výdaje operace 4.2.1 patří⁴²:

- Pořízení strojů, nástrojů a zařízení pro zpracování zemědělských produktů, finální úpravu, balení, značení výrobků (včetně technologií souvisejících se sledovatelností produktů);
- Výstavba, modernizace a rekonstrukce budov (včetně manipulačních ploch a bouracích prací nezbytně nutných pro realizaci projektu);
- Investice související se skladováním zpracovávané suroviny, výrobků a druhotných surovin vznikajících při zpracování s výjimkou odpadních vod;
- Investice vedoucí ke zvyšování a monitorování kvality produktů;
- Investice související s uváděním vlastních produktů na trh (výstavba a rekonstrukce prodejen, pojízdné prodejny, stánky, prodej ze dvora, vybavení prodejen);
- Investice do zařízení na čištění odpadních vod ve zpracovatelském provozu.

Kromě podpory v rámci operace 4.2.1 jsou zpracovatelé zemědělských produktů podporováni v rámci Programu Zpracovatel od PGRLF. Program podporuje investice na pořízení investičního majetku, který souvisí se zpracováním zemědělského produktu k potravinářským či krmivářským účelům. Nákup půdy je způsobilým nákladem pouze tehdy, pokud nepřevyší 10 % z celkových způsobilých nákladů investice. Podpora má – obdobně jako v programu Zemědělec- charakter dotace části úroku komerčního úvěru.

³⁸ Mezi příjemce patří Výroba potravinářských výrobků a Výroba nápojů. Jedná se o malé a střední podnikatele.

³⁹ V seznamu podporovaných ekonomických činností je i CZ-NACE 10 a 11.

⁴⁰ Více viz. např.

https://www.szif.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fprv2014%2Fopatreni%2Finvestice_do_hm%2F421%2F1564668804231.pdf Str. 5.

⁴¹ Předpoklad Dodavatele. Přestože byla alokace pro každé kolo navýšená na základě poptávky žadatelů, v této operaci je poměrně velká „odpadovost“ žádostí, skutečně vyčerpaná alokace je tedy výrazně menší.

⁴² Zdroj: SZIF. Více:

https://www.szif.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2FRO%2F200%2F1491201272447%2F1567760379408%2F1567760578583.pdf

Charakter strany poptávky

Charakter strany poptávky je totožný s popisem v kapitole 4.1.1. V operaci 4.2.1 ve stávajícím programovém období žádalo/bude žádat zhruba 1 500 subjektů.

Shrnutí a doporučení k implementaci FN v operaci 4.2.1

Obdobně jako v operaci 4.1.1., investice do rozvoje zemědělských podniků a jejich diverzifikace např. zpracováním zemědělských produktů, stále rostou. Objem bankovních úvěrů v sektoru zemědělství vzrostl v daném programovém období o 15 mld. Kč. Obdobně jako u prvovýrobce je však také u zpracovatelů problematická vyšší úroková míra na bankovních úvěrech, která subjektům investice prodražuje. Stát pomocí programu Zpracovatel spravovaného PGRLF aktuálně řeší tuto sub-optimální tržní situaci dotací části úroku komerčního úvěru. Toto řešení však – stejně jako v případě operace 4.1.1. – neumožňuje revolving zdrojů. Dodavatel předpokládá, že v příštím programovém období klesne rozpočet programu o zhruba 16 %. Tento pokles se projeví zejména v investičních opatřeních, u kterých je nejvíce pravděpodobné, že dosahují návratnosti učiněných investic. Zavedením finančního nástroje může stát zajistit revolving zdrojů a jejich znovuvyužití větším počtem žadatelů. Z podporovaných aktivit jsou pro zavedení FN expertním posouzením Dodavatele nejvhodnější stroje a technologie, u kterých lze předpokládat návratnost do 5 - 10 let. U strojů je možné snadno učinit provazbu mezi pořízením technologie a ziskem nebo úsporou.⁴³ U ostatních aktivit podporovaných v této operaci je nutné návratnost investic posuzovat případ od případu. Zpracovatel by měl při žádosti vždy doložit podnikatelský plán.

Návrh opatření nápravy tržního selhání v oblasti zpracování a uvádění na trh zemědělských produktů

Ve stávajícím programovém období bude využita alokace pro opatření 4.2.1. ve výši zhruba 3,3 mld. Kč. Na základě dobré tuzemské i zahraniční praxe Dodavatel uvažuje, že za výhodně nastavených podmínek a při odstranění dotací na tuto aktivitu by finanční nástroj mohly využít zhruba 2/3 stávajících žadatelů. Dodavatel proto dále ponížil uvažovanou alokaci o 1/3 na 2,2 mld. Kč. Ne všechny projekty týkající se staveb jsou však profitabilní (např. není navázáno na technologie), Dodavatel proto doporučuje pracovat s konzervativním odhadem a stanovit absorpční kapacitu této operace v případě využití FN na 1,5 mld. Kč. Na základě fokusní skupiny s příjemci a analýzy sekundárních dat Dodavatel doporučuje, aby byly žadatelům nabídnuty zvýhodněné úvěry i garance, které by mohli využívat dle aktuální potřeby. Dodavatel – totožně s operací 4.1.1. uvažuje, že pákový efekt je u garance zhruba 1:8. Expertním odhadem Dodavatel doporučuje, aby byla pilotní alokace navrhovaného finančního nástroje stanovená na 1 mld. – 1,5 mld. Kč. Dodavatel považuje poskytnutí garance a úvěru za rovnocenné nástroje. Upřesnění parametrů a kombinace obou nástrojů bude předmětem konkrétního nastavení investiční strategie v závislosti na domluvě s vybraným správcem FN.

Operace 6.1.1 Zahájení činnosti mladých zemědělců

V oblasti pracovních sil v zemědělství České republiky dlouhodobě přetrvává nepříznivá věková struktura (viz tabulka 5). V rámci stávajícího programového období se situace přes zvyšující se dotační podporu výrazně nezlepšila a je tak ohrožena úspěšnost generační obměny v resortu a udržení konkurenceschopnosti českého zemědělství.

⁴³ Obdobně jako ve zdůvodnění v operaci 4.1.1 se jedná o odhad Dodavatele.

Tabulka 5: Vývoj věkové struktury všech zaměstnanců v zemědělství

	2005	2007	2010	2013	2016
do 34 let	19,7	20,5	20,1	18,6	18,2
35-44 let	19,6	19,4	21,6	21,0	22,3
45-64 let	53,5	52,3	52,4	51,4	48,7
65 a více let	7,2	7,8	5,9	9,0	10,8
Podíl pracovníků do 35 let na počtu starších 45 let	32,4	34,1	34,5	30,8	30,5

Zdroj: ÚZEI, 2018

Z analýzy ÚZEI a dat Eurostatu dále vyplývá, že se snižuje i podíl mladých vedoucích a manažerů zemědělských podniků. Zatímco v roce 2010 byl podíl podniků mladých manažerů do 34 let včetně 11,7 %, v roce 2016 činil pouze 4,4 %. Celkově došlo k poklesu podílu všech věkových kategorií v důsledku nárůstu podílu nejstarších zemědělců od 55 let ze 40,8 % v roce 2010 na 58,8 % v roce 2016. V kategorii od 65 let vzrostl podíl z 12,8 % v roce 2010 na 26,8 % v roce 2016.

Dle analýzy ÚZEI⁴⁴ existuje několik faktorů, které mají na nepříznivou věkovou strukturu v resortu vliv, mj.:

- Mzdová disparita – sektor zůstává méně atraktivní pro mladé a kvalifikované pracovníky;
- Neochota starší zemědělské generace předávat svá hospodářství;
- Vstupní a výstupní bariéry sektoru
 - Se zemědělskou činností je často spjato místo bydliště;
 - Mladí zemědělci považují za problematický přístup k půdě jak v případě její koupě, tak v případě nájmu;
 - Přístup k financím a kapitálu pro začátek i další rozvoj činnosti;
 - Přístup ke znalostem a dovednostem.

Charakter strany nabídky

Z hlediska nenávratné podpory je charakter strany nabídky obdobný jako v operaci 4.1.1 a 4.2.1. U mladých zemědělců je přístup k financování ještě náročnější, než u ostatních subjektů agrárního sektoru. Z analýzy ÚZEI týkající se generační obměny vyplývá, že neexistuje informace o průměrné úrokové míře pro mladé zemědělce, z obrázku 1 (níže) je však patrné, že tato skupina platí na úrocích dlouhodobě více než ostatní zemědělci. Ve výši úrokové sazby hraje roli velikost podniku (většina mladých zemědělců patří do skupiny mikro, malých a středních podniků)⁴⁵, jakož i délka podnikatelské historie. Stát prostřednictvím PGRLF řeší tuto sub-optimální situaci větší mírou dotace za část úroku komerčního úvěru, než je tomu u ostatních zemědělců (rozdíl podpory činí 1 % ve prospěch mladých zemědělců). Také u tohoto nástroje podpory platí, že stát za stávající situace není s to využít revolvingového potenciálu vlastních zdrojů.

Otázku přístupu k financování mladých zemědělců řeší také nový program Evropské komise a Evropské investiční banky, který má nabízet balíček úvěrů ve výši až 2 mld. EUR (zhruba 52 mld. Kč),

⁴⁴ Zdroj: ÚZEI. Zkrácená verze podkladové analýzy pro přípravu SZP v programovém období 2021+ a návrh intervence. Specifický cíl G – Oslovení mladých zemědělců a usnadnění rozvoje jejich podnikání a generační obměny. 2018.

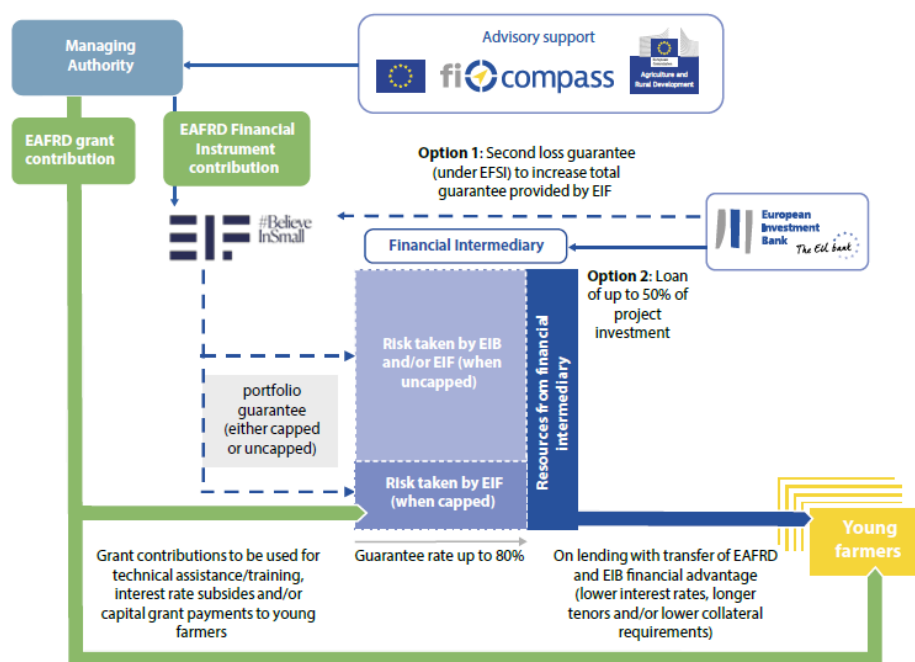
⁴⁵ Ibidem, strana 14.

přičemž min. 10 % má být poskytnuto právě mladým zemědělcům. Na úrovni členských států budou půjčky poskytovat banky a leasingové společnosti s celoevropskou působností. Program by měl nabídnout zejména úvěry s:

- Nižší úrokovou sazbou;
- Prodloužením začátku splácení až na 5 let;
- Prodloužením celkové doby splácení celého úvěru (až na 15 let);
- Dodatečnou flexibilitou, která má reagovat na kolísání cen v zemědělství. Cílem je zajistit, aby zemědělci byli schopni úvěr splácet v náročných obdobích (např. prostřednictvím „dovolené/odkladu“ splátek po několik měsíců)

Cílem Evropské investiční banky je, aby se ŘO připojily k této iniciativě a prostřednictvím záručního FN poskytly část portfoliové záruky (v rámci schématu). Stejně jako v případě národních finančních nástrojů se prostředky vložené do FN z EZFRV splacené mladým zemědělcům vrátí členským státům, které je budou v budoucnosti moci využít např. na další kolo FN.⁴⁶

Obrázek 1: Potenciální kombinace možností grantů a FN z EZFRV s půjčkami skupiny EIB, správou fondů a poradenskými službami FI Compass

Zdroj EIB, 2019

Na obrázku výše je popsán způsob poskytování kombinovaného nástroje. Na národní úrovni by řídicí orgán poskytoval grant ve formě technické pomoci (technical support, ancillary grant – vysvětleno níže v poznámce) a zároveň by umožňoval prostřednictvím správce (financial intermediary) čerpání finančního nástroje. Tento finanční nástroj by měl podobu buďto přímo poskytnutí zvýhodněného úvěru, nebo poskytnutí garance za komerční úvěr.

⁴⁶ Více v brožuře Společná iniciativa pro zlepšení přístupu mladých evropských zemědělců k financování. Dostupné v AJ na: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/events/improving-access-to-funding-young-farmers_en.pdf, str. 15.

Navrhovaný nástroj pro podporu mladých zemědělců lze na základě výše uvedených příkladů dobré praxe dále doplnit o některou z dotačních složek, zejména:

- Technickou asistenci⁴⁷ („mentoring“), v rámci které by mladým zemědělcům byly poskytnuta podpora pro zvýšení obchodních dovedností;
- Dotace části úroku komerčního úvěru;
- Počáteční kapitál formou dotace.

První dvě výše uvedené formy podpory - tj. technickou asistenci a úrokovou subvenci - lze dle čl. 37 odst. 7 Nařízení o společných ustanoveních (CPR) kombinovat s FN v rámci jedné operace. V případě počátečního kapitálu poskytnutého dotačně je vhodné uvažovat 2 operace, ačkoliv DG AGRI a EIB aktuálně zvažují možnosti, kdy by správce finančního nástroje z EZFRV mohl být také subjektem, který by shromažďoval žádosti o počáteční kapitál formou dotace jménem mladého zemědělce.⁴⁸

Kromě komerčních zdrojů financování je pro mladé zemědělce dostupné financování investic prostřednictvím dotací z PRV.

Investiční dotace

Ve stávajícím programovém období bylo dotačně podpořeno zhruba 1400 mladých zemědělců. Za mladého zemědělce je dle specifických pravidel výzvy považován mikro nebo malý podnik, ve kterém mladý začínající zemědělec začíná působit jako vedoucí podniku, a který splňuje další požadavky, zejména: v případě fyzické osoby se jedná o osobu, která nedosáhla věku 41 let a dosáhla minimální zemědělské kvalifikace.⁴⁹ Podpora je poskytována na realizaci podnikatelského plánu. Dotace činí 45 tisíc EUR/subjekt, tj. cca 1 200 000 Kč a aktuálně je poskytována ve třech splátkách.⁵⁰

Obsahem podnikatelského plánu mohou být:

- Výstavba a/nebo rekonstrukce zemědělských staveb a pořízení technologií pro živočišnou výrobu (podpora se týká chovu skotu, prasat, ovcí, koz, drůbeže, králíků a/nebo koní);
- Výstavba a/nebo rekonstrukce zemědělských staveb a pořízení technologií pro rostlinnou výrobu a školkařskou produkci včetně investic do sadů a chmelnic;
- Výstavba a rekonstrukce nosných konstrukcí včetně protikroupových systémů v Nových výsadbách révy vinné;
- Výstavba a rekonstrukce protikroupových systémů v Opětovných výsadbách révy vinné;

⁴⁷ Zde je myšleno poskytnutí pomoci konečnému příjemci formou tzv. „Ancillary Grant“. Tedy omezenou formou grantu přímo související s finančním nástrojem. Například se jedná o úhradu nákladů na zpracování energetického posudku nebo jiné technické dokumentace potřebné pro využití finančního nástroje. Zde je navrhovanou podobou této podpory poskytnutí přesně stanoveného odborného poradenství. Toto poradenství přispěje ke zlepšení podnikatelských schopností podpořeného subjektu alepší tak pravděpodobnost splácení úvěru. Poskytnutí tohoto typu grantu na vzdělávání je v ČR např. součástí finančního nástroje pro podporu sociálních podnikatelů. Správcem tohoto nástroje je ČMZRB. Finanční nástroj je ze zdrojů ESF.

⁴⁸ Ibidem, str. 19. Z pohledu Dodavatele je prozkoumávaná možnost v prostředí ČR spíše nepravděpodobná.

⁴⁹ Celý výčet viz, např. Specifické podmínky pro poskytování dotace na základě Programu rozvoje venkova platné pro 6. kolo příjmu žádostí, dostupné na:

https://www.szif.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fprv2014%2Fopatreni%2Frozvoj%2F611%2F1523016941841.pdf Str. 4.

⁵⁰ V návrhu nařízení SP SZP pro další programové období se hovoří o vyplácení předem v jedné splátce.

- Mobilní stroje sloužící pro zemědělskou prvovýrobu, úprava a zpracování vlastní produkce zemědělské výroby (výrobní proces se musí týkat zpracování surovin uvedených v příloze I Smlouvy o fungování EU a rovněž výstupní produkt musí být v této příloze uveden) včetně uvádění těchto produktů na trh;
- Nákup zemědělských nemovitostí (včetně zemědělské půdy);
- Nákup hospodářských zvířat (skotu, prasat, ovcí, koz, drůbeže, králíků a/nebo koní);
- Nákup sadby a osiva pro přímou spotřebu v podniku;
- Nákup krmiv, hnojiv a prostředků na ochranu rostlin pro přímou spotřebu v podniku.

Také mladí zemědělci mohou kromě dotací využívat dotací části úroku komerčního úvěru od PGRLF. Jak již bylo zmíněno, tato dotace je pro mladé zemědělce zhruba o 1 % vyšší než u ostatních zemědělců.⁵¹

Charakter strany poptávky

ÚZEI realizovalo v roce 2018 dotazníkové šetření mezi 510 mladými zemědělci. Dodavatel závěry tohoto šetření využil pro sekundární analýzu dat a ověřil je také v rámci realizované fokusní skupiny.

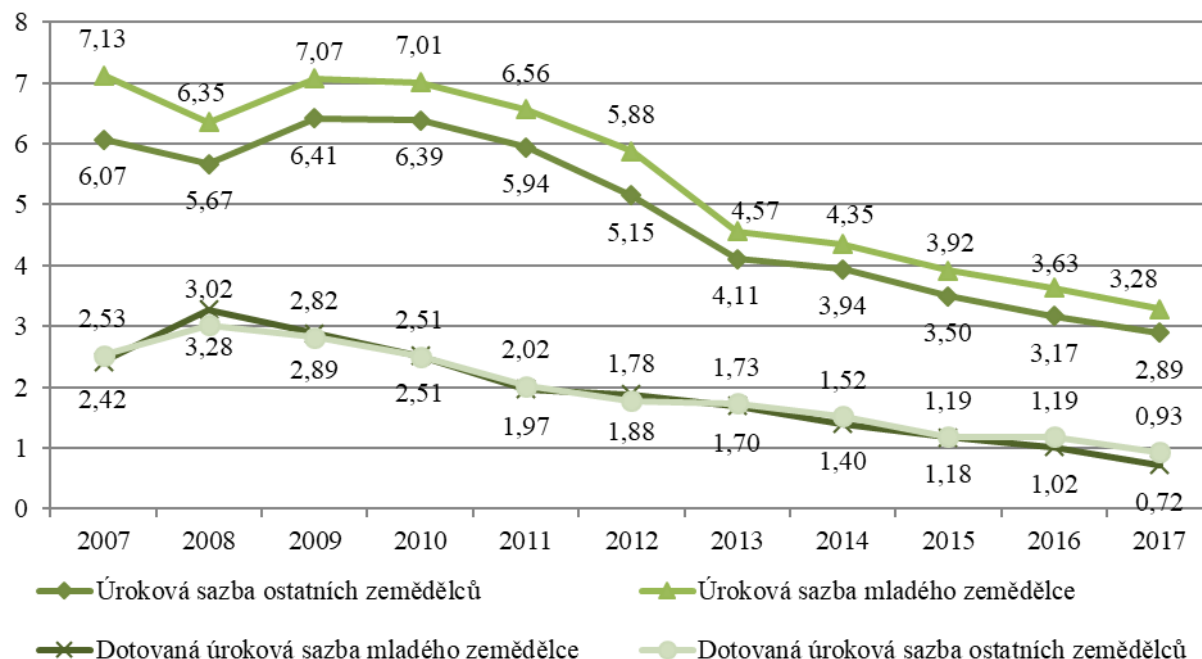
Z analýzy mj. vyplynuly tyto závěry:

- Podíl převzatého hospodaření po rodičích nebo jiných příbuzných je téměř stejný jako zahájení podnikání v zemědělství bez předchozího zázemí – v obou případech se jednalo o zhruba 40 % dotazovaných;
- Zajištění financí pro vlastní zahájení podnikání bylo problémem pro 78,6 % respondentů;
- Zajištění financí pro další rozvoj podnikání bylo rozhodně či spíše problematické pro 83,7 % respondentů;
- Z dat programu Zemědělec od PGRLF (obrázek 2) je patrné, že mladí zemědělci platili ve všech letech programu vyšší úrokové sazby komerčních úvěrů než ostatní zemědělci;
- Nákup pozemku byl významnou bariérou pro 77,7 % respondentů;
- Nájem zemědělského pozemku byl rozhodně či spíše problematický pro 69,4 % dotazovaných a to nejen v případě zahájení činnosti, ale také v případě snahy o rozšíření činnosti. Přístup k půdě je problematický mj. i z důvodu, že ji mají v nájmu často velké podniky, které jsou ochotny platit vyšší pachtovné. Podíl propachtované zemědělské půdy na celkové obhospodařované ploše v českém zemědělství jedním z nejvyšších ze zemí EU, odhadem 73 %;
- Pro 82,8 % respondentů byla administrativa spojená se zahájením podnikání rozhodně či spíše zatěžující. Tím může být vnímána administrativa spojená se žádostí o dotaci mladým zemědělcům. Obtíže se strategickým plánováním, návrhem podnikatelského plánu apod. vyjádřilo 38 % respondentů, většina dotazovaných tak zde problém nevnímá.⁵²

⁵¹ Více viz popis jednotlivých podpůrných programů PGRLF. Dostupné např. na: <https://www.pgrlf.cz/programy/podpora-uveru/program-zemedelec/>

⁵² Také v rámci fokusní skupiny realizované Dodavatelem 2 respondenti, kteří v minulosti žádali o dotaci v operaci 6.1.1 uvedli, že nevnímají potřebu mentoringu a školení. Jeden z účastníků workshopy označil jako „projedené peníze“. Ačkoliv se jedná o názor jedince, také analýza ÚZEI o generační obměně uvádí, že „Konkrétní obsah školení a jeho dopady se nesledují a statisticky nevyhodnocují.“ (str. 16).

Obrázek 2: Program Zemědělec PGLRF - Tržní úrokové a dotované sazby mladých zemědělců a ostatních zemědělců 2007-2017

Zdroj: PGLRF (Zpracováno ÚZEI)

Shrnutí a doporučení k implementaci FN v operaci 6.1.1

Generační obměna v AGRI sektoru je i pro nadcházející programové období považována za velmi důležitou pro zajištění konkurenceschopnosti českého zemědělství.⁵³ Z dostupných analýz ÚZEI⁵⁴ jakož i šetření Dodavatele vyplývá, že v oblasti zahájení činnosti mladých zemědělců lze identifikovat tržní selhání. Mladí zemědělci mají ztížený přístup k financování a kapitálu na zahájení i další rozvoj podnikatelské činnosti, jakož i ztížený přístup k nákupu půdy. Z analýzy legislativy (zejména Návrhu Nařízení o SP SZP) vyplývá, že pro uplatnění FN neexistují legislativní bariéry. Návrh nařízení reaguje na vybrané identifikované bariéry – zejména omezený přístup k financování a kapitálu, kdy v čl. 69 Návrhu umožňuje podpořit mladé začínající zemědělce částkou až 100 000 EUR. Tyto prostředky zároveň umožňuje kombinovat s finančními nástroji. V neposlední řadě Návrh Nařízení o SPR SZP umožňuje mladým zemědělcům nákup zemědělské půdy za využití FN. Toto pravidlo se vztahuje pouze na tuto cílovou skupinu (pro ostatní subjekty se jedná o nezpůsobilý výdaj, nákup půdy také nelze realizovat dotačně).

Návrh opatření nápravy tržního selhání v oblasti zahájení činnosti mladých zemědělců

Dodavatel navrhuje využití FN zejména pro začínající zemědělce jako doplněk stávající dotace, resp. jako další způsob financování rozvoje jejich podnikání. Podmínkou by měla být synergie s podnikatelským plánem předloženým pro jednorázovou dotaci, resp. vlastní podnikatelský plán.

⁵³ Např. v bodě 16 preambule nařízení je zmiňováno zabránění odlivu mladých lidí v souladu s Cork 2.0 sociální a hospodářskou strukturu v těchto oblastech, zejména vytvářením pracovních míst a generační obměnou.

⁵⁴ Zdroj: ÚZEI. Zkrácená verze podkladové analýzy pro přípravu SZP v programovém období 2021+ a návrh intervence. Specifický cíl G – Oslovení mladých zemědělců a usnadnění rozvoje jejich podnikání a generační obměny. 2018.

Finanční nástroj by měl kromě zahájení a rozvoje podnikatelské činnosti být využit také na nákup zemědělské půdy v souladu s Návrhem Nařízení SP SZP.

V rámci operace 6.1.1 o podporu žádá průměrně 200 zemědělců/rok, v rámci 7letého programového období tak lze uvažovat 1400 žadatelů. Podpora byla dosud stanovená na 45 000 EUR / žadatele (zhruba 1 170 000 Kč), přičemž nový Návrh Nařízení SP SZP tuto částku navyšuje na až 100 000 EUR / žadatele (zhruba 2 600 000 Kč). Na základě rozhovorů s gestory této operace je zřejmé, že zájem zemědělců o navýšení této podpory je značný. Na rozhodnutí o výši této podpory pro příští programové období bude záviset také absorpční kapacita finančního nástroje, kdy se zvyšující se dotační podporou bude zájem o FN klesat. Dodavatel doporučuje kombinaci dotace a FN pro začínající zemědělce v poměru 1:1 (v tomto případě např. zvýšení dotace na 50 000 EUR a FN do výše 50 000 EUR). **Při cílové skupině 1400 žadatelů by alokace činila zhruba 1,5 - 1,8 mld. Kč.** Kombinace mj. vychází z doporučení EIB k FN pro mladé zemědělce (výše). Technickou asistenci nepovažuje Dodavatel za nutnou, neboť z dotazníkového šetření ÚZEI vyplynulo, že čeští mladí zemědělci mentoring dle svého uvážení spíše nepotřebují (49,8 % dotazovaných). V případě jednotlivců, kteří by o tuto podporu měli zájem, bude možné využít připravovaných vzdělávacích a poradenských nástrojů.

FN by měl být dále určen mladým zemědělcům, kteří již v minulosti obdrželi dotaci na zahájení podnikání a kteří chtějí získat finanční prostředky na další rozvoj. V případě, že by o další rozvoj usilovala zhruba 1/3 příjemců ze stávajícího programového období, **by alokace na tuto aktivitu činila zhruba 0,5 – 0,6 mld. Kč⁵⁵.**

V neposlední řadě, jako problematický se jeví přístup mladých zemědělců k zemědělské půdě. PGRLF, jenž na tuto aktivitu poskytuje úvěr, ve své výroční zprávě nezveřejňuje počet žádostí za rok v tomto programu, jakož i objem vyplacených prostředků. Vzhledem k výsledkům dotazníkového šetření ÚZEI, kdy však 77 % respondentů označilo nákup pozemků za problematický, lze odhadnout, že alespoň 25 % cílové skupiny by mohlo FN za tímto účelem využít⁵⁶. Z analýzy velikosti podniků mladých zemědělců od ÚZEI vyplývá, že průměrná výměra se v letech 2014 – 2018 pohybovala okolo 20 ha.⁵⁷ Průměrná cena půdy byla 14 Kč/m² (v roce 2016)⁵⁸. Alokace na nákup půdy by v tomto případě mohla činit 1 – 1,2 mld. Kč⁵⁹. Z analýzy ÚZEI však také vyplývá, že půda není obecně dostupná ke koupi (odhadem 73 % zemědělské půdy v ČR je propachtované). Dodavatel proto snížil alokaci na tento záměr na 1/10, tedy **100 – 120 mil. Kč.** Celkovou alokaci FN pro mladé zemědělce tak Dodavatel v součtu stanovil na 2,1 – 2,4 mld. Kč. **Stejně jako ve výše popsanych případech však Dodavatel doporučuje tuto částku ještě ponížit (dotační závislost v AGRI sektoru je značná, lze očekávat snížení celkových investic vlivem snížení dotací) a pracovat s alokací 1,5 – 2,1 mld. Kč.** I zde považuje Dodavatel poskytnutí garance a zvýhodněného úvěru za rovnocenné nástroje. Upřesnění parametrů

⁵⁵ Při předpokladu zhruba 450 žadatelů a průměrném objemu žádosti 1,3 mil. Kč (zhruba 50 tisíc EUR).

⁵⁶ Mezi hlavní příčiny se řadí fyzický nedostatek půdy, nejen nedostatečné prostředky na nákup půdy. Finanční nástroj tedy může k vyřešení tohoto selhání přispět pouze částečně.

⁵⁷ Údaj poskytnutý ÚZEI na vyžádání.

⁵⁸ Zdroj: ÚZEI. Zkrácená verze podkladové analýzy pro přípravu SZP v programovém období 2021+ a návrh intervence. Specifický cíl G – Oslovení mladých zemědělců a usnadnění rozvoje jejich podnikání a generační obměny. 2018. Str. 17.

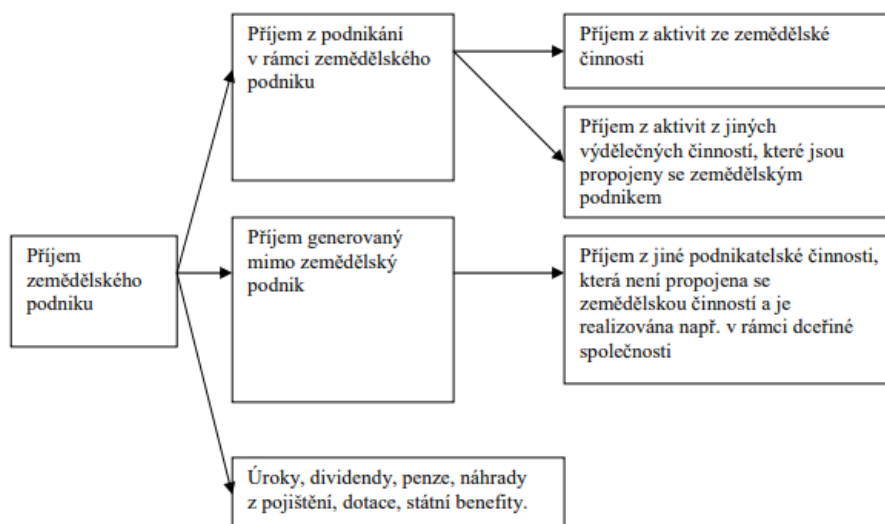
⁵⁹ V závislosti na ceně za m² půdy. Pro výpočet byl použit údaj z roku 2016. Výpočet: (1400*0,25) x 200 000 x 14 = 980 000 000. 1. údaj je 25 % z předpokládaných žadatelů v operaci za 7 let programového období, 2. údaj je počet m² průměrné výměry zemědělských podniků mladých zemědělců, 3. údaj je průměrná cena půdy za m².

a kombinace obou nástrojů bude předmětem konkrétního nastavení investiční strategie v závislosti na domluvě s vybraným správcem FN. Na rozdíl od ostatních operací v případě mladých zemědělců Dodavatel doporučuje, aby vybraný FN byl nastaven flexibilně, např. prodloužením začátku splácení až na 5 let, prodloužením celkové doby splácení úvěru apod. dle doporučení EIB.

Operace 6.4.1 Investice do nezemědělských činností

Cílem operace jsou investice na založení nebo rozvoj nezemědělských činností vedoucí k diverzifikaci příjmů zemědělských podnikatelů, vytváření nových pracovních míst a posílení ekonomického potenciálu ve venkovských oblastech, a to podporou vybraných ekonomických činností⁶⁰. Úspěšná diverzifikace představuje efektivní nástroj řízení podnikatelského rizika, snížení nákladů a dosahování tzv. úspor ze širší sortimentu (economies of scope). Snižuje závislost podniků na realizaci zemědělské produkce tak, aby byl podnik životaschopný, i v případě kdy dojde ke změnám na trhu či nežádoucím výkyvům počasí. Diverzifikace dále snižuje závislost subjektu na vyplácených dotacích. V případě změn v objemu vyplácených dotací tak může představovat zdroj stálého příjmu.

Obrázek 3: Potenciální zdroje příjmu zemědělského podniku⁶¹

V operaci 6.4.1, která cílí na diverzifikaci zemědělských podniků, je podporována výroba potravinářských výrobků, nápojů, textilií, papíru, zpracování dřeva, dřevěných, kovových, skleněných výrobků, strojů a zařízení aj. Operace také podporuje činnosti v oblasti stavebnictví, výzkumu a vývoje a škálu maloobchodních činností. Z operace jsou podporovány stavební výdaje, strojní zařízení a technologie potřebné pro provoz dané činnosti. Typovým výdajem v oblasti v oblasti textilu může být nákup šicího stroje, v oblasti zpracování kovů pořízení obráběčky, brusky apod.

⁶⁰ Na začátku programového období byla operace 6.4.3 vymezená samostatně, v průběhu realizace byla podřazena pod operaci 6.4.1. Dodavatel ji posuzoval samostatně a v pre-screeningu ji označil jako nevhodnou pro využití FN (červená barva semaforu). Důvodem byl nezáměr žadatelů již o dotační podporu (nevyčerpaná operace) a nízká návratnost investic.

⁶¹ Zdroj: Diverzifikace příjmů zemědělských podniků v České republice. Dizertační práce. Gabriela Červená. Česká zemědělská univerzita v Praze. 2011. Dostupné na: <https://www.pef.czu.cz/dl/46210>

Charakter strany nabídky

Charakter strany nabídky z hlediska externího návratného financování odpovídá popisu pro operaci 4.1.1. Investice do zemědělských podniků. Někteří zemědělské podnikatelé, kteří chtějí diverzifikovat své příjmy založením či rozvojem nezemědělských činností se také setkávají s vyšší úrokovou sazbou danou typicky velikostí podniku, krátkou podnikatelskou historií nebo oblastí podnikání.

Investiční dotace

Kromě externích návratných zdrojů financování mohou zemědělské podnikatele, kteří chtějí diverzifikovat požádat o dotaci z operace 6.4.1. PRV (2014–2020). Alokace operace na toto programové období činí 1,25 mld. Kč, zatímco poptávka je o zhruba 200 mil. Kč menší.⁶² Aktuální pravidla stanovují výši dotace na 25 – 45 % celkových výdajů (v závislosti na velikosti podniku). Žadatelé mohou být malé, střední i velké podniky, jakož i obce a neziskové organizace.

Mezi podpořené aktivity operace patří:

- Stavební obnova (přestavba, modernizace, statické zabezpečení) či nová výstavba provozovny (stavební materiál, stavební práce, bourací práce, aj.);
- Doplnující výdaje – úprava povrchů pro skladové hospodářství, manipulační plochy, náklady na výstavbu odstavných a parkovacích stání, oplocení v souvislosti s projektem;
- Pořízení strojů, technologií a dalšího zařízení sloužícího pro založení nebo rozvoj nezemědělské činnosti;
- Montáž a zkoušky před uvedením pořizovaného majetku do stavu způsobilého k užívání;
- Nákup základního nábytku v souvislosti s projektem;
- Nákup nezbytné výpočetní techniky v souvislosti s projektem (hardware, software);
- Nákup nemovitosti maximálně do částky odpovídající 10 % způsobilých výdajů, ze kterých je stanovena dotace.

Kromě dotací z PRV je zemědělcům poskytována možnost dotace části úroků z úvěrů poskytnutých komerčními subjekty zemědělským podnikatelům na investice. Více viz. Operace 4.1.1.

Charakter strany poptávky

Na základě dostupných dat MZe bylo v dosavadních třech kolech v operaci 6.4.1. (2014 – 2019) schváleno celkem 573 žádostí. Očekává se realizace posledního, 8. kola s alokací 360 mil. Kč, lze tedy očekávat, že počet příjemců se do konce programového období zvýší o 1/3 (zhruba 800 žadatelů). V této operaci převládají v nadpoloviční většině žádosti fyzických osob (56 %) nad právnickými (44 %), typický se tedy jedná o mikropodniky (57 %) a malé podniky (27 %). Mediánový výdaj na projekt se pohybuje ve výši 2,8 mil. Kč.⁶³

Z analýzy podpořených projektů vypracované ÚZEI⁶⁴ vyplývá, že žadatelé žádají o prostředky na:

- Nákup strojů a technologií a stavební výdaje (56 %);

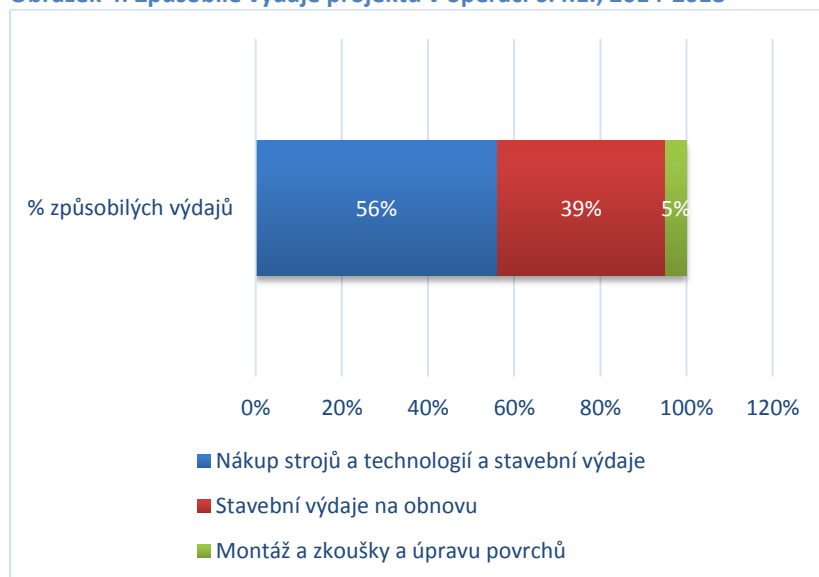
⁶² Aktuální zůstatek pro rok 2020 činí 125 mil. Kč. Je vyhlášeno 8. kolo s alokací 360 mil. Kč. Ve všech proběhlých kolech bylo podpořeno menší množství žadatelů/projektů, než kolik dovozovala alokace kola. Dodavatel tedy předpokládá, že zůstatek pro rok 2020 lze odhadnout na 200 mil. Kč.

⁶³ Vlastní zpracování MZe na základě přehledu čerpání PRV 2014 – 2020.

⁶⁴ Interní materiál Zadavatele.

- Stavební výdaje na obnovu (39 %);
- Montáž a zkoušky a úpravu povrchů (5 %).

Obrázek 4: Způsobilé výdaje projektů v operaci 6.4.1., 2014-2018

Zdroj: ÚZEI

Shrnutí a doporučení k implementaci FN v operaci 6.4.1

Pro zemědělské podnikatele, kteří chtějí diverzifikovat svojí činnost s cílem snížení podnikatelského rizika je finanční nástroj vhodným typem podpory. Zejména u nákupu strojů a technologií, obdobně jako u operace 4.1.1. lze tyto investice vyhodnotit jako návratné v střednědobém horizontu. Cílem podnikatele je pořízovat také stroje a technologie, které mu zaručí další podnikatelský příjem. Obdobně jako v operaci 4.1.1. je cílová skupina aktuálně vystavená vyšší úrokové míře, než je průměrná úroková míra pro bankovní úvěry v celém podnikatelském sektoru. Tuto situaci lze vnímat jako sub -optimální investiční situaci a lze jí řešit zavedením finančního nástroje.

Návrh opatření nápravy tržního selhání v oblasti investic do diverzifikace činnosti zemědělských podniků

Ve stávajícím programovém období bude na operaci využita zhruba 1 mld. Kč, která bude rozdělena mezi zhruba 800 žadatelů. Dotaci pro nákup strojů a technologií využila zhruba polovina všech žadatelů, celková alokace na tuto aktivitu je tedy zhruba 0,5 mld. Kč. Na základě dobré tuzemské i zahraniční praxe Dodavatel uvažuje, že za výhodně nastavených podmínek a při neexistenci dotací na tuto aktivitu by finanční nástroj mohly využít zhruba 2/3 stávajících žadatelů. Dodavatel proto dále ponížil uvažovanou alokaci o 1/3 na 330 mil. Kč. Na základě fokusní skupiny s příjemci a analýzy sekundárních dat Dodavatel doporučuje, aby byly žadatelům nabídnuty zvýhodněné úvěry i garance, které by mohli využívat dle aktuální potřeby. Dodavatel uvažuje, že pákový efekt je u garance zhruba 1:8. Expertním odhadem **Dodavatel doporučuje, aby byla pilotní alokace navrhovaného finančního nástroje stanovená na 250 – 330 mil. Kč.** Dodavatel považuje poskytnutí garance a úvěru za rovnocenné nástroje. Upřesnění parametrů a kombinace obou nástrojů bude předmětem konkrétního nastavení investiční strategie v závislosti na domluvě s vybraným správcem FN.

Operace 6.4.2 Podpora agroturistiky

Cílem této operace je podpora investic na diverzifikaci činností pro zemědělské subjekty v oblasti agroturistiky, které mají za cíl vést k zajištění diverzifikace příjmů, vytváření pracovních míst i pro nekvalifikované pracovní síly, jakož i k podpoře širšího využití zemědělských farem a využití venkovských brownfieldů. Typickým projektem může být adaptace zemědělské usedlosti pro agroturistiku, kdy hosté rekonstruovaného zařízení budou mít příležitost se blíže seznámit s hlavní pracovní náplní podnikatele (např. chovem skotu, obhospodařováním polnosti apod.). Tato operace patří k operacím PRV zaměřeným na diverzifikaci zemědělské činnosti. Stejně jako v operaci 6.4.1 by měly projekty generovat zemědělským podnikatelům příjem, který sníží riziko výpadku příjmu ze zemědělské činnosti. Z tohoto důvodu by měly být projekty ve střednědobém horizontu návratné. Z tohoto hlediska lze k podpoře využít finanční nástroje.

Charakter strany nabídky

Charakter strany nabídky z hlediska externího návratného financování odpovídá popisu pro operaci 4.1.1.

Investiční dotace

Zemědělství podnikatelé, kteří chtějí diverzifikovat svou činnost v rámci agroturistiky, mohou ve stávajícím programovém období žádat o podporu v rámci operace 6.4.2. Alokace operace je zhruba 603 mil. Kč. Aktuálně probíhá 8. kolo s alokací 130 mil. Kč. Zadavatel předpokládá, že do roku 2020 zůstane v operaci zůstatek min. 30 mil. Kč. Poptávka tedy zhruba odpovídá nabídce. Žadatelé mohou být malé, střední i velké podniky. Procento dotace je určeno v závislosti na velikosti podniku (25 –45 %).

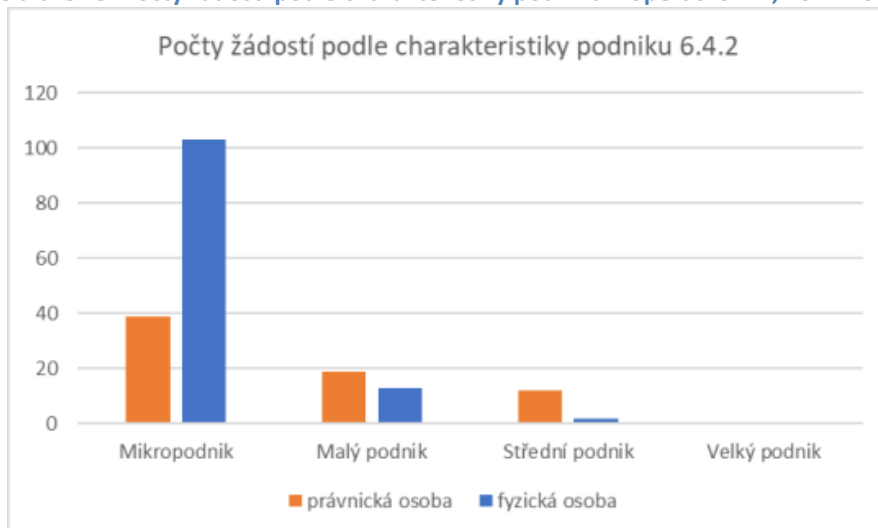
K podporovaným aktivitám operace patří:

- Stavební obnova (přestavba, modernizace, statické zabezpečení) či nová výstavba malokapacitního ubytovacího zařízení včetně stravovacího zařízení a dalších budov a ploch v rámci turistické infrastruktury, sportoviště a příslušné zázemí – stavební materiál, stavební práce, bourací práce, technická infrastruktura včetně přípojek, technická zařízení staveb;
- Doplnující výdaje jako součást projektu - úprava povrchů, náklady na výstavbu odstavných a parkovacích stání, nákup a výsadba doprovodné zeleně, oplocení;
- Náklady na výstavbu požárních nádrží do objemu 10 m³;
- Nákup zařízení a vybavení malokapacitního ubytovacího zařízení včetně stravovacího zařízení a dalších budov a ploch v rámci turistické infrastruktury, sportoviště a příslušné zázemí;
- Nákup nezbytné výpočetní techniky v souvislosti s projektem (hardware, software);
- Nákup nemovitosti maximálně do částky odpovídající 10 % způsobilých výdajů, ze kterých je stanovena dotace.

Charakter strany poptávky

Z analýzy Zadavatele⁶⁵ vyplývá, že do května 2018 bylo v rámci operace 6.4.2 přijato 188 žádostí. Aktuálně probíhá 8. kolo, lze tedy předpokládat, že počet žadatelů se do konce programového období navýší na zhruba 250 žadatelů. Většinou se jedná o fyzické osoby (63 %) a mikro podniky (76 %) nebo malé podniky (17 %).

Obrázek 5: Počty žádostí podle charakteristiky podniku v operaci 6.4.2, 2014-2018

Zdroj: MZe, 2019

Z podkladů Zadavatele dále vyplývá, že rozpětí výdajů na projekt je poměrně značné. Zatímco 5 % projektů s nejnižšími výdaji vykazovalo hodnoty nižší než 800 tis. Kč/projekt, 5 % projektů s nejvyššími výdaji přesáhlo 16 mil. Kč/ projekt. Medián celkových výdajů činil zhruba 6,2 mil. Kč, je však nutné dodat, že aktuálně byly podporované i projekty středních podnikatelů a projekty typu výstavba bazény v již existujícím penzionu, kdy je skutečná potřeba jakož i návratnost učiněné investice obtížně vyhodnotitelná. Dodavatel proto analyzoval příklad typového projektu, který by měl být v rámci této operace podpořen. Jedná se o projekt zaměřen na vytvoření 16 ubytovacích lůžek v soukromí rodinného domu. V tomto projektu jsou ubytovací kapacity k dispozici zejména zákazníkům, kteří využijí nabídky degustace vína majitelky penzionu (hlavní činnost). Celkové náklady na tento projekt činily 2,5 mil. Kč, přičemž dotace činila zhruba 1 mil. Kč (žadatelka spadá do kategorie mikropodnik, měla nárok na 45% dotaci). Z monitorovací zprávy projektu vyplývá, že příjmy z agroturismu v 1. roce činily zhruba 0,5 mil. Kč. Při započtení nákladů na provoz lze očekávat, i že bez dotace by byla investice žadatelky návratná v horizontu 6 – 8 let.

Shrnutí a doporučení k implementaci FN v operaci 6.4.2

Projekty v operaci 6.4.2 jsou zaměřené na diverzifikaci zemědělské činnosti. Základním předpokladem investic je jejich návratnost ve střednědobém horizontu tak, aby se prostřednictvím těchto činností zvýšil příjem zemědělských podnikatelů. Z tohoto důvodu lze pro podporu těchto aktivit využít finanční nástroj. Zemědělské podnikatelé, zejména malí a střední podnikatelé získávají na úvěrech typicky vyšší úrokovou sazbu (viz. Předchozí kapitoly, zejména kapitola 4.1.1.) FN může toto tržní selhání napravit a financování těchto projektů zaměřených na diverzifikaci zlevnit.

⁶⁵ Vlastní analýza operace 6.4.2 Zadavatele, poskytnutá Dodavateli jako podklad pro tuto analýzu.

Návrh opatření nápravy tržního selhání v oblasti agroturismu

Ve stávajícím programovém období bude na operaci využito zhruba 600 mil. Kč, které budou rozděleny mezi zhruba 250 žadatelů. Dodavatel uvažuje, že za výhodně nastavených podmínek a neposkytování dotačního financování na tuto aktivitu by finanční nástroj mohly využít zhruba 2/3 stávajících žadatelů, tedy zhruba 160 subjektů. 91 % využívá prostředky na stavební práce, uvažuje proto alokaci 400 mil. Kč⁶⁶. Na základě fokusní skupiny s příjemci a analýzy sekundárních dat Dodavatel doporučuje, aby byly žadatelům nabídnuty zvýhodněné úvěry i garance, které by mohli využívat dle aktuální potřeby. Dodavatel uvažuje, že pákový efekt je u garance zhruba 1:8. Expertním odhadem **Dodavatel navrhuje, aby pilotní alokace finančního nástroje byla stanovená na 350 – 400 mil. Kč.** Dodavatel považuje poskytnutí garance a úvěru za rovnocenné nástroje. Upřesnění parametrů a kombinace obou nástrojů bude předmětem konkrétního nastavení investiční strategie v závislosti na domluvě s vybraným správcem FN.

⁶⁶ Odpovídá nákladům typového projektu analyzovaného v podkapitole Charakter strany poptávky.

8. Doporučení k využití FN v PRV

Na úrovni Evropské unie je aktuálně schvalován Víceletý finanční rámec pro roky 2021–2027, jenž řídí celkovou velikost rozpočtu EU a sdružuje finanční prostředky vyčleněné pro jednotlivé oblasti činnosti, jež jsou odrazem dlouhodobých priorit EU. Podstatnou část tohoto rámce (zhruba 30 %) tvoří Společná zemědělská politika (SZP), která obdobně jako rozpočet EU prochází řadou plánovaných změn.

Oproti období 2014–2020 má Unie potřeby financování nových priorit (migrace, vnější hranice, doprava, digitální ekonomika). Zároveň kontext změn dokresluje geopolitický vývoj a větší nejistota na trzích (krize tradičního partnerství mezi EU a USA), dopad migračních tlaků na evropské voliče (Brexit) či stagnace obchodního multilateralismu. Ve změnách SZP dále rezonuje vstup Pařížské dohody v platnost a další závazky OSN k udržitelnému rozvoji. SZP tak proto klade větší ambice zejména na oblast ochrany životního prostředí a klimatu.

Pro Českou republiku se dopad těchto změn na celoevropské úrovni projeví zejména na celkovém objemu prostředků v PRV. Ačkoliv 1. pilíř (Evropský zemědělský záruční fond, EZZF) si zachová své výsadní postavení, rozvoj venkova zaznamená pokles prostředků o 25 – 28 %. **Celkový pokles prostředků na SZP je tak zhruba 16 %.**

Cílem Ministerstva zemědělství (MZe) jako Řídícího orgánu PRV v období 2021–2027 proto musí být zejména **hledání nových způsobů jakými prostřednictvím menšího objemu finančních prostředků podpořit stejný či větší počet žadatelů** jako ve stávajícím období. K tomu účelu jsou nejvhodnějším nástrojem finanční nástroje, které reagují na cíle SZP a jejichž hlavní benefity jsou popsány níže.

Vlastnosti finančních nástrojů	Reakce na cíle SZP
Podporují žadatele v realizaci projektů, které jsou profitabilní	Větší zaměření na výsledky intervencí (podpora projektů, které mají smysl a jsou skutečně potřebné)
Jsou ve srovnání s dotacemi výrazně méně administrativně náročné	Zjednodušení administrace, menší potřeba využívání externích poradců pro vyřízení žádosti
Reagují na specifické potřeby žadatelů, které aktuální finanční trh nereflexuje (např. nižší riziková přírážka pro mladé zemědělce)	Řešení sub-optimální investiční situace v AGRI sektoru (vyšší úroková míra než v jiných odvětvích)
Motivují žadatele ke kritickému zhodnocení potřebnosti investice	Snížení dotační závislosti českého AGRI sektoru, využívání dotací na nákup nepotřebných strojů
Dokážou podpořit větší počet žadatelů než dotace	Revolving zdrojů, efektivní využití omezených finančních prostředků při snížení celkového rozpočtu PRV
Mobilizují komerční sektor ke spolufinancování žádoucích investic	Pákový, multiplikační efekt podpory z PRV, větší míra zapojení soukromého sektoru

Výhodou finančních nástrojů je dále jejich flexibilita. Podmínky lze pro příjemce upravovat průběžně dle situace na trhu a stavu čerpání. FN lze také omezit tak, aby nevytěsňovaly stávající komerční produkty (dobrá praxe německého finančního nástroje).

Jak dokazuje přehled v tabulce výše, finanční nástroje reagují na vybrané cíle SZP pro následující období. Ze zahraničních příkladů je zřejmé, že se je podařilo úspěšně zavést v různých podobách, tak,

aby reagovaly na specifické podmínky tamějších trhů. **Dodavatel** proto **doporučuje jejich** pilotní **zavedení** i v prostředí České republiky.

9. Zdroje dat použitých při zpracování Fáze I

Dodavatel pro zpracování Fáze I použil tyto zdroje dat:

Základní výchozí dokumenty

1. Zadávací dokumentace k této zakázce
2. Smlouva o dílo k této zakázce

Legislativní a metodické zdroje

3. Aktuální návrhové verze nového Obecného nařízení.
4. Aktuální návrhové verze nařízení ke Strategickým plánům. MZe. *Programový dokument PRV 2014 – 2020*. Dostupný na: http://eagri.cz/public/web/file/434289/PRV_1_modifikace_schvalena_verze_EK.pdf, resp. jeho vyšší verze

Další zdroje

5. ČBA. Analýza „Využití finančních nástrojů Kohezních fondů v ČR, efekty vytěšňování a multiplikace“.
6. ČBA. Makroekonomická prognóza České bankovní asociace pro léta 2019–2020. Dostupné na: <https://www.czech-ba.cz/cs/media-servis/tiskove-zpravy/makroekonomicka-prognoza-cba-q3-odhad-ekonomického-vyvoje-cr-pro-leta-2019-2020-i-nadale-komplikuji-pretrvavajici-vnejsi-rizika>
7. ČNB. Prognóza ČNB ze srpna 2019. Dostupné na: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/prognoza/>
8. EIB. Společná iniciativa pro zlepšení přístupu mladých evropských zemědělců k financování. Dostupné v AJ na: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/events/improving-access-to-funding-young-farmers_en.pdf
9. EIB. Using financial instruments to reduce the impact of price volatility in agriculture. Dostupné v AJ na: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/events/financial-instruments-reduce-impact-of-price-volatility-agriculture_en.pdf
10. Evropský účetní dvůr. Jsou finanční nástroje úspěšným a slibným nástrojem v oblasti rozvoje venkova? Zvláštní zpráva. Dostupné na: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR15_05/SR15_05_CS.pdf
11. Evropský parlament. Massot, A. Společná zemědělská politika po roce 2020. Fakta a čísla o Evropské unii, květen 2019. Dostupné na: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/113/spolecna-zemedelska-politika-po-roce-2020>
12. FI COMPASS, dostupné na: <https://www.fi-compass.eu/esif/eafrd>
13. Hrušková, N. Agrární obchod s Ruskem: Sankce jsou i šance. Moderní ekonomická diplomacie MZV ČR, 9. července 2019. Dostupné na: <http://www.export.cz/nazory-a-analyzy/agrarni-obchod-s-ruskem-sankce-jsou-i-sance/>
14. Prezentace Evropské komise. Společná zemědělská politika po roce 2020. Dostupné na: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/szp-pro-obdobi-2021-2027/>
15. MF ČR. Šetření prognóz makroekonomického vývoje ČR MF ČR, květen 2019

16. MZe. *Zprávy o stavu lesa a lesního hospodářství České republiky v roce 2014, 2015, 2016, 2017*. Dostupné na: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotici-zpravy/zpravy-o-stavu-lesa-a-lesního/>
17. MZe. *Zprávy o stavu zemědělství ČR za rok 2014, 2015, 2016*. Dostupné na: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotici-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/>
18. MMR. *Národní koncepce realizace politiky soudržnosti po roce 2020*. Dostupné na: <http://www.smocr.cz/data/fileBank/c05c459a-09f5-4855-82e6-131bfa92f181.pdf>
19. MMR. *Posouzení oblastí vhodných pro návratnou formu podpory v období 2020+*. Dostupné na: https://www.dotaceeu.cz/getmedia/61d42df0-bce6-479e-8fcb-7ea6b7b69b02/MMR_FN_po_2020_Zaverecna_zprava_final_clean.pdf.aspx?ext=.pdf
20. Národní konvent. *Reforma Společné zemědělské politiky. Shrnutí a doporučení vyplývající z diskuse kulatého stolu Národního konventu o EU konaného dne 9. listopadu 2018*.
21. OECD. *Economic Outlook No 105 – May 2019*.
22. OECD. *Economic Outlook, Volume 2012/1, preliminary version*. Chapter 4. Medium and long-term scenarios for global growth and imbalances.
23. PGRLF. *Výroční zpráva za rok 2018*.
24. PGRLF. *Finanční nástroje PGRLF, Úvěrový proces PGRLF, Finanční nástroje – finanční instituce x banka*.
25. Prognóza zaměstnanosti v odvětví zemědělství do roku 2033, jež vznikla v rámci projektu „Společným postupem sociálních partnerů k přípravě odvětví na změny v důchodovém systému – I. Etapa“ financovaného z Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a ze státního rozpočtu ČR. Dostupné na: https://ipodpora.odbory.info/soubory/dms/wysiwyg_uploads/509ec4a8e991e14f/uploads/Prognoza-zemedelstvi_BIDI_II.pdf
26. ÚZEI. *Přehled literatury ve vztahu k nedokonalostem finančních trhů*.
27. ÚZEI. *Zpracování podkladů pro předběžnou analýzu zavedení finančních nástrojů v sektoru zemědělství*. (prosinec 2017)
28. ÚZEI. *Zpracování podkladů pro předběžnou analýzu zavedení finančních nástrojů v sektoru zemědělství*. (červen 2019)
29. ÚZEI. *Metodická příručka pro implementaci ex-ante posouzení finančních nástrojů v zemědělství v rámci EAFRD*.
30. EIB. *EIB Group survey on investment and investment finance Country overview*.
31. EIB. *Investment report 2018/2019 – Retooling Europe's economy*.

Seznam grafů

Graf 1: Směry investic v polní a smíšené výrobě	14
Graf 2: Objemy úvěrů v polní a smíšené výrobě	15
Graf 3: Průměrná úroková sazba bankovních úvěrů podle výrobního zaměření.....	16
Graf 4: Kolaterál bankovních úvěrů v polní a smíšené výrobě	16
Graf 5: Struktura dotací podle zdrojů v polní a smíšené výrobě (průměr 2008-2017)	17
Graf 6: Struktura dotací podle směrů v polní a smíšené výrobě (průměr 2008-2017)	18
Graf 7: Směry investic ve specializovaných chovech.....	19
Graf 8: Objemy úvěrů ve specializovaných chovech	20
Graf 9: Kolaterál bankovních úvěrů ve specializovaných chovech.....	21
Graf 10: Struktura dotací podle zdrojů ve specializovaných chovech (průměr 2008-2017)	21
Graf 11: Struktura dotací podle směrů ve specializovaných chovech (průměr 2008-2017)	22
Graf 12: Vývoj tvorby hrubého fixního kapitálu ve zpracovatelském průmyslu	23
Graf 13: Struktura úvěrů obchodních bank do potravinářského průmyslu – stav ke konci čtvrtletí	24
Graf 14: Struktura úvěrů obchodních bank ve výrobě nápojů – stav ke konci čtvrtletí.....	24
Graf 15: Zadluženost bankovními úvěry v potravinářském průmyslu	25
Graf 16: Scénáře vývoje hrubé přidané hodnoty v zemědělství	38
Graf 17: Vývoj základní úrokové sazby 2006 - 2018. Zdroj: ČNB.....	49
Graf 18: Průměrná úroková sazba bankovních úvěrů podle výrobního zaměření.....	50
Graf 19: Průměrná úroková sazba bankovních úvěrů podle ekonomické velikosti podniku	50
Graf 20: Klientské úvěry podle odvětví - rostlinná a živočišná výroba, myslivost a související činnosti a vyhlášení kol výzev 4.1.1 PRV, zdroj: Databáze časových řad ARAD a PRV.....	52
Graf 21: Struktura investičních dotací podle směrů (průměr 2008 - 2017)	53
Graf 22: Struktura nabízených služeb leasingových společností pro zemědělce a lesníky v roce 2015	55
Graf 23: Směry investic podle ekonomické velikosti zemědělských podniků	56

Seznam obrázků

Obrázek 1: Potenciální kombinace možností grantů a FN z EZFRV s půjčkami skupiny EIB, správou fondů a poradenskými službami FI Compass	62
Obrázek 2: Program Zemědělec PGLRF - Tržní úrokové a dotované sazby mladých zemědělců a ostatních zemědělců 2007-2017	65
Obrázek 3: Potenciální zdroje příjmu zemědělského podniku	67
Obrázek 4: Způsobilé výdaje projektů v operaci 6.4.1., 2014-2018.....	69
Obrázek 5: Počty žádostí podle charakteristiky podniku v operaci 6.4.2, 2014-2018	71

Seznam tabulek

Tabulka 1: Podnikatelská struktura fyzických a právnických osob v zemědělství*	26
Tabulka 2: Podnikatelská struktura fyzických a právnických osob v zemědělství.....	27
Tabulka 3: Shrnutí dopadu scénářů na nastavení FN v PRV	41
Tabulka 4: Hodnocení vybraných projektových operací PRV 2014-2020 z hlediska vhodnosti využití FN	44
Tabulka 5: Vývoj věkové struktury všech zaměstnanců v zemědělství	61

10. Přílohy

V této části výstupu z fáze I je zpracován přehled zkušeností s využíváním FN v rámci PRV v jiných částech EU.

Rešerše zahraničních zkušeností s využitím FN v AGRI sektoru

Dodavatel při rešerši zahraničních zkušeností čerpal zejména z cíleného coaching workshopu realizovaného EIB pro Zadavatele v červnu 2019, vlastní sítě kontaktů, jakož i z knihovny případových studií týkajících se podpory AGRI sektoru na FI Compassu. Níže Dodavatel popsal 3 případové studie využití FN v AGRI sektoru, které lze vnímat jako příklady dobré praxe. Dodavatel dále uvádí další příklady dobré praxe využití flexibilních komerčních finančních nástrojů.

Francie – region Occitanie/Pyrénées-Méditerranée

Zemědělství, lesnictví a potravinářství patří k největším hospodářským sektorům regionu z hlediska zaměstnanosti. 50 % půdy je v rámci regionu využito na zemědělství. V době zavedení FN však míra nezaměstnanosti činila 12 %, byla tedy nad průměrnou mírou nezaměstnanosti země. Na základě ex ante analýz obou regionů (v roce 2016 došlo ke spojení) bylo vyhodnoceno, že hlavní tržní selhání spočívá v obtížném přístupu zemědělců k financování (nedostatečný kolaterál), a v potřebě každodenního řízení a dlouhodobých investic. Hlavním cílem zavedení FN bylo proto aktivovat 143 mil. EUR (zhruba 3,7 mld. Kč) do roku 2023 na podporu konkurenceschopnosti MSP. Implementační strukturu tvoří Fond fondů FOSTER-TPE-PME spravovaný EIF, v rámci kterého jsou sdružené zdroje ERDF, EAFRD, EFSI a vlastní zdroje regionu. Cílové skupině je poskytována podpora **prostřednictvím úvěrů, first loss potfolio garance, jakož i investičního kapitálu (ekvity; pro MSP s velkým růstovým potenciálem)**. Maximální výše úvěru činí 930 tis. EUR, tedy zhruba 24 mil. Kč při maximální době splatnosti do 10 let nebo 1,8 mil. EUR, tedy zhruba 48,7 mil. Kč při max. době splatnosti do 5 let. Garanční nástroj je nastaven do výše 80 % úvěru, při 25% stropu na celé portfolio.

Německo – Meklenbursko-Přední Pomořansko

V programovém období 2014–2020 byl potravinářský průmysl jedním z největších zaměstnavatelů ve spolkovém státě Meklenbursko-Přední Pomořansko, zejména ve venkovských oblastech. Spolkové ministerstvo zemědělství vyhodnotilo potřebu rozvoje zemědělského sektoru v programovém období. Na základě ex-ante analýzy bylo vyhodnoceno, že v Německu obecně neexistuje žádná mezera ve financování zemědělství, ale uvedení inovativních potravinářských výrobků na trh často selhává kvůli nedostatku finančních prostředků. Inovace jsou tažené především malými start-upy, které nemohou získat dostatečné prostředky kvůli krátké podnikatelské historii, nejistotě ohledně úspěchu projektu, nejisté ziskovosti a nedostatečnému zajištění. Hlavním cílem finančního nástroje bylo napravení tržního selhání v podobě nedostatku finančních prostředků na uvedení inovativních potravinářských a zemědělských produktů na trh. Cílovou skupinou jsou mikropodniky, malé a střední podniky (MSP) i start-upy, které mohou žádat o investiční úvěry a úvěry na pracovní kapitál. Alokace FN činí 11,78 mil. EUR (zhruba 306 mil. Kč), kde 85 % prostředků bylo poskytnuto z EAFRD a 15 % poskytla spolková země. Manažerem fondu je lokální garanční banka Bürgschaftsbank Mecklenburg-Vorpommern, která má zkušenosti s řízením finančních nástrojů z ESI fondů. **Fond nabízí půjčky od 80 tisíc EUR (zhruba 2 mil. Kč) po 1 mil. EUR (zhruba 26 mil. Kč).** Splatnost v případě financování pracovního kapitálu je nastavená na max. 8 let, splatnost investičních úvěrů na 20 let.

Úrokové sazby vycházejí stejně jako u standartních komerčních úvěrů z bonity společnosti a rizikového profilu projektu. Aby se zabránilo narušení trhu, je v pravidlech poskytnutí zdrojů z FN podmínka odmítnutí dřívější žádosti o půjčku žadatele jinou finanční institucí. Cílem není snižování úrokové sazby (v prostředí velmi nízkých úrokových sazeb), ale poskytování finančních prostředků cíleně MSP s inovativním potenciálem.

Itálie – region Lombardie

Zemědělsko-průmyslový systém v regionu Lombardie pokrývá všechny činnosti, které využívají především zemědělské suroviny pro vlastní výrobu, pro potravinářské i nepotravinářské účely. Tento systém lze rozlišit na produkční a obchodní (marketingovou, distribuční) fázi. Toto odvětví je vnímáno jako klíčový hnací motor inovací v regionu. Analýza sektoru však odhalila pouze mírný nárůst přidané hodnoty pro průmysl a potravinářství v letech 2008 až 2012, jakož i omezené výhody plynoucí z tohoto zvýšení pro prvovýrobce. Z tohoto důvodu region poskytl podporu prostřednictvím FN na investice související se zpracováním, marketingem a vývojem zemědělských produktů. Cílem je zvýšit konkurenceschopnost prvovýrobce a zlepšit jejich integraci v rámci dodavatelského řetězce, jakož i propagovat místní produkty, výrobce a mezioborové organizace. Finanční nástroj byl implementován v roce 2016, první kontrakty byly s konečnými příjemci podepsány v květnu 2018. **Podpora kombinuje finanční nástroje s granty.** Odhadem by včetně revolvingu zdrojů měla původní investice 54 mil. EUR (EAFRD a zdroje regionu) vygenerovat až 230 mil. EUR (zhruba 5,9 mld. Kč). Správcem programu je Finlombarda SpA, regionální rozvojová banka. Z celkové alokace programu je 20,8 mil. EUR určeno na dotační podporu, 33,2 mil. EUR poté směřuje do úvěrového fondu. K připojení do schématu byly vyzvány také finanční instituce, u kterých se objem finančních prostředků předpokládá v objemu 49,8 mil. EUR. Z programu lze hradit až 100 % způsobilých výdajů investice, přičemž 20 % získá žadatel prostřednictvím dotace, 80 % prostřednictvím úvěru. Výše úvěru se pohybuje od 500 tisíc EUR (zhruba 13 mil. Kč) do 10 mil. EUR (zhruba 260 mil. Kč), přičemž 40 % úvěru poskytuje Úvěrový fond, 60 % finanční zprostředkovatel (banka), jež podepsal dohodu se Správcem Úvěrového fondu Finlombarda SpA. Maximální doba splatnosti je 10 let, při maximálním odkladu splátek 3 let. Dodavatel považuje za vhodné upozornit, že nástroj cílí na pouze 26 zemědělských podniků.

Další příklady dobré praxe – flexibilní komerční nástroje

KBC Agrofex úvěr v Belgii

Tento finanční nástroj umožňuje pozastavení splácení pro zemědělce s dočasnými finančními potížemi způsobenými nemocemi, škůdci, bouřkami, dlouhodobým suchem, kolabujícími cenami a podobnými obtížemi. Úvěr financuje investice se splatností až 20 let a je k dispozici zemědělcům ze všech odvětví bez ohledu na velikost farmy nebo objemu činnosti.

Schéma půjček pro mléčné farmy v Irsku

Banka Ulster v Irsku vyvinula produkt, který má zemědělcům pomoci vyrovnat se s extrémním sezónní výrobou mléka a cyklickým kolísáním cen mléka. Financování v rámci této půjčky na investice do mléčných farem může dosáhnout až 2 milionů EUR s pevnou nebo variabilní úrokovou sazbou a splatností do 20 let pro nákup pozemků, 15 let pro budovy a 5 let pro infrastrukturu a stroje. Flexibilita může být aktivována kdykoli, tj. zemědělec se může rozhodnout zvýšit splátky v měsících s vysokým prodejem mléka nebo platit pouze úroky po dobu až 24 měsíců podle svých potřeb.

Modul'Agri úvěry ve Francii

Ve Francii nabízí Crédit Mutuel investiční úvěry „Modul'Agri“ na nové budovy, obnovu nemovitého majetku nebo jiné investice se splatností do 15 let a pokrývající až 100 % investičních nákladů. Produkt je k dispozici všem zemědělcům se zvláštním zaměřením na vinaře, kteří díky němu mohou omezit finanční tlak způsobený obtížným předpovídáním očekávané sklizně a její ceny.

Shrnutí poznatků z případových studií

Z analyzovaných případových studií vyplývají dva trendy, zejména, že v zahraničí je část finančních prostředků poskytovaných formou finančního nástroje poskytována na zpracování surovin, nikoliv na zemědělskou prvovýrobu. Vybrané státy tak podporují **zejména produkci s vyšší přidanou hodnotou**. Česká republika by dle Dodavatele měla následovat tyto příklady dobré praxe a taktéž více podporovat aktivity s vyšší přidanou hodnotou. Druhým trendem je **flexibilita splácení poskytnutých půjček**, která reaguje na specifika AGRI sektoru (např. dočasně zastavení splácení v případě finančních problémů způsobených škůdci, suchy apod.) Také FN v prostředí České republiky mohou být pro zemědělce a potravináře uzpůsobeny těmto situacím. Tento typ nástroje v českém prostředí aktuálně chybí. Důvody pro pozastavení splácení by měly být však posuzovány případ od případu, ne paušálně. Jako příklad dobré praxe lze dále při nastavení finančních nástrojů jednoznačně vnímat německý finanční nástroj, který reaguje na kritiku finančních nástrojů komerčním sektorem a cílí pouze na ty zemědělce, kteří by v komerčním prostředí úvěry nezískali, tzn. „**nevytěsňuje**“ **komerční sektor**. Právě jev vytěsňování (crowding out) byl u nastavení řady finančních nástrojů ve stávajícím programovém období kritizován.

Royal HaskoningDHV s hlavním sídlem v Amersfoortu v Holandsku je nezávislá mezinárodní projektová společnost, která poskytuje inženýrské a poradenské služby. Patří mezi deset nejlepších, nezávisle vlastněných subjektů a mezi všemi společnostmi patří mezi prvních 40. Její služby jsou zajišťovány více než 6000 zaměstnanci pracujícími na 100 pobočkách v 35 zemích světa.

Naše spolupráce

Inovace je proces spolupráce, a proto společnost Royal HaskoningDHV spolupracuje s klienty, partnery, univerzitami, vládními agenturami, nevládními institucemi a mnoha dalšími organizacemi za účelem rozvíjení a zavádění nových směrů pro lepší životní a pracovní prostředí, ať již v současnosti nebo do budoucna.

Členství v profesních organizacích

Royal HaskoningDHV je členem uznávaných inženýrských a environmentálních platforem v mnoha zemích, kde působí. Naši konzultanti, architekti a inženýři jsou členy jednotlivých profesních (oborových) organizací v různých zemích.

Integrita

Royal HaskoningDHV je první a jedinou inženýrskou společností, která již v roce 2010 získala ETHIC Intelligence anti-corruption certificate.

